

ADALET

Qurucusu:
Adil Minbaşiyev

Gündəlik hüquq qəzeti

Qəzet 1990-cı ilin
iyulundan çıxır

№ 64 (5896) 19 iyun 2021-ci il

Qiyməti 30 qəpik

Prezident Bakıda açılış etdi

Ərdoğan: "Rusiyanın "Zəngəzur dəhlizi" layihəsini gecikdirəcəyini düşünmürəm"

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Bakıda jurnalistlərə verdiyi açıqlamada Zəngəzur dəhlizi məsələsinə toxunub.

Bu barədə "Hurriyet" nəşri məlumat yayıb.

Türkiyə Prezidenti qeyd edib ki, Rusiyanın "Zəngəzur dəhlizi" layihəsini gecikdirmək niyyətində olduğunu düşünmür.

"Əksinə, Rusiya bu layihəyə dəstək vermək niyyətindədir. Yaxın vaxtlarda Rusiya Prezidenti Vladimir Putinlə ikitərəfli görüşümüz də olacaq. Bu platformada Rusiya, Türkiyə, Azərbaycan və İranın adı var. İstədik ki, Gürcüstan və Ermənistan da bu platformada yer alsın" - deyərək R.T.Ərdoğan vurğulayıb.

Bax:səh-2

Şahid həkim leytenant

Bax: səh.7

Mehman CAVADOĞLU

Seçkilər Ermənistanı xilas edəcəkmi?

Ermənistanda seçki marafonu finiş xəttinə yaxınlaşır. Bu gün seçki təşviqatı sona çatır. Noyabrın 19-da təbliğat və təşviqat kampaniyası dayandırılacaq və əgər hər hansı fors-major hadisə baş verməyə ötən il sentyabrın 27-dən bəri cəmiyyət özünün ən sakit, təlatümsüz bir gününü yaşayacaq. Yalnız bir gün və seçki gününü də bura əlavə eləsək uzağı iki gün. Elə seçkinin səhəri ölkənin yenidən son aylardakı stixiyasına qayıdaçağı şübhə doğurmur. Çünki bu seçkinin Ermənistanı artıq erməni ekspert və siyasətçilərinin özlərinin də dəfələrlə xəbərdarlıq etdikləri, həyacan təbili çaldıqları vətəndaş müharibəsi təhlükəsindən xilas edəcəyi apriori mümkün görünür.

Bax: səh.5

Aqil ABBAS

aqilabbas@rambler.ru

ÜZEYİRİ DEMİRƏM, XAN ƏMİNİN QABAĞINA BİR NƏFƏR ÇIXARDIN

Oxuyuram, bir erməni politoloq deyir ki, Şuşa ermənilərin mədəni-tarixi irsidir. Şuşadan çıxan böyük dahi və böyük şəxsiyyətlərin təkcə adlarını və tərcümeyihallarını yazsaq, "Ermənistan tarixi" boyda bir kitab edərdi. Rəhmətlik Firudin Şuşskinin "Şuşa" adlı bir kitabı nəşr olmuşdu, gərək ki, 60-70-ci illərdə, özü də rus dilində. Sonra ermənilər nə təhər vaxt qopartdırsa, demək olar ki, kitab satışdan yığışdırıldı və Azərbaycan dilində də nəşr olunmadı.

Bax: səh.2

ŞENOL GÜNƏŞİN, YOXSAD DE BIAZİNİN KOMANDASI?

Futbolda sevdiyiniz komandanın uduzması təbii ki, faciə deyil, amma bu məğlubiyyətin acısını yaşamaq çox ağırdır. Ayın 16-da bu acını 300 milyondan çox insan yaşadı. Ən ağırlığı da o idi ki, biz öz evimizdə məğlub olduq. Yenə deyirəm, bunu faciə saymaq,

futboldu da. Dünya devi Almaniyaya da uduzdu. Amma oyundan sonra mənim yadıma vaxtilə dostumuz İrfan Səpmazın bir fikri düşdü, xeyli güldüm. Azərbaycan milli komandası Bakıda kimsə uduzmuşdu. Həmin vaxtı da milli komandamızın forması Argentinanın

milli komandasının forması kimi idi.

İrfan Səpmaz yazmışdı: "Millilərimiz Argentinanın milli komandasının formasını geymişdi, amma Masallının "Viləş" komandası kimi oynayırdı".

İndi dünən Şenol Günəşin komandası Türkiyə millilərinin formasını geymişdi, amma De Biazinin komandası kimi oynayırdı.

GÜNÜN LƏTİFƏSİ

Zahid Oruc Brüsseldə oteldə istirahət edir.

Qəflətən yaylım atəşi açılır, ardınca ikinci, üçüncü...

Zahid müəllim heyəcanla vestübülə düşür və otelin işçilərindən nə baş verdiyini soru-

şur. Otelin administratoru:

- Ser, ABŞ prezidenti Co Bayden Brüsseldə gəlib, ona görə atırlar.

Zahid müəllim təəcüb-lə:

- Nədi, birinci dəfədən vura bilmədilər?

Fövqəladə Hallar Nazirliyi səlahiyyətli orqan oldu

Prezident İlham Əliyev "Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsi haqqında" Çərçivə Konvensiyasının Neftlə çirklənmə halları ilə mübarizədə regional hazırlıq, cavab tədbirləri və əməkdaşlıq haqqında Protokolu" üzrə səlahiyyətli orqanın müəyyən edilməsi barədə sərəncam imzalayıb.

Adalet.az xəbər verir ki, sərəncama əsasən, 2011-ci il avqustun 12-də Aktau şəhərində imzalanmış "Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsi haqqında" Çərçivə Konvensiyasının Neftlə çirklənmə halları ilə mübarizədə regional hazırlıq, cavab tədbirləri və əməkdaşlıq haqqında Protokolu" üzrə Azərbaycan tərəfindən səlahiyyətli orqan Fövqəladə Hallar Nazirliyi müəyyən edilib.

Xarici İşlər Nazirliyi bu sərəncamın 1-ci hissəsinə uyğun olaraq "Xəzər dənizinin dəniz ətraf mühitinin mühafizəsi haqqında" Çərçivə Konvensiyasının Neftlə çirklənmə halları ilə mübarizədə regional hazırlıq, cavab tədbirləri və əməkdaşlıq haqqında Protokolu" üzrə Azərbaycan Respublikası tərəfindən səlahiyyətli orqanın müəyyən edilməsi barədə həmin Konvensiyanın Katibliyinə bildiriş göndərəcək.

Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Prezident Bakıda açılış etdi

Dünən Bakıda beşulduzlu "Intercontinental" otelinin açılışı olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva açılışda iştirak ediblər.

Əvvəllər bu ərəzidə "Cənub" mehmanxanası yerləşirdi. İndi onun yerində gözoxşayan memarlıq üslubunda yeddimərtəbəli "Intercontinental" oteli inşa olunub. Bu gün dünyada pandemiyanın davam etməsinə, iqtisadi və maliyyə çətinliklərinə baxmayaraq, Azərbaycanda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə mühüm sosial-iqtisadi infrastruktur layihələrinin icrası uğurla davam edir. Müasir səviyyədə inşa olunan "Intercontinental" otelinin istifadəyə verilməsi bunun daha bir təzahürüdür.

Ölkəmizdə turizmin böyük gələcəyinin olduğunu daim vurğulayan dövlətimizin başçısı hələ neçə illər bundan əvvəl Azərbaycanda ən müasir otellərin, o cümlədən məşhur dünya brendlərinə aid mehmanxanaların inşasının vacibliyini qeyd edirdi. Həyat Prezident İlham Əliyevin uzaqgörənliyini bir daha təsdiqlədi. Pandemiya əvvəlki son illərdə Azərbaycanda turizmin inkişafı böyük vüsət aldı. Lakin bütün dünyada olduğu kimi, COVID-19 virusunun sürətlə yayılması ölkəmizdə də turizmin inkişafına ciddi maneə yaratdı. İndiki şəraitdə yeni otellərin istifadəyə verilməsi Azərbaycanda uzaqgörən siyasətin həyata keçirilməsinin bariz göstəricisidir.

Yaradılan müasir otel idarəçiliyi ölkəmizə beynəlxalq səviyyəli bir çox mehmanxana brendlərinin gəlməsi ilə nəticələnib. Bu isə bütün sahələrdə olduğu kimi, turizm, o cümlədən bu sektorun əsasını təşkil edən müasir otel sisteminin yaradılması istiqamətində dövlət səviyyəsində görülən işlər hesabına mümkün olub. Ümumilikdə, müasir otellərin istifadəyə verilməsi bir neçə mühüm amili özündə ehtiva edir. Onlar turizm sektorunun inkişafına dəstək, otel biznesinin genişləndirilməsi, turistlərin rahatlığının təmin olunması, yeni iş yerlərinin yaradılması və Bakının ümumi inkişafına verilən töhfədir.

"Intercontinental" otelində ümumilikdə, müxtəlif kateqoriyalara aid 126 otaq var. Otaqların hər birində qonaqların özlərini maksimum rahat hiss etməsi üçün bütün zəruri şərait yaradılıb. Otelə turistlərin və paytaxt sakinlərinin xidmətində olacaq restoranlar, konfrans zalları və digər infrastruktur mövcuddur.

Burada "Lamborghini Bakı Mərkəzi"nin satış salonu da yaradılıb. Salonda müştərilərə yüksək xidmət göstərmək üçün geniş imkanlar var.

XİN-dən beynəlxalq insan hüquqları təşkilatlarına çağırış

"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2007-ci il 18 iyun tarixli sərəncamı ilə ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən 1998-ci il iyunun 18-də Azərbaycan Respublikasında ilk "İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı"nın təsdiq edildiyi və insan hüquqlarının təmin olunmasının dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri kimi müəyyən edildiyi nəzərə alınaraq, hər il iyunun 18-i Azərbaycan Respublikasında İnsan hüquqları günü kimi qeyd olunur".

Adalet.az -ın xəbərinə görə, bu barədə Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsinin rəisi Leyla Abdullayeva KİV-in sualını cavablandırarkən deyib. O bildirib ki, Azərbaycan bütün insan hüquqları və əsas azadlıqlarının universallıq, qarşılıqlı bağlılıq və bölünməzlik prinsiplərinə sadıqdır: "1995-ci il noyabrın 12-də qəbul edilmiş Konstitusiyaya ölkəmizdə insan hüquqları və əsas azadlıqların təmin olunmasını dövlətin ali məqsədi kimi müəyyən etmişdir. Sənədin "Əsas insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları" fəslində insan hüquqlarının geniş dairəsini əhatə edən 48 maddəni özündə əks etdirir.

Bildiyiniz kimi, ölkəmiz insan hüquqları sahəsində əsas beynəlxalq hüquqi sənədlərə tərəfdərdir. İnsan hüquqları sahəsində əsas beynəlxalq sənədlərə qoşulmaqla yanaşı, Azərbaycan onlardan irəli gələn müddəaların həyata keçirilməsi istiqamətində beynəlxalq təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edir. Bu təşkilatların sırasında BMT-nin insan hüquqlarının təşviqi və müdafiəsi sahəsində fəaliyyət göstərən müqavilə-əsaslı qurumları, ATƏT, Avropa Şurası və Avropa İttifaqı mühüm yer tutur".

XİN rəsmisi qeyd edib ki, insan hüquqlarının və əsas azadlıqların qorunması və təşviq edilməsi Azərbaycan Hökumətinin gündəmindədir: "Hazırda ölkəmiz ərəzilərinin 30 ilə yaxın davam edən işğaldan azad olunması nəticəsində məcburi köçkünlərin doğma torpaqlarına təhlükəsiz və layiqli qayıdış hüququnun, bu şəxslərin sosial, iqtisadi, mədəni hüquqlarının, işğaldan azad olunmuş ərəzilərdə fəaliyyət göstərən media nümayəndələrinin peşə fəaliyyətlərini maneəsiz yerinə yetirə bilmələri ilə bağlı söz azadlıqlarının təmin olunması kimi çağırışlarla üzləşir. Bu xüsusda, tərəfimizdən bir daha beynəlxalq insan hüquqları təşkilatlarını bölgədə yaxşı qonşuluq münasibətlərinin bərpasına yönəlmiş 10 noyabr 2020-ci il tarixində Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderləri tərəfindən imzalanmış üçtərəfli bəyannamənin həyata keçirilməsini dəstəkləməyə, insan hüquqları və əsas azadlıqlarına seçkilə münasibət sərgiləməkdən yayınmağa çağırırıq".

Kiyevin müharibəyə başlamaq ehtimalı yüksəkdir

Ukrayna ordusu Donbasın işğal olunmuş şəhərlərini azad etmək gücündədir, amma bunu böyük insan tələfatı ehtimalı ucbatından etməyib.

Bunu Ukrayna Milli Təhlükəsizlik və Müdafiə Şurasının katibi Aleksey Danilov deyib. O, Ukrayna ordusunun ölkəni qorumağa 100% hazır olduğunu bildirib.

Onun sözlərinə görə, Donbasda əməliyyatlara başlamaq ehtimalı fəvqəladə dərəcədə yüksəkdir: "Biz işğal olunmuş şəhərləri götürə bilirikmi? Bəli, bacarıyıq. Qorlovka və Donetsk götürə bilirik. Başa düşmək lazımdır ki, bunun arxasında insanlar dayanır. Onların insan ölə bilər. Kim buna görə məsuliyyət daşıyacaq?"

MEHRİBAN

Aqil ABBAS

ÜZEYİRİ DEMİRƏM, XAN ƏMİNİN QABAĞINA BİR NƏFƏR ÇIXARDIN

Oxuyuram, bir erməni politoloq deyir ki, Şuşa ermənilərin mədəni-tarixi irsidir.

Şuşadan çıxan böyük dahi və böyük şəxsiyyətlərin təkcə adlarını və tərcümeyi-hallarını yazsaq, "Ermənistan tarixi" boyda bir kitab edər. Rəhmətlik Firudin Şuşinskiyin "Şuşa" adlı bir kitabı nəşr olmuşdu, gərək ki, 60-70-ci illərdə, özü də rus dilində. Sonra ermənilər nə təhər vay-şivən qopardılarsa, demək olar ki, kitab satışdan yığıldı və Azərbaycan dilində də nəşr olunmadı.

İndi Şuşa şəhərinin gələn il 270 illiyidi. Firudin bəyin həmin kitabını müvafiq dövlət orqanları, deyək ki, Mədəniyyət Nazirliyi, təkrar çap etməlidir. Özü də təkcə Azərbaycan dilində yox, rus, ingilis, fransız, alman və eləcə də erməni dilində.

Bu, Şuşanı erməni şəhərə sayanlara ən ciddi cavab olar.

Nə isə... İndi həmin

politoloq Aşot (qarabağlılar bütün ermənilərə Aşot deyirlər) Üzeyir bəyi qoyduq kənarə, Vaqifi, Natəvanı, Nəvvabı, Müctəhidzadəni, Lətif Kərimovu, Bülbülü, Rəşid Behbudovu, Əhməd Ağaoğlunu, Kərim bəy Mehmandarovu, ümumiyyətlə, Mehmandarovları, Haqverdiyevi, Süleyman Sani Axundovu, Lenin Mükafatı Laureatı, məşhur operator və kinorejissor Cavanşir Məmmədovu (vallah, yoruldu, indən belə gərək 100 şəxsin də adını çəkim) qoyduq bir kənarə, təkcə Xan əminin qarşısına çıxara biləcək bir şəxsin adını çəksinlər.

Demirəm erməni xalqının böyük sənətkarları yoxdu, təbii ki, var. Mən Qarabağdan və xüsusilə Şuşadan çıxan şəxsiyyətlərin siyahısını istəyirəm. Bu yurub göndərsinlər, mən də dərc edim.

Ay ermənilər, Qrant Matevosyanla fəxr edin, Zori Balayan kimi sizi məhv edən insanlarla, Köçəryanla, Sərkisyanla yox.

Mejduproçim, Anait Naira Allahverdiyandan gözəl müğənni idi. Sadəcə olaraq, bir az gözü çap idi, amma Nairanın bədəni Kim Qardaşyanın kimi olmasa da, babat bədəni vardı. O bədənə görə də Azərbaycanın xalq artisti adını almışdı. Amma biz qarabağlılar bilirik ki, Anait ondan yaxşı müğənniydi.

Nə isə, deyərsən sözü çox uzatdım. Erməni qonşular, Üzeyir bəyi təmiz qoyduq kənarə. Şuşadan Xan əminin önünə çıxma biləcək bir adam göstərin.

"Rusiya Qarabağdakı vəziyyətlə bağlı bütün tərəflərlə təmasdadır"

Rusiya Qarabağda vəziyyəti sabitləşdirmək üçün Türkiyə, Ermənistan və Azərbaycanla sıx təmasdadır.

Bu barədə Rusiya Federasiyası prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov məlumat verib.

"Biz Ankara, Bakı və İrəvanla sıx təmasdayıq. Hesab edirik ki, hər bir addım Cənubi Qafqazda vəziyyətin daha da sabitləşməsinə, infrastrukturun inkişafına, nəqliyyat logistikasına və vəziyyəti ümumilikdə düzəlməsinə kömək etməlidir, heç bir halda gərginliyin artmasına səbəb ola biləcək elementi özündə ehtiva etməməlidir", - deyər Kremlin sözcüsü bildirib.

MEHRİBAN

ŞANLI ZƏFƏR QARABAĞA SÜRƏTLİ İNKİŞAF GƏTİRƏCƏK

30 ilə yaxın Ermənistanın işğal altında qalan Qarabağ torpaqları Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Müzəffər Ordumuz tərəfindən 44 günlük Vətən Müharibəsi nəticəsində düşmən işğalından azad edildi.

Bölgəyə sülh və inkişaf gətirən Zəfər Qafqazda qanayan bir yaranı qapatdı. Artıq bölgədə davamlı sülh və sabitlik üçün böyük fürsət yaranmışdır. Qafqazdakı sülh və sabitlikdən tək-cə Azərbaycan deyil, Ermənistan da daxil olmaqla, bütün bölgə ölkələri, hətta bütün dünya qazanacaq. Qarabağ Zəfərinin Azərbaycana, Qafqaza və dünyaya gətirəcəyi faydaların dəyəri zaman keçdikcə daha yaxşı dərk ediləcək. Bu Zəfərlə Qarabağın hər yerinə sabitlik, əmin-amanlıq və ümid hakim olub.

Ölkələrin inkişafına əlavə imkanlar yaradacaq yeni beynəlxalq əməkdaşlıq platforması mühüti, bölgəyə sülh abı-havası gətirib. Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Taib Ərdoğanın Azərbaycan Respublikası Milli Məclisində söylədiyi kimi, altı ölkəni - Rusiya, Türkiyə, Azərbaycan, İran, Ermənistan və Gürcüstanı birləşdirən yeni platforma ilə artıq bölgədə sabitlik meydana gələcək və düşmənçiliklər aradan qalxacaqdır. Yeni platforma bütün bölgənin inkişafına xidmət edəcəkdir. Davamlı sülhə gədən yol bölgədəki bütün xalqların və dövlətlərin qarşılıqlı etimad və əməkdaşlığından keçir. Həmin mühtin yaradılması üçün ən gözəl əsaslar

Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti və dövlət siyasətidir.

Bölgənin yeni inkişaf dövrü başlayıb. Naxçıvan ilə Bakını bir-biri ilə birləşdirəcək Zəngəzur dəhlizinin bölgəmizə gətirəcəyi rahatlığın və zənginliyin tərifini vermək mümkün deyil. Qarabağ, eyni zamanda dünyanı öz siyasi və iqtisadi maraqlarının arenasına olaraq görənlerin hesablarının pozulduğu yerdə. Üstəlik, bütün bu proseslər Azərbaycan ilə birlikdə Ermənistan üçün də yeni bir dövrün başlanğıcıdır. Zəngəzur dəhlizində fəaliyyətə başlayacaq demir yolu ilə ermənilər də rahatlıqla Moskvaya və bütün dünyaya çıxıb-çəkənlər, beləliklə onlar özləri özlərini saldıqları blokadan xilas ola biləcəklər. Ermənistan Azərbaycan ilə problemlərini həll etdikcə Türkiyə də lazımı addımları atacaqdır. Türkiyə sərhədlərinin açılmasının Ermənistanı verəcəyi faydalar sadalanmaqla bitməz. Bu Zəfər hər kəsin ortaq zəfərinə çeviriləcəkdir.

"Otuz illik işğal tarixi göstərdi ki, geridə qalan otuz ildə Qarabağda yaşanan böhranlı dövrdə kimlərin əlinə nə keçdiyi, kimlərin bu işdən qazancı çıxdığı, kimlərin də itirdiyi çox yaxşı bəllidir. Canı yananlar, qanı tökülənlər, acı çəkənlər, maddi və mənəvi olaraq itirənlər və otuz il köçkün düşən insanlar artıq öz doğma torpaqlarına qayıdacaqdır. İşğal altındakı həmin torpaqlar otuz il sonra yenidən sahiblərinə qovuşacaqdır"- deyər Türkiyə Respublikasının Prezidenti çıxışında bildirdi.

Azərbaycana Qələbə qazandıran xalq-ordu birliyi, Qarabağda

da Zəfər qazanmaq üçün tək yumruq, tək ürək olan, milli birlik və bərabərlik hissələrini ən yüksək səviyyədə nümayiş etdirən Azərbaycan xalqı tarixi ədaləti bərpa etdi. Gözlərini qırpmadan Vətən üçün, Qarabağ üçün, Qarabağın azadlığı üçün

lanları - Nuru Paşanın əsgərləri o gün azərbaycanlı qardaşlarımızın yardımına gəlibse, bu gün və gələcəkdə də bu iki xalq bərabər olacaqdır".

Heç zaman unudulmayacaq erməni cinayətləri barədə çıxışını davam etdirən Prezident

qəhrəmancasına mübarizə apararaq Azərbaycan Silahlı Qüvvələri böyük tarix yazmış oldu.

"Azərbaycan və Türkiyə bütün tarixi dövrlərdə bir-birinin yanında olublar. Bu müqəddəs Vətən müharibəsi dövründə Türkiyə həm dövlət, həm də millət olaraq bütün qəlbi ilə Azərbaycanın yanında yer almışdır. Necə ki, Balkan müharibəsi zamanı Azərbaycanın Dövlət Himninin sözlərinin müəllifi Əhməd Cavad azərbaycanlı gənclərlə birlikdə Osmanlı ordusunun sıralarında döyüşsə, necə ki, Çanaqqalada Azərbaycandan gələn igidlərlə Anadolunun dəliqanlıları birlikdə mübarizə aparıb, birlikdə şəhadətə ucalıb zəfər qazanıblarsa, necə ki, Qafqaz İslam Ordusunun as-

qeyd etdi ki, "Nuru Paşanın Qafqaza gəldiyi dövrdə ermənilər 12 mindən çox türkü, müsəlmanı qətlə yetirmişdilər. Qafqazda tarixin qara səhifələrinə yazılacaq bir qətləmə yaşanmışdır. Türk millətinə hər cür iftira atanlar, əvvəlcə, Qafqaza, Azərbaycana baxmalıdırlar. Həm də tək-cə yüz il əvvələ deyil, otuz il bundan əvvəl Qarabağda yaşananlara, Xocalıda yaşananlara baxmalıdırlar. Həqiqətləri bilmək istəyənlər işğaldan azad olunmuş ərazilərə gəlib erməni vəhşiliyinin acı nəticələrini öz gözləri ilə görməlidirlər".

Rəcəb Taib Ərdoğan bildirdi ki, Dünya ictimaiyyəti həqiqətləri bilməlidir. Ermənistanın vəhşi davranışı Qarabağın kimin Vətəni olduğunu göstərir. Azərbaycanlılar otuz il əvvəl Qarabağdan çıxmaq məcburiyyətində qalanda heç bir

yeri dağıtmadılar, heç bir evi yandırmadılar. Çünki insan öz Vətəni dağıda bilməz, öz Vətəni yandıra bilməz. Mədəniyyət ilə vandallıq arasındakı fərqi görmək istəyənlər Qarabağda iki dönmə arasındakı fərqi baxsın.

"Şuşa Qarabağ xanlığının banisi Pənəhəli xan dövründən bəri təbii bir incəsənət akademiyası kimi, musiqinin, ədəbiyyatın, incəsənətin ən yüksək səviyyədə yaşadığı və yaşadığı şəhər olmuşdur. Pənəhəli xanın zamanından, xüsusilə şeirləri bu gün də sevilərək oxunan Qarabağ xanının vəziri Molla Pənəhəli Vaqifdən başlayaraq Şuşa ədəbiyyatının mərkəzi olmuşdur. Qartal yuvası kimi qayaların üstündə, səmaya yaxın salındığı üçün Şuşada mədəniyyətin, incəsənətin, ədəbiyyatın ilhamı daim bol olub. Bu şəhər dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin, Bülbülün, Xurşidbanu Natəvanın, Rəşid Behbudovun və daha neçə-neçə incəsənət xadimlərinin, şairlərin yurdudur". İşğaldan azad olunmuş ərazilərin dirçəlməsində Türkiyənin də öz töhfəsini verəcəyini bildirən Prezident, artıq quruculuq işlərinə başladığını Milli Məslis üzvlərinin diqqətinə çatdırdı: "Yollar sürətlə inşa edilir, su kəmərləri çəkilir, elektrik stansiyaları qurulur və istifadəyə verilir. İnfrastruktur obyektləri tikilir. Türkiyə də bölgədə məktəb, xəstəxana və digər sosial obyektlərin inşasında yaxından iştirak edəcəkdir".

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Taib Ərdoğan göstərdi ki, Türkiyə Azərbaycan qardaşlığı daimidir, əbədidir.

Hazırladı: Rüstəm Hacıyev

Bir sıra kütləvi informasiya vasitələri və sosial media səhifələrində Ermənistan Respublikasına və oradan Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ bölgəsinə qaçaq yolla xüsusilə külli miqdarda dəyərində silah sursatların, hərbi texnikanın qanunsuz olaraq daşınması barədə dərc edilmiş məlumatlar üzrə Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda araşdırma aparılıb.

Bununla bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunun mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Müəyyən edilib ki, biznes fəaliyyəti ilə məşğul olan, "Taşir" şirkətlər qrupunun rəhbəri Karapetyan Samvel Sarkisoviç, Ermənistan "boz biznesmen" kimi tanınan və "Royalsys Engineering" şirkətinin sahibi David Qalustyan, "KOMEX" şirkətinin baş direktoru Abramyan Ara Arşaviroviç və qeyriləri Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələrini qanunsuz olaraq silahla, döyüş sursatı ilə, partlayıcı maddələrlə,

Azərbaycan Qarabağa silah daşıyan erməni iş adamlarını beynəlxalq axtarışa verdi

hərbi texnika ilə, yaxud əsgəri ləvazimatla təchiz edilməsi üçün 2001-2021-ci illər ərzində müxtəlif vaxtlarda hava yolu ilə "Beynəlxalq yük daşımaları haqqında" Gömrük Konvensiyasının, "Avropada Adi Silahların Məhdudlaşdırılması" haqqında Müqavilənin tələblərinə zidd olmaqla müxtəlif reyslərlə uçan sərnişin təyyarələri, habelə Ermənistan Hərbi Hava Qüvvələrinin İL-76 TD tipli yük təyyarəsi ilə, eləcə də Ara Abramyan tərəfindən alınmış "İL-YUSHIN-76TD" tipli, yük daşıma təyinatlı təyyarə ilə - ayırıcıları maliyyə vəsaiti hesabına hərbi təyinatlı iri çaplı odlu silah, döyüş sursatı, hərbi təyinatlı partlayıcı maddələr və qurğuları, o cümlədən raketləri qanunsuz olaraq edib Ermənistan Respublika-

sına və Ermənistanın işğalına məruz qalmış Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonlarına qaçaq yollarla daşınmasını təşkil edib.

Faktla bağlı 28 aprel 2021-ci il tarixdə Baş Prokurorluqda Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə cinayət işi başlanılmaq-

la istintaqın aparılması Baş Prokurorluğun İstintaq idarəsinə həvalə edilib.

Qeyd edilən əməllərə görə Karapetyan Samvel Sarkisoviç, David Qalustyan və Ara Abramyan CM-nin 100.1 (təcavüzkar müharibəni planlaşdırma, hazırlama və ya başlama), 218.1 (ağır və ya xüsusilə ağır cinayətlər törətmək məqsədilə cinayətkar birlik yaratma), 228.3 (qanunsuz olaraq odlu silah, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, başqasına vermə, satma, saxlama, daşıma və ya gözdirmə məqsədilə dəstə tərəfindən törə-

dildikdə), 279.1 (Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələr və ya qruplar yaratma, eləcə də onların yaradılmasında və fəaliyyətində iştirak etmə, onları silahla, döyüş sursatı ilə, partlayıcı maddələrlə, hərbi texnika ilə, yaxud əsgəri ləvazimatla təchiz etmə), 206.4-cü (qaçaqmalçılıq mütəşəkkil dəstə tərəfindən törədildikdə) maddələri ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilərək barələrində həbs qətimkan tədbiri seçilməklə beynəlxalq axtarış elan edilib.

Hazırda qeyd edilən cinayət işi ilə əlaqədar Baş Prokurorluq tərəfindən xarici ölkələrin aidiyyəti dövlət qurumlarına hüquqi yardım göstərilməsi haqqında və-sətətlər göndərilib.

Baş Prokurorluq bəyan edir ki, qeyd edilən və bu kimi digər cinayət faktlarına görə təqsirkar şəxslərin beynəlxalq hüquq normalarına əsasən məsuliyyətə cəlb edilməsindən ötrü mümkün olan bütün tədbirlərin görülməsi davam etdirilir.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafının təşviq edilməsi

№ 64 (2245) 19 iyun 2021-ci il

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

Azərbaycanın iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi üçün həyata keçirilən islahatlar arasında xüsusi yeri ölkə prezidentinin imzaladığı fərmanla gerçəkləşdirilən "Regionların İnkişafına Dair Dövlət Proqramı" ilə bizim də müstəqil Azərbaycanın iqtisadi mənzərəsini həm tanıdan, həm də onun inkişafının bu və ya digər tərəflərini önə çəkən, paralel olaraq müəyyən sahələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün təkliflər səsləndirən

duğu, toplaşdığı Hadrut və Martuni rayonları o vaxtkı Ali Sovet tərəfindən ləğv edildi və əvəzində iki rayonun bazasında Xocavənd rayonu yaradıldı. Həmin vaxtdan etibarən rayon özünün inkişafının yeni mərhələsinə qədəm qoydu. Təəssüf ki, Xocavənd rayonu da digər işğal olunmuş rayonlarımız kimi 1990-cı illər, eləcə də böyük Zəfər müharibəmizə qədərki tarixi ayrı-ayrı dövrləri nəzərə almasaq, daha çox qaçqınçılıqla bağlı olub. Sadəcə olaraq Xoca-

yeni iş yerləri deməkdir, həm də istehsal sahəsi. Yəni, xammalla onu istehsal edən müəssisənin bir ərazidə olması emal prosesinə çəkilən xərcin azalmasına gətirib çıxara bilər.

Nəticə etibarlı ilə sonda istehsalçı, yəni bu sahədə çalışanlar qazanar ki, o da bazar zənbilinə öz müsbət təsirini göstərər.

Xocavənd rayonu ərazisində taxılçılığın, bostan-tərəvəz məhsullarının istehsalı da diqqətçəkən sahələrdəndir.

Xocavənd – uğurlu sabahların astanasında

layihəmiz də həmin məqsədə xidmət edir. Yəni, ayrı-ayrı bölgənin, rayonun bugününü, eləcə də onun sabahını nəzərdə tutaraq məhz həmin rayonun, bölgənin çaralarını yazımızda ifadə etməyə çalışırıq. Bu mənada artıq özünün yeni həyatını yaşamağa başlayan bölgələrimizdən olan Xocavənd rayonunun mənzərəsini canlandırmaq, onu sözlə oxucuya çatdırmaq bu yazımızın əsas məqsədidir.

Hələ Sovet dönməndən öncə Xocavənd rayonu bir coğrafi ərazi vahidi kimi fərqli nüansları özündə ifadə edirdi. Sovetlər zamanında Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti yarandı və bugünkü Xocavənd rayonu iki fərqli rayona Hadrut və Martuni rayonlarına bölündü. Hadisələrin gedişi zamanı daha çox terrorçu, daşnaq qüvvələrinin cəm ol-

vənd rayonu özünün iş yataqları ərazisində müəyyən təsərrüfat qura bilmişdi. Bu da rayona imkan verdi ki, sakinlərin xeyli hissəsini həmin ərazilərdə pay torpaqları ilə təmin etsin.

Azərbaycan dövlətinin yürütdüyü siyasətə uyğun olaraq salınan qəsəbələr sırasında Xocavənd ərazisində də Yeni Tuğ, Yeni Qaradağlı, Yeni Xocavənd və digər qəsəbələr salınmışdı.

Həmin qəsəbələrdə infrastruktur yaradılmış, insanlara ən zəruri olan elektrik, rabitə, su, qaz və digər təminatlar baxımından şərait yaradılmışdır.

Bununla paralel olaraq Xocavənd sakinləri məskunlaşdıqları Haramı düzündə fərdi təsərrüfatlar qurmuş, daha çox dənli bitkilərin əkini, bostan-tərəvəz məhsullarının istehsalı, eyni zamanda heyvandarlıqla məşğul olmuşlar.

Xocavənd rayonunun sosial-iqtisadi həyatında əsas yerləri təbii ki, sakinlərin işlə təmin edilməsi məsələsi tutur. Artıq bu məsələnin çözmündə xeyli irəliləyişlər əldə olunmuşdur. Belə ki, rayon artıq işğaldan azad edilmiş, Hadrut qəsəbəsində, eləcə də Tuğ, Edilli, Salakətin, Aziğ, Çıraqlı, Məmmədli və digər kəndlərin də böyük qayıdışın layihələrin gerçəkləşməsinə start verildi. Azərbaycan prezidenti cənab İlham Əliyevə və birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevə Xocavənd rayonuna etdiyi səfərlər zamanı Tuğ, Edilli və Aziğ kəndlərində olmuş, Aziğ mağarasının durumu ilə maraqlanmış və bütövlükdə bu qədim coğrafi ərazinin real mənzərəsini qiymətləndirmişlər. Həmin səfərlər zamanı bir daha məlum olmuşdur ki, Xocavənd rayonu iqtisadi baxımdan böyük resursları və inkişaf etdirmək üçün lazım olan şərait mövcuddur. Bir az da konkret desək, bu rayonda həm sənaye sahəsini, həm də kənd təsərrüfatını ən yüksək səviyyəyə qaldırmaq mümkündür.

Sadəcə olaraq bu coğrafi ərazidə iqtisadi planlaşdırmanı çox dəqiqliklə aparmaq məsələnin həllində, necə deyirlər həlledici rol malik ola bilər. Çünki ərazisinin dağlıq və dağətəyi zonalardan ibarət olması Xocavənd rayonunun heyvandarlığın da, əkinçiliyin də inkişaf etdirilməsinə yaşıl işıq yandırır.

Hələ Sovet dönməndə Hadrut və Martuni rayonlarında heyvandarlığın inkişafına,

üzümçülüyə və dənli bitkilərin istehsalına xüsusi önəm veriliirdi. Yerli şəraitə uyğun olaraq bu rayonlarda mal-davarla yanaşı, donuzçuluğun da inkişafı xüsusi yer tuturdu. Təbii meşə zolaqlarına yaxın ərazilərdə donuzçuluq üçün tövlələrin, komplekslərin tikilməsi həmin zamanlarda bu sahəyə olan diqqətin göstəricisidi. Bu gün də ərzaq təminatı baxımından Xocavənd rayonunda heyvandarlığa böyük dəstək verilərsə, sahənin uğurlu inkişafı təmin edilmiş olar. Bununla yanaşı, Xocavənd rayonu ərazisindəki su yataqlarına yaxın sahələrdə quşçuluq və balıqçılıq üçün də geniş perspektivlər var. Deməli rayonda heyvandarlığın inkişafına ciddi yanaşırsa, ət və süd məhsullarının istehsalında böyük uğurlara imza atıla bilər.

Bu gün artıq bir rayon olaraq hüduqları bərpa olan Xocavəndin üzümçülük sahəsində də imkanları yetərincədi. Daha çox dəmiyə şəraitdə yetişdirilən üzüm bağları öz məhsuldarlığı ilə həmişə onu becərənləri razı salıbdı. Yəni, bu rayonun ərazisində şərabçılıq üçün vacib olan üzüm istehsalına imkan var. Sadəcə, mövcud bağları bərpa etmək və yeni üzüm bağları salmaq bir zamanlar SSRİ məkanında, eləcə də onun hüduqlarından kənarda tanınan "Hadrut" şərabını bazara çıxarmaq mümkündür. Bu həm

Həm dəmiyə şəraitində, həm də suvarma yolu ilə bu rayonun ərazisində ərzaq təminatını yaxşılaşdırmaq mümkün olduğundan, sakinlər hər zaman öz təsərrüfatlarına bu məsələyə xüsusi diqqət yetiriblər.

"Regionların İnkişafına Dair Dövlət Proqramına" uyğun olaraq artıq işğaldan azad edilmiş Xocavənd rayonu ərazisində iqtisadiyyatın bərpası və dirçəldilməsi üçün köklü işlər görmək lazımdı. Burada xatırlatmaq yerinə düşər ki, rayonda tikintinin inkişaf etdirilməsi üçün də xammal ehtiyatları kifayət qədərdir. Çınqıl, daş, qum, əhəng və digər materiallar bu rayon ərazisində zaman-zaman olub və bu gün də var. Deməli, aparılmağa başlanan tikinti-quruculuq işində xocavəndlilərin köməyinə yerli xammallar çata biləcəkdir.

Bəli, bu gün Xocavənd rayonu bir inzibati ərazi vahidi kimi özünü təsdiq etməsi üçün geniş imkanlar yaradılıb. Sadəcə bölgədə mövcud olan hazırkı durum, eləcə də minalardan təmizləmə prosesi ortaya müəyyən suallar çıxarırdı. İnanırıq ki, çox yaxın zamanlarda bu məsələlər həll olunacaq və doğma ocaqlarına dönan xocavəndlilər rayonun sosial-iqtisadi inkişafında öz qəti sözlərini deyəcəklər.

Əbülfət MƏDƏTOĞLU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ

MEDIANIN İNKİŞAFI AGENTLİYİNİN MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

ƏDALƏT •

19 iyun 2021-ci il

Azərbaycanın yeganə fransızdilli mətbu orqanı "Le Carrefour" (Yol qovşağı) qəzetinin təsisçisi, fransızdilli jurnalist Zeynab Kazımovanın Fransanın "Musulmans en France" www.musulmansenfrance.fr xəbər portalında "Azərbaycan-Türkiyə: Şuşa bəyannaməsi" (Azerbaïdjan-Turquie : la déclaration de Choucha) və "Tur-

gion dövlətlərini bu əməkdaşlıq prosesində görmək istəyir. Türkiyə həm bərpa prosesinə, həm də keçmiş məcburi köçkünlərin öz ata-baba yurdlarına qayıtmasına töhfə vermək niyyətində olduğunu bir daha açıqladı.

Müəllif yazır ki, bu mühüm sənəddə birgə milli mənafelər baxımından siyasi, hərbi və təhlükəsizlik sahələrində əlaqələndirilmiş fəaliyyətlərin təşviq edilməsi xüsusi yer tutur. Ən vacib məqam isə tərəflərdən hər hansı birinin müstəqilliyinə, suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına və ya təhlükəsizliyinə qarşı üçüncü dövlət və ya dövlətlər tərəfindən təhdid və ya təcavüz edildiyi təqdirdə birgə müdafiə addımlarının atılmasıdır. "Əslində, bundan əvvəl də iki ölkə arasında strateji mütəfiqlik münasibətlərini müəyyən edən dövlətlərarası sənədlər, o cümlədən hərbi sahədə sıx tərəfdaşlıq, mütəfiqlik prinsiplərini özündə əks etdirən müqavilələr im-

Azərbaycanlı jurnalist Fransa mediasında Şuşa bəyannaməsindən yazdı

quie-news.com" www.turquienews.fr xəbər portalında "Şuşa bəyannaməsi: Azərbaycan-Türkiyə mütəfiqliyi" (Declaration de Choucha: l'alliance Azerbaïdjan-Turquie) başlıqlı məqalələri yayımlanıb.

Müəllif bu günlərdə Azərbaycanın tarixi hadisələrə şahidlik etdiyini və 15 iyun tarixində Azərbaycanın tarixi torpağı olan Qarabağın Şuşa şəhərində Şuşa Bəyannaməsinin imzalandığını bildirir. Məqalələrdə deyilir ki, qədim Azərbaycan şəhəri olan Şuşada, Qarabağda Azərbaycanla Türkiyə arasında mütəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsi imzalandı. Bu sənədin imzalanması Türkiyə-Azərbaycan birliyinin və qardaşlığının əbədi olduğunu dünyaya bəyan etdi. Dövlət başçılarının bu tarixi sənədi imzalaması iki ölkənin münasibətlərinin yeni mərhələsi kimi qiymətləndirilir.

Zeynab Kazımova Şuşa Bəyannaməsinin imzalanmasından sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın mətbuata birgə bəyannamədəki çıxışlarına iqtibas edərək yazır ki, Prezident İlham Əliyev imzalanmış Birgə Bəyannamə - Mütəfiqlik haqqında Bəyannamənin əlaqələri ən yüksək zirvəyə qaldırdığını deyib. "Bəyannamənin adı Mütəfiqlik haqqında Bəyannamədir və bu ad özü-özlüyündə hər şeyi deyir. Biz bu gün keyfiyyətdə yeni əlaqələr qurmuşuq və bu Bəyannamədə göstərilən bütün müddəalar bizim gələcək iş birliyimizin təminatçısıdır",- deyərək müəllifi sitat verir. Eyni zamanda, jurnalist Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın fikirlərinə diqqət çəkərək onun bölgədə təsiri olan hər kəsi haqqıqları görməyə, Azərbaycan xalqının Zəfərini qəbul etməyə və gələcəyə baxmağa dəvət etdiyini yazır. Müəllif qeyd edir ki, Türkiyə prezidenti atəşkəs razılaşmasından sonra artıq bölgədə bütün tərəflər üçün yeni əməkdaşlıq imkanları yarandığını qeyd edib. "Türkiyə olaraq biz də coğrafi qonşuluq əlaqələrimizi daha dərin əməkdaşlıqlara yönəltmək istəyirik. Ermənistanın ona xoş niyyətlə uzadılan həmrəylik əlini tutmasını, ortaq gələcəyi birlikdə formalaşdırmaq firsətindən yaxşı istifadə etməsini arzu edirik. Altılı platforma dedik. Bu altılı platformada bildiyiniz kimi, Rusiya, Türkiyə, Azərbaycan, Ermənistan, Gürcüstan və İran var. Bu altılı platforma ilə birlikdə artıq istəyirik ki, bölgə rahatlıqla, sülh içində yaşayan bir bölgə olsun. Bu addımı atmaq üçün biz qardaşım-la birlikdə hər cür fədakarlığa hazırıq. Cənab Putin eyni qaydada bu cür fədakarlığa hazırdır. Bu istiqamətdə atılacaq addımlarla bölgə bir sülh bölgəsinə çevriləcək",- deyərək müəllif istinadı təmamlayır.

Jurnalist vurğulayır ki, Bakı və Ankaranın dünyaya verdiyi əsas mesajlardan biri 44 günlük müharibədən sonra bölgədə yaranan yeni əməkdaşlıq imkanlarından yararlanmaq çağırışıdır. Hər iki ölkə bundan sonra bütün imkanlarını Cənubi Qafqazı sülh regionuna çevirmək istiqamətinə yönəldib. Azərbaycan və Türkiyə bütün re-

zalanıb. Şuşa Bəyannaməsi ilə Azərbaycan-Türkiyə hərbi-siyasi mütəfiqliyi rəsmiləşdirildi", - deyərək məqalədə qeyd olunur.

Müəllif Şuşada Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə "Musiqi irsi və Qarabağ atları Cıdır düzündə" adlı musiqili kompozisiyadan bəhs edərək, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, birinci xanım Əminə Ərdoğan musiqili kompozisiyaya baxdıqlarını, tədbir zamanı Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın qədim at cinslərindən olan "Zəfər" adlı Qarabağ atı və "Xarıbülbul" kompozisiyası hədiyyə edildiyini qeyd edib. Zeynab Kazımova "Xarıbülbul" kompozisiyasında Qarabağın rəmzi sayılan iki xarıbülbul gülünün birləşərək Azərbaycanla Türkiyə arasındakı əbədi dostluq və qardaşlıq münasibətlərini təcəssüm etdiyini də vurğulayıb. Müəllifin sözügedən tarixi sənədin imzalanma mərasiminin ermənilər tərəfindən dağıdılmış binanın fonunda keçirildiyinə diqqət yönəldir. Həmin dağıdılmış binanın 30 illik işğal dövrü ərzində Ermənistan tərəfindən yerlə-yeksan edilmiş binalardan biri olduğunu yazan jurnalist ermənilərin hər zaman Azərbaycana məxsus tarixi abidələri, Qarabağda Azərbaycan mədəniyyətinə aid maddi-mənəvi sərəvləri dağıtmaq, milli irsimizi silmək cəhdlərini qabardıb. Qeyd olunur ki, "bu bina Şuşanın sonuncu xanı Mehdiqulu xanın qızı Xurşidbanu Natəvanın evi olub. 30 il ərzində qədim Azərbaycan irsini bölgədən silmək məqsədi ilə ermənilər çox sayda şəhər və kəndləri bu şəkildə məhv ediblər".

Məqalələrdə o da diqqətə çatdırılır ki, mütəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsinin imzalanması təkcə Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri üçün deyil, həm də bölgənin gələcəyi üçün böyük bir hadisədir. "Bu ikitərəfli münasibətlərə dair imzalanmış müxtəlif sənədlərdən irəli gəlir.

16 Avqust 2010-cu il tarixli Strateji Tərəfdaşlıq və Qarşılıqlı Yardım Sazişi bu sahədəki ən vacib sənəd hesab edilə bilər və bunun ardınca 15 sentyabr 2010-cu ildə Azərbaycan-Türkiyə Yüksək Səviyyəli Strateji Əməkdaşlıq Şurası yaradılıb. Yeni sənəd mahiyyət etibarilə bu prosesin davamıdır", - müəllif vurğulayır.

Türkiyənin qısa vaxtda Şuşada Baş konsulluğunun açılacağına toxunan müəllif yazır ki, bu yaxınlarda Türkiyənin Şuşadakı Baş Konsulluğunun açılışı ən vacib məqam olacaq.

Hər iki xəbər portalı məqaləni manşetdə yerləşdirib və sosial şəbəkə hesablarında yayımlayıb.

Hər iki məqalənin linkləri aşağıda:
<https://musulmansenfrance.fr/azerbaïdjan-turquie-la-declaration-de-choucha/>

<https://www.turquie-news.com/declaration-de-choucha-l-alliance-azerbaïdjan-fbcld-i-war2rulyv-xafwz8sbiwugdjsd7qbwiyo61q2-myc57sywov-THL1jPuzwv>

Mehman Cavadoğlu

Seçkilər Ermənistanı xilas edəcəkmə?

Ermənistanda seçki marafonu finiş xəttinə yaxınlaşır. Bu gün seçki təşviqatı sona çatır. Noyabrın 19-da təbliğət və təşviqat kampaniyası dayandırılacaq və əgər hər hansı forsmajor hadisə baş verməsə ötən il sentyabrın 27-dən bəri cəmiyyət özünün ən sakit, təlatümsüz bir gününü yaşayacaq. Yalnız bir gün və seçki gününü də bura əlavə eləsək uzağı iki gün. Elə seçkinin səhəri ölkənin yenidən son aylardakı stixiyasına qayıdacağı şübhə doğurmur. Çünki bu seçkinin Ermənistanı artıq erməni ekspert və siyasətçilərinin özlərinin də döfərlə xəbərdarlıq etdikləri, həyacan təbili çaldıqları vətəndaş müharibəsi təhlükəsindən xilas edəcəyi apriori mümkün görünür.

İyirmidən çox siyasi partiyanın və dörd blokun qatıldığı seçkilərdə heç bir siyasi qüvvə səslərin mütləq çoxluğunu, yəni 50+1-ni almaq imkanında deyil. Real favoritlər Paşinyanın "Mənim addımım" və Köçəryanın "Ermənistan" blokları sayılsa da, hər biri 30-35 faiz səsə ümid bəsləyə bilər (hökumət resurslarını işə sala bilsə, "Mənim addımım" blokunun 40 faiz civarında səs toplaması mümkündür). Busa canavar kimi ağız-ağıza yatan və bir-birlərinin qanına yerikləyən siyasi qüvvələrin dayanıqlı koalisiya yaratmaq ehtimalını sifirə endirir. Odur ki, ölkənin seçkidən sonrakı durumunu təsəvvür etmək o qədər də çətin deyil. Daim dağılıb yenidən qurulan hökumət koalisiyaları, bitmək bilməyən küçə qarşıdurmaları, 8 aydır davam eləyən siyasi böhranın daha da dərinləşməsi və s.

Prosesin sonu görünməyən dar dalana dirənməsinin başlıca günahkarına indi ceçkiyə təhlükəsizlik xidmətinin keçmiş direktoru Artur Venestyanla bir blokda qatılan, ancaq qələbə çalacağına özü də inanmadığı və sıravı deputat kimi parlamentdə oturmağı "şəninə" sığdırmadığı üçün adını seçki siyahısına salmayan keçmiş prezident Serj Sərkisyanı. Vaxtilə hakimiyyətinin ömrünü uzatmaq üçün ölkəni parlament idarəçiliyinə sürükləyən bu zat başa düşməliydi ki, belə idarəçilik üsulu patriarxal şüurun hökm sürdüüy ölkələr üçün keçərli deyil.

Bunun ən bariz nümunəsi "demokrat" Paşinyanın hazırkı davranışlarıdır. Cəmi 3 il əvvəl küçələrə manqal düzüb mitinqçilərə kəbab paylamaqla hakimiyyəti gələn "sorosçu-demokrat" bu gün seçki kampaniyasını başının üstündə oynatdığı toppuzla opponentlərinə hədə-qorxu gələ-gələ aparır. Hamısı "Dəmir yumruq"un hikmətindəndi. Ancaq unutmaq lazım deyil ki, bu yumruq yalnız düşmənin başına dəyəndə hikmətli olur. Ermənistanın bugünkü siyasi səhnəsində at oynadınların da bir-birinə siyasi opponentdən çox yağı düşmən olduğunu nəzərə alsaq, Paşinyanın seçki taktikasının düzgünlüyünə şübhə yeri qalmır. Ancaq bir şərtlə ki, toppuzu simvoldan real "silah"a çevirməyə güc olsun. Belə bir gücsə nə Paşinyanda, nə də onun rəqiblərində var. Odur ki, seçkiöncəsi xaosun seçkisorası da davam edəcəyi və hətta daha da dərinləşəcəyi şübhə doğurmur.

Seçkidə iştirak edən siyasi qüvvələr arasında ən konstruktiv mövqə tutan ölkənin birinci prezidenti Levon Ter-Petrosyandı. Xatırladaq ki, 90-cı illərin əvvəllərində Dağlıq Qarabağın və ətraf rayonların işğalı məhz onun hakimiyyəti dövründə baş vermişdi. İndi Köçəryan, Sərkisyan, Qukasyan, Saakyan, Balasanyan və nə bilim neçə-neçə "filanlyanlar" kimi onlarla psevdohərmanların özləri haqqında quraşdırdığı əfsanələrə rəğmən rus ordusunun sayəsində qazanılmış

həmin qələbənin müəllifi məhz Petrosyandı.

Bu gün onun hətta seçki barajını aşacağı, parlamentin sıravı deputatı belə olacağı şübhə altındadır. Ancaq birinci prezidentin son günlər Ermənistan cəmiyyətinin ovqatını tamamilə zidd açıqlamalarla çıxış elməsi, reallıqlara söykənərək həqiqətləri bütün çıpaqlığıyla söyləməsi heç də bu amillə, yəni onsuz da, itirəcəyi bir şeyin olmamasıyla bağlı deyil. O, qalib olduğu dövrlərdə də, qələbə eforiyasından bütün ermənilərin başı gicəlləndiyi vaxtlarda da hadisələrə pragmatik yanaşan yeganə erməni siyasətçisi olub. Kəlbəcərin işğalından sonra BMT qətnaməsini icra etməyə və qoşunların tezliklə ordan çıxarılacağına da razılıq vermişdi. Fəqət, 4 iyun qiyamı bunun gerçəkləşməsinə imkan vermədi.

Təəsüf ki, onun səsi ömrü boyu miflər və əfsanələrə bəslənmiş erməni cəmiyyətində heç kimin qulağına çatmır. Bu toplumu 44 günlük müharibədə aldığı ağır zərbə də ayıltmadı. Əks təqdirdə indi Paşinyanın ən əsas rəqibi müharibə partiyasının ən odioz nümayəndələrindən biri olan Köçəryan yox, Petrosyan olmalıydı. Yanlış anlaşılmasın deyərək onu da vurğulaq ki, heç Petrosyanın özü də sülh göyərçini-zad deyil, sadəcə, işlah bir az tox olduğu üçün Dağlıq Qarabağın sərhədlərini aşmırdı. İndi bu imkanın da birdəfəlik itirildiyini başa düşdüynə görə hikməsini boğa bilmir, içindəkiləri acıb tökməklə yanğısına su səpməyə çalışır.

Ancaq revanş imkanının birdəfəlik itirildiyini, tarixin arxivinə gömüldüyünü nə Köçəryan, nə seçkidə iştirak edən 20-dən çox partiyanın və dörd blokun başbilonları, nə diaspor qırğıları, nə Eçmiadzin, nə də erməni ziyalıları anlamaq istəmirlər.

Bu gün Ermənistanda 44 günlük müharibənin nəticələrindən məmnun qalan yeganə siyasətçi bəlkə də Köçəryandı. Ağır məğlubiyyət onu həbsxanaya kəmərasından birbaşa meydan tribunalarına gətirdi, ordansa ən azı parlamentə yollanacağı şübhə doğurmur. Yoxsa Paşinyan onu hakimiyyətinin sonuna kimi zindanda saxlayacaqdı. Bu cür sarsıdıcı məğlubiyyətə baxmayaraq reyting birinciliyini qoruyub saxlayan hətərki hökumət başçısının dünyanın dinc vaxtında növbəti müddətə də seçiləcəyini nəzərə alanda zindan həyatının onilliyin sonlarına kimi uzanacağıyla bəlkə Köçəryanın özü də barışmışdı. İndisə həyasızcasına Hadrutun, hətta Şuşanın azad edilməsi imkanlarından danışır. Bunu müharibə yoluyla yox, danışıqlar vasitəsilə ediləcəyine eyham vursa da, qozbeli qəbir düzəldir.

Bu günlərdə Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Şuşaya səfəri, orda Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevlə görüşü, bayram şənliklərində iştirakı, nəhayət, nəinki iki ölkə arasındakı münasibətlərdə, hətta dünya siyasətində yeni era açan möhtəşəm Şuşa bəyannaməsinin imzalanması zamanı hər iki dövlət başçısı tərəfindən Ermənistan sülh mesajları verildi, gələcək əməkdaşlıq və mehriban qonşuluq münasibətlərinin yaradılması və inkişaf etdirilməsi üçün birgə əməkdaşlıq təklif olundu. Yaxın qonşularından başqa məqribdən-məşriqə hamıya ümid bəsləyən və imdad diləyən Ermənistanın bu təklifləri dəyərləndirməkdən və qarşılıqlı addım atmaqdan başqa yolu yoxdu. İllüziyalar dövrü arxada qaldı. Odur ki, bu gün hakimiyyətə istər sülh, istərsə də müharibə partiyasının nümayəndəsinin gəlməsindən asılı olmayaraq heç bir erməni siyasətçisinin sülh və barış younu tutmaqdan başqa alternativ yoxdu.

Hərçənd, yeni bir müharibə variantı Azərbaycan üçün göydəndüşmə olardı.

Dünya bizim olacaq

...Türk səcdə, türkə təzim olacaq,
Əzəl-axır, dünya bizim olacaq...

Xalq şairi
Zəlimxan Yaqub

...Allahın sevdiyi və qoruduğu millətlər var. Və Allahın sevdiyi və qoruduğu millətləri bir kimsə, Yer üzündən silə bilməz. Çünki Allah seçdiyi və sevdiyi milləti elə-belə bağrına basmır. Onun ədalətini, onun böyüklüyünü, onun Allah sevgisini duyur və buna görə də həmişə kölgəsi o millətin, o xalqın üstündə olur...

Türk hara addım atıbsa, hara qədəm qoyubsa, orda Günəş doğub, işıq olub, çörək olub və ən nəhayət haqq-ədalət olub. Hətta türk fəth etdiyi ölkələrin tarixinə, mədəniyyətinə, adət-ənənəsinə, elinə-obasına çox böyük məhəbbətlə, istəklə yanaşmış. Heç kimin haqqı, heç kimin mənafeyi tapdanmayıb, əksinə fəth olunmuş ölkələr "Qurani-Kərimin" ayələri ilə idarə olunub. Təbii ki, bunu həmin ölkələrin insanları daha yaxşı görüblər və biliblər. Onlar görüb və biliblər ki, türkün qılıncı nə qədər iti olsa da, o qılınc məzlumun yox, zalımın başını kəsib. Və bir də o millətlər görüb ki, türkün ürəyi adi ürək deyil və bu ürək dünya boydadır. Və bu ürəkdən o xalqlara da həmişə sevgi, məhəbbət, istək düşüb...

...Bir çox millətlər elə düşünüblər ki, Osmanlı imperiyası 600 illik yüksəlişdən sonra süqut edirsə, deməli, hər şey bitib. Amma heç də hər şey bitmədi. Avropalıların kələyinə, hiyləsinə baxmayaraq, Müstəfa Kamal Atatürk yenidən Türkiyənin bütövlüyünü, böyüklüyünü və möhtəşəmliyini qorumağı bacardı. O dövletin, o ölkənin dirçəlib ayağa qalxmasında da azəri türkləri də sinələrini qabağa verdilər, əllərinə qılınc götürüb Çanaqqala döyüşündə ölüm-dirim mübarizəsinə atıldılar. Ölmədilər, əksinə öldürdülər və böyük Türkiyənin dövlətçiliyini və bütövlüyünü qorudular. Şəhid olsalar da, qanları ilə düşmən qarşısında sipər çəkildilər və düşməne bir daha sübut etdilər ki, türk ölür, ancaq torpağının və ölkəsinin bir qarışını kiməsə verməz.

Böyük Mustafa Kamal Atatürk deyib: "Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, Azərbaycanın kədəri bizim kədərimizdir". Və biz millət olaraq həmişə göydə Allahın, yerdə də türk dövlətin və türk xalqının bizim arxamızda durduğunu görmüşük... Biz görmüşük ki, Nuru Paşanın rəhbərliyi ilə türk ordusu Bakıya gələrək bolşevik və erməni silahlarından insanları xilas edib... Biz görmüşük ki, o ordu Şamaxıya, Gəncəyə gedib və onlardan pənah istəyən türk qardaşlarını ölümdən qurtarıb... Biz görmüşük ki, türk əsgəri şəhid olub, Azəri türkünün yağı düşməndən qurtulmağı bacarıb...

Ulu Öndər Heydər Əliyevin isə bir fikri bu qardaşlığı daha da gücləndirib: "Türkiyə ilə Azərbaycan bir millət, iki dövlətdir". Və bu bir millət, iki dövlət öz uzun illərdə bir-birinə arxa durub, söykək olub. Birinin ayağına daş dəyəndə, o birisinin sanki ürəyinə toxunub. Belə bir fikir də səslənir ki: "Türkün türkdən başqa dostu

yoxdur". Ola bilər dost olsun, amma türk qədr bir-birinə yanan, bir-birinin ağır günündə çiyini yükün altına verən, bir-birinə qardaş deyib sarmaşan ikinci bir yaxınımız yoxdur. Və bu mehribanlıq, bu sevgini, bu ululuğu Allah-Təala hər iki millətə və dövlətə çox görməsin.

Biz dəfələrlə Türkiyədə olmuşuq, ordaki qardaşlarımızla səmim söhbətlər eləmişik. Həmişə də deyiblər ki, haçan müharibə etsəniz, Qarabağ azad etmək istəsəniz, biz sizin yanınızda olacağıq. Bunu bizə sadə insanlar deyiblər, öz də indi yox ha, 2015-ci ildə İstanbulda. Bax, onda bizim ürəyimiz dağ boyda olurdu. Sevinirdik ki, böyük qardaşımız Türkiyə bizə arxadır və dayaqdır. Biz bu dayağı 2020-ci ilin sentyabrın 27-dən noyabrın 10-a qədər ikinci Qarabağ savaşında gedən döyüşdə və mücadilədə gördük. Biz gördük ki, Türkiyənin Cümhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin yanındadır... Biz gördük ki, böyük türk lideri Qarabağ savaşında ermənilərə kömək etmək istəyən ölkələrə barmaq silkelədi... Biz gördük ki, Rəcəb Tayyib Ərdoğan müharibənin ilk günündən qələbə gününədək Prezidentimizin, xalqımızın, dövlətimizin yanında oldu.

Kimin ürəyi partlayır partlasın, bu gün Türkiyənin Cümhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan dünya siyasətinin bir nömrəli lideridir. Onunla həm Amerikanın, həm Rusiyanın, həm də Fransanın rəhbərləri razılaşmağa məcburdular. Çünki türk liderinin tutduğu yol haqqın, ədalətin və sülhün təntənəsidir. Biz bu təntənəni zaman-zaman görmüşük, bu gün də görürük və sabah da görəcəyik.

Bayaq dedim axı, biz bir-birimizə ürək qədr, qəlb qədr yaxın. Çünki bizim Türkiyə ilə canımız birdir, qanımız birdir, qəlbimiz də birdir. Canı, qanı, qəlbini bir olan ölkəni Allahdan başqa heç kəs ayıra bilməz.

Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycana səfəri, Füzuliyə gətməsi, ordan Şuşanı ziyarət etməsi çox böyük tarixi hadisədir. Bu elə bir hadisə deyil, bu unikal və oxşarı olmayan müasir tarixdir. Türk dünyasının müasir tarixi isə Cümhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən yazılır. Hər iki dövlət başçısının Şuşaya səfəri dünya siyasi tarixində yeni bir səhifə açıb. O səhifə ki, bir çox ölkələrin və dövlətlərin kürkünə birə salıb. Şuşa bəyannaməsi o deməkdir ki, Türkiyə Azərbaycanın müttəfiqidir və bu müttəfiklik hardasa 100 il bundan əvvəl imzalanmış Qars müqaviləsinin yeni bir mərhələsidir. Bu müqavilə bir daha zəngin və keçmiş tarixə malik olan Türkiyə və Azərbaycanı yenidən birləşdirir. Dünyaya bu müqavilə ilə yeni bir pəncərə açır. O pəncərə bəşəriyyə-

tə, dünyaya, Cənubi Qafqaza və türk aləminə təmiz bir hava gətirəcək. Və bu təmiz hava ermənilər tərəfindən uzun illər murdarlanmış yolların və infrastrukturların açılmasına, inkişafına xidmət edəcək. Düzdü, bəzi ölkələr Şuşa bəyannaməsindən narahatdılar. Amma Şuşa bəyannaməsi o narahat olan ölkələrə də iqtisadi və sosial cəhətdən mənfəət gətirə bilər. Sadəcə olaraq hər şeyə təmiz ürəklə, təmiz qəlblə yanaşılsa, bu addıma 6 ölkənin hər biri yüksək səviyyədə iqtisadiyyatını qura bilər.

Türk dünyada doğan bir günəşdir. Bu günəşin istisi tək türk xalqları və türk dövlətlərini isindirmir. Bu gü-

nəşin istisi dünyamıza hərarət, sevgi və məhəbbət gətirir. Böyük rus yazıçısı Dostoyevski yazır ki, dünyanı gözəllik xilas edəcək. Bəli, dünyanı türkün zəkası, ağılı, və eləcə də çox güclü iqtisadiyyatı bu bələlərdən qurtaracaq. Hər bir ölkə düşüncəlidir ki, göydə doğan Günəş hamı üçündür. Və hamı üçün olan Günəş bu gün Türkiyədən doğur. Türkiyədən doğan Günəş tək türk dünyasını deyil, bütün dünyamızı nura boyayacaq.

Biz Türkiyədə olanda ordaki qardaş sevgisini həmişə hiss etmişik, duymuşuq. İstanbulda bir restoranın sahibi vardı. Bizim azəri türkü olduğumuzu bilib, stolumuzun arxasında əyləşdi. Sonra da dedi ki, mənim ane, babam Şuşadandır. Şuşanı görmək istəyirəm. Həmin türkün tək İstanbulda deyil, Amerikada, Almaniyada və Avropa ölkələrində çoxlu sayda restoran şəbəkələri var. Hesabı ödəmək istədik, pulu götürmədik. Dedilər ki, abimiz buyurub ki, azəri qardaşlarımızdan pul almayaq. İnad elədik. Sonra isə restoranın sahibi özü gəldi və bizi qucaqlayıb öpdü. Dedi ki, mən sizə hər gün burda ziyafət verəcəm, arabaya ehtiyacınız olsa 15 avtomobilim var, hansını istəsəniz verə bilərəm. Təbii ki, bu böyük ürəyə görə, biz ona çox sağ ol dedik. Ancaq telefonla tez-tez bizə zəng edirdi. Biz də bir bəhanə ilə sovuşurduq. Axırda özü hotələ gəldi. Bizi götürüb apardı İstanbuldakı başqa bir restoranına. Özü süfrənin arxasında əyləşdi, müxtəlif ləzzətli yeməklər, o cümlədən 4 cür balıq yeməklər sifariş verdi. Sonra da arabasına mindirib hotələ gətirdi. Dedi ki, sabah Bakıya uçuruq. Kövrəldi, boynumuzu qucaqladı, gözləri doldu. Bildirdi ki, hava limanına başqa araba ilə gətməyin. Öz arabamı gön-

dərəcəm, gəlib sizi aparacaq. Səhər tezdən gördük ki, həmin araba, həmin avtomobil hotelin həyətindədi. Onunla indi də dostluğumuz davam edir. Şuşa alınanda o xəbəri eşidib hönkür-hönkür ağlayırdı. Deyirdi ki, babamın ruhu indi rahatdı.

Bax, biz həmişə türk xalqından belə bir sevgi görmüşük. Bu sevgini bu gün türk dövlətindən, türk ordusundan görürük və düşünürük ki, nə yaxşı ki, bizim türk dünyasında Rəcəb Tayyib Ərdoğan kimi, İlham Əliyev kimi böyük siyasi liderlərimiz var. Onlar Şuşada əl-ələ tutub, əllərini göyə qaldıranda sanki bütün Türkiyə və Azərbaycan birləşib... Türk dünyası bu birliyi uzun illərdə görür. Və bu birlik bizi möhtəşəm qələbəyə - Füzuliyə, Cəbrayıl, Qubadlıya, Hadruda, Şuşaya, Zəngilana, Ağdama, Laçına, Kəlbəcərə aparıb. Həmin yerlərdə dalğalanan Azərbaycan bayrağı bir daha türkün böyüklüyünü, möhtəşəmliyini və əbədiyaşarlığını göstərir.

Türk dünyasının böyük şairi Zəlimxan Yaqubun bu misraları istə-istəməz qəlbimizi titrədir və böyük türk dünyasının möhtəşəmliyini yada salır:

*Silkələdin göyün yeddi qatını,
Qucaqladın Doğu ilə Batını.
Dur yəhər ərənlərin atını,
Dəniz kimi dalğalan türk, çalxan türk,
Döyüşən türk, oyanan türk, qalxan türk!
Qurtar bizi bu həsrətdən, bu yasdən,
Dəniz kimi dalğanan türk, çalxan türk,
Döyüşən türk, oyanan türk, qalxan türk!*

Ermənilər tez-tez Kollektiv Təhlükəsizlik Şurasını yada salırdılar. Ki, onların arxasında böyük qüvvə var. Kimsə bizim ərazimizə keçsə, Rusiya başda olmaqla həmin dövlətlər onların müdafiəsinə qoşulacaq. Amma ikinci Qarabağ savaşında açıq-aşkar onların tərəfinə keçib döyüşən olmadı. Əksinə, o Şuranın üzvləri Azərbaycanın haqq işini dəstəklədilər. İndi Şuşa bəyannaməsinin imzalanması birmənalı olaraq ermənilərin arxasında olan qüvvələri susmağa və geri çəkməyə məcbur edir. Çünki kimsə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə təhlükə törətsə, Türkiyə bir dövlət olaraq ölkəmizin yanında olacaq. Bu bütün millətin, bütün türk dünyasının, azəri türklərinin arzusu-
dur.

Allah Türkiyənin Cümhurbaşkanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanı və Azərbaycanın Prezidenti İlham Əliyev qorusun! Ki, hər iki dövlət rəhbəri Türkiyə ilə Azərbaycanı birləşdirməyə bacardı və dostluğumuzun yeni mərhələsinə qədəm qoyduq. Qoy bu günəş, qoy bu işıq həmişə türkün başı üstündə olsun! Qoy bu işıq və günəş hər iki milləti azadlığa, işıqlığa və yüksəlişə aparsın. Bu yol bizim işığa, dirçəlişə və yüksəlişə gedən yolumuzdu və türkün bu yolunun qarşısını heç bir qara qüvvə ala bilməyəcək. Əksinə, gün işığında o qara qüvvələr məhv olub gedəcək, türk isə tutduğu haqq, ədalət yolu ilə işıqlı gələcəyə doğru inamla addım-layacaq...

Səməndər MƏMMƏDOV,
Faiq QİSMƏTOĞLU

16 iyun, 2021-ci il... Çox isti və quru hava var. Azərbaycan xalqının qürur yerinə çevrilən "Qənimətlər parkı"na tərəf gedirəm. Yol boyunca orda nələrə qarşılaşacağım barədə fikrimi dələndirən düşüncələr məni təqib edir. Üzü parka tərəf xeyli insanın ora gəldiyini müşahidə edirəm. Mənim kimi onlar da "Qəni-

qəsbkarlarını geri oturtması, ermənilərin əsir alınması, texnikanı qoyub döyüş zonasını qaçıb tərək etməkləri və s. canlı olaraq gözümün önünə gəldi.

Yanmış və külə dönmüş bir erməni tankına yaxınlaşdıram. Tank tamamilən yanmış sıradan çıxıb. Üzərində xaç işarəsi də var... Və düşünürəm - "Axı, sənin olmayan torpaqlar uğrunda necə savaşa bilirsən, ay bu xaçı çəkən erməni?" Bu qədər qanlar, bu qədər insan tələfatı, günahsız və dinc Gəncə, Bərdə sakinlərinin yaşayış binalarının raket atəşinə tutulması və müharibə zonasından kənar insanların şəhid olması... Hamısı fikrimdən keçir...

Bir qədər aralıda "QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!" tablosunun arxa

Qənimətlər parkından reportaj

mətlər parkı"na çatmaq üçün səbrsizdirlər və tələsik addımlarla hərəkət edirlər.

Xülasə, xeyli piyada yol gəldikdən sonra məkana yetişirəm. Giriş qapısında biletimizi alıb içəri daxil olur. Ərazidə Türkiyədən gələn qardaşlarımız da gözə dəyir. 44 günlük Vətən Müharibəsində bizə hər mənada dəstək olan türk qardaşlarımız fərəhimizə də sevinclə şərik olublar. Onların da ermənilərdən qənimət götürdüyümüz demir-dümmürə baxanda gözlerindəki sevinci görmək çətin deyildi.

Yanımdakı uşaqlardan birinin anasından: "Ana biz ermənilərə qalib gəlmişik. Bax, bütün avtomatları, pulemyotları onlardan bizim əsgərlərimiz alıb"- deyərək sual verməsi məni də qürurlandırır. Analarına da afərin deyirəm, bəli, uşaqlarımıza kiçik yaşından vətənpərvirlik hissini aşılamağı, onların milli ruhda yetişdirilməsi təqdirləyirdim.

Bu sevinc hissini yaşarkən birdən-birə qayğılanıram. Üstümə kədər kölgəsi çökür. Qəlbimdə nə qədər qürurlu, bir qədər də qələbə hissi ilə zəfər sevincini yaşasam da, şəhidlərimiz məni kədəre boğur. İlahi, bu cür kütləvi silahları demir-dümmürə çevirən o gəncləri necə də bağrıma basmaq istədim.

Allah hamısına rəhmət eləsin! 44 gün ərzində qəhrəmanlıq salnaməsi yazan igid əsgərlərimiz ermənilərdən ələ keçirdikləri ağır texnika, silah-sursat, "İsgəndər" raketləri, müxtəlif tipli tanklar, hətta qadağan olunmuş "Smerç" tipli raketləri, minaları, pulemyotları bu gün "Qənimətlər parkı"nda sərgilənir. Onlar öz qanları bahasına zəfər çaldılar!

Parkın ərazisi olduqca böyükdür. Gün də bir tərəfdən havanın hərərətini artırır. Silahlara, hərbi maşınlara, tanklara baxa -baxa bəlkə də istidən canım sıxıldığı üçün sanki müharibənin içine düşmüş kimi özümü hiss edirdim.

Sanki mermilərdən doğan alov məni də yandırır. Döyüş bölgəsində yaşananlar, əsgərlərimizin erməni

fonunda ermənilərin hərbi maşınlarının üzərindəki nömrə nişanlarını görərdim. Çoxunda NKA işarəsi var... Preziden İlham Əliyev deməyə, Qarabağın statusu kvos kimi, bu nömrələrə üstündəki NKA-lar da cəhənnəmə getdi. Azğınlığımız ermənilərin son aqibətinin bu şəkildə olması müt-

ləq idi. Bu belə də olmalıydı. Bizim olan torpaqları düşməne təslim edə bilməzdik!

Ermənilərin tərək edib qaçdıqları hərbi bazalardan alınan müxtəlif tipli silahlara heyrətlə və fəxrətlə baxmaq mümkün deyil. Özünü bir anlıq müharibə zonasında hiss edirsən. Və ədalətin zəfər çalmasını qəlbimdə alqışlayıram. Sevinc hissi, qürur, fəxrət hissi - hamısı bir-birinə qarışır... qərribə bir hissidir!!!

Hələ tankın içərisindən təəccüb və qorxu hissi ilə boylanırmı erməni əsgərinin üzündəki o ifadə... Gözləri bərəlməmiş şəkildə ətrafa baxır... Çox güman ki, bizim əsgərlərimizin şücaət və igidliyi qarşısında aciz və çarəsiz qalıb...

Bütün bunları fərəhlə seyr etdikcə sevincdən gözümün yaşı özümdən asılı olmadan gile-gile aşağı yumurlanır. Qeyri-ixtiyari pıçıldayıram:

Bəli, bu bizim Zəfərimizdir! Bu bizim Qələbəmizdir! Bu bizim Qalibiyyətimizdir! Qətiyyətli Sərkərdənin Müzəffər Ordusu Qələbə əzmini həmişə qoruyub saxlayacaq! Qalib Ordunun Qalib Sərkərdəsi həmişə var olacaq!

Yaşasın Azərbaycan! Yaşasın Qarabağ! QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!

Səadət Sultan
Yazıçı-publisist

Şəhid həkim leytenant

VƏTƏN MÜHARİBƏSİNDƏ QƏHRƏMANCASINA ŞƏHİD OLMUŞ TARIYEL SALMANOVUN ŞƏRƏFLİ HƏYAT YOLU

Artıq 8 aydır Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda apardığı və böyük qələbəmizlə nəticələnən Vətən müharibəmiz yekunlaşıb. Lakin müharibə bitməz də, onun izləri hamımızın həyatında qalmaqdadır. Xüsusən, müharibə zamanı həyatını bu torpaqlar uğrunda fəda edən qəhrəman şəhidlərimizin ailələri, sevənləri üçün Vətən müharibəsi böyük qələbənin sevincindən əlavə, əzizlərinin itkisiylə də unudulmayacaq, həmişə qəlbələrinin bir yerini göynədəcək.

Ağcabədi rayonundan olan qəhrəman həkim şəhidimiz Tariyel Salmanovun ailəsi kimi. Qəhrəman və vicdanlı həkimimizi tanıyan hər kəs hələ də onun yoxluğuyla bəziyir, bu itkiyə inanmır. Amma eyni zamanda, belə vətənpərvər, igid insanın da məhz şəhidlik kimi ən ali yüksəkliyə layiq olduğunu deyirlər.

Şəfəli əlləriylə neçə-neçə xəstənin dərindən dərman olan Tariyel həkimin dərindən dərman olduğu son xəstəsi yaralı Vətəni oldu. O, torpaq həsrəti çəkən xalqın qəlbini, əsirlikdə qalan Vətən torpağının yaralı köksünü öz əlləriylə, öz qanı ilə "müalicə etdi", sağaltdı.

Tariyel Allahverdi oğlu Salmanov 1988-ci il fevralın 7-də Ağcabədi rayonunun Kəhrizli kəndində ziyalı ailəsində evin kiçik oğlu kimi dünyaya gəlib. Hələ uşaq yaşlarında anasını itirən Tariyel üç qardaşı və atasıyla birgə yaşayıb. O, 1994-2005-ci illərdə Kəhrizli kənd orta məktəbində oxuyub. Hələ uşaq yaşlarından təhsilə, idmana xüsusi maraq göstərən Tariyel bu marağı sonrakı həyatında da şəkilləndirməsinə səbəb olub. O, həmçinin, vətən sevgisi, Qarabağ nisgiliylə də bir gənc kimi yaşadılardan seçilib. Qarabağın işğaldan azad edilməsi onun ən böyük arzusuna çevrilib.

Tariyel orta məktəbi bitirdikdən sonra 2006-cı ildə Tibb Universitetinin stomatologiya fakültəsinə daxil olub. 2011-ci ildə universiteti müvəffəqiyyətlə bitirib. Tələbəlik illərində də daima idmanla məşğul olub, müxtəlif idman növləriylə maraqlanıb.

Tariyel Salmanov 2011-ci ildə universiteti bitirdikdən sonra həmin ilin oktyabr ayında 2013-cü ilin aprel ayında Əsgərlik Silahlı Qüvvələrinin Təlim və Tədris Mərkəzində tibb xidməti leytenantı kimi hərbi xidmət keçib. Təxris olunduqdan sonra 2014-cü ilin fevral ayında Həkimlərin mərkəzləşdirilmiş iş qəbul imtahanından hər iki mərhələni uğurla keçərək, Ağcabədi rayonu Mərkəzi xəstəxanasında həkim-stomatoloq kimi əmək fəaliyyətinə başlayıb. İş başladıqdan az müddət ərzində bütün xəstəxana heyətinin, həkimlərin hörmətini, sevgisini qazanan Tariyel həkim özünün mehriban, ünsiyyətçi xarakteriylə seçilirdi. Dostlarının, tanışlarının sözlərinə görə, düşdüyü hər mühitə asanlıqla adaptasiya olur, tez zamanda özünə dostlar qazanmış. Bu xasiyyəti sayəsində, onun nəinki Ağcabədidə, eləcə də, ölkənin hər yerindən dostları, tanışları vardı ki, hər biri Tariyelin hörmətini ayrıca tutar, onu sevərdilər. O, mümkün qədər hər kəsin köməyinə çatmağa çalışan bir insan olub. Onun qəbuluna gələn xəstələr də hər zaman həm işində, həm də xəstələriylə davranışından razılıqlarını bildirmişlər. T.Salmanovun işinə qarşı sonsuz sevgisi vardı və o, hər zaman öz üzərində çalışan, biliklərini artıran bir həkim olub. O, müxtəlif illərdə Türkiyənin ayrı-ayrı universitetlərində, Birləşmiş Ərəb Əmirliyində seminarlarda iştirak edib, ixtisasartırma kurslarına qatılıb.

2020-ci ilin yayında Tovuz rayonu istiqamətində Azərbaycan-Ermənistan sərhədində mənfur düşmən tərəfindən başladılan döyüşlər zamanı Tariyel həkim könüllü olaraq ordu sıralarına yazılır və cəbhəyə getməyə tələsir. Xüsusən, qəhrəman generalımız Polad Həsəmovun şəhidliyiylə heç zaman barışmayaraq, düşməndən generalın, eləcə də, bu torpaqlar uğrunda şəhid olan bütün oğulların qanını almaq eşqiylə qəlbini çəşub-daşır. Lakin həmin əzəmətli döyüşlər tez dayandıqından onu cəbhəyə aparmırlar.

İki ay sonra - sentyabrın 29-da isə o, qismən səfərbərliklə II Qarabağ döyüşlərinə çağırılır və elə həmin gün tibb xidməti leytenantı kimi ordu sıralarına qoşulur. Tariyel həkim bütün işlərində və həyatında olduğu kimi, müharibədə də vicdanla xidmət edir, neçə-neçə yaralarımıza elə yerində tibbi xidmət göstərərək onları ölümdən qurtarır. Onun döyüş yoldaşları bu gün də qəhrəman həkimin qorxmazlığı, şücaəti, mərdliyindən fəxa-

rətlə danışır, onun dəfələriylə ən qaynar nöqtələrə, ən çətin mövqelərə getdiyini vurğulayırlar. Qəhrəman həkimimiz oktyabrın 7-dən 8-nə keçən gecə şiddətli döyüşlər zamanı yaralı əsgərlərimizə kömək üçün yenidən irəliləyərək atılır, xeyli sayda yaralıları ilkin tibbi yardım göstərir. Lakin təəssüf ki, mənfur düşmənin atdığı minamyoat atəşi nəticəsində özü də qəhrəmancasına şəhidlik zirvəsinə yüksəlir. Tariyel Salmanov şəhadətindən sonra "Vətən uğrunda" və "Cəbrayılın azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olunub.

Sonsuz arzuları, xəyalları vardı Tariyel həkimin. Bu arzuları həm sənətiylə bağlı idi, həm də ailəsiylə, şəxsi həyatıyla. O, sənətini ən yaxşı şəkildə icra edəcək, hələ bu sənətdə nələr-nələr öyrənəcək, daha neçə insanın dərindən dərman, ağrısına məlhəm olacaqdı. O, ailəsiylə, sevdikləriylə hələ neçə bayramlar keçirəcək, neçə xoş günlərdə qol-boyun olacaqdı.

Ailəli olan həkim leytenantın Ləman adlı bir qız övladı da var. Onun qızıyla bağlı arzuları, diləkləri, xəyalları sonsuz idi. O, "Ləman həkim" deyərək çağırdığı qızını gələcəkdə öz assistenti kimi görmək istəyirdi. Təəssüf ki, bu xəyal gerçəkləşmədi. Əvəzində Tariyel həkim öz qızına ən böyük, ən qürurlu adı qoyub verdi bu həyatdan.

Atası, qardaşları, sevənləri və döyüş yoldaşları bu gün Tariyel həkim haqqında böyük qürurla, fəxrətlə danışirlər. Əlbəttə, onun kimi hər kəsin qayğısına qalan, xəstələrinin ən yaxın dostuna çevrilən, insanlara şəfa verən bir gəncin vaxtsız itkisi hər kəsi incidir. Amma Tariyel həkim öz qanı ilə, canıyla tarix yazan, Azərbaycan xalqının 30 illik həsrətinə öz qəhrəmanlığıyla son qoyan igid şəhidlərimizdən biridir. O, özündən sonra ailəsinə, qızına ən şərəfli adı-şəhidlik adını miras qoyub verdi. Atasını Tariyelin uşaqlığına tez-tez xatırlayır və deyir ki, onun bu vətən uğrunda bu cür qəhrəmanlıq etməsi heç də təsadüfi deyil. Çünki heç zaman Qarabağın işğalıyla barışmayan Tariyel hələ uşaq yaşlarından Vətən üçün ölməyin, öldürməyin şərəfindən danışır, şəhidlik zirvəsinin ucalıqından bəhs edər, müharibə olarsa, şübhəsiz, ən öndə döyüşlərə qatılacağını deyirmiş. Dediklərini ən yaxşı şəkildə icra etdi Tariyel həkim.

Stomatoloq olan Tariyel həkimin peşə vəzifələrində biri də insanlara sağlamlıq və gözəl gülüş bəxş etmək idi. Neçə insan onun sayəsində bu içdən gülüşə qovuşmuş, özündəki kompleksini dəf etmişdi. Tariyel həkim həyatının son anında da bu missiyasına sadıq qaldı. O, sadəcə peşə bacarıqlarını deyil, öz qanını, canını da xalqın üzündə sağlamlıq və gözəl gülüş, içdən təbessüm yaratmağa həsr etdi, təkcə insanların deyil, vətəninin də yarasına məlhəm olmağı seçdi.

Bu gün Ağcabədi sakinləri Tariyel də içində olmaqla, öz qəhrəman şəhidləri haqda qürurla bəhs edir, onların xatirəsinə əbədi qəlbələrində yazırlar. Eyni zamanda, bu torpaqlar uğrunda canını düşünmədən fəda edən, körpələrin yaşaması üçün öz körpələrini atasız qoyan şəhidlərimizi bütün xalqın, eləcə də, bütün dünyanın tanıması, bu qəhrəmanlıqların gələcək nəsillərə də ötürülməsi üçün hər kəs öz sahəsində ölümdən gələn hər şeyi edir.

İndi Azərbaycan xalqı Tariyel həkim və onun kimi igid, vətənpərvər, mərd oğullarımızın sayəsində ciyərdolusu nəfəs alır. O torpaqlar məhz onların sayəsində çiçəklənir. Əlbəttə, şəhidlərimizin xatirəsi, itkilərimizin ağrısı qəlbimizə ən sağalmaz yarasıdır. Və bu yarayı heç bir həkim müalicə edə bilməz.

MEHRİ
525.az

Əbülfət MƏDƏTOĞLU
madatoglu@mail.ru

Söykəndiyim söz

O sözün işığında sizinlə baş-başayam

Adətən öz-özümü söhbət etməyə, xəyallarımla baş-başa qalmağa, xatirələrimin izinə düşüb getməyə və bir də şəkillərə baxıb... onların səsinə eşitməyə elə öyrəşmişəm ki, demək olar ki, bu dediklərimdən uzaqda nə dinclik tapa bilərəm, nə də qərar tuta bilərəm. Sanki kompüter kimi, robot kimi proqramlaşdırılmışam. Məhz bu çevrənin içərisində yaşamaq (əgər bu yaşamaqdısa-Ə.M.)... yaşadığıca da həmin o çevrənin özünü düzünlə yaşatmaq bir ayrı dünyadı, bir ayrı ömürdü, onu yaşamayanlar bilməz. Yaşayanlar da özləri kimi bilər, mənim kimi yox. Ona görə də dostlarla, doğmalarla, duyğusal oxucularla həmsöhbət olanda, üz-üzə gələndə müxtəlif suallar çıxır ortaya. O sualların da əsas qayəsi mənim nostalji duyğulardan uzaqlaşma bilməməyimdi. Demək olar ki, bu və ya digər formada məni yalnız dünənə bağlılıqda ittiham edirlər. Ordana qopa bilmədiyimi, oranı özümə daşdığımı söyləyirlər... olsun!

Bəli, mən bir Allah bəndəsi olaraq əlimi ürəyimin üstünə qoyub, Allahın və səninin qarşında etiraf edirəm ki, günahlardan xali deyiləm. Mən də harda, nədəsə günahım olduğumu Allah da, sən də bilir-sən və mən də etdiyim günahların cəzasını zaman-zaman çəkmişəm və bu gün də çəkirəm. Heç vaxt da cəzaya görə asi olmamışam. Düşünmüşəm ki, dərd qar-daş üçün olmadığı kimi, cəza da dağ-daş üçün deyil. Deməli, dərd də, cəza da insan üçündür. Əgər bir insan, bir Allah bəndəsi kimi varamsa, ayaqdayamsa, dərdi də çəkməliyəm, cəzani da. Özü də mənim inancıma görə, Allah dərdi çəkə-nə verir. Deməli, dərdi çəkən də Allahın sevdidiyi bəndələrdəndir. Adətən, biz sevdidiyimizi, çox istədiyimizi daha tez-tez xatırlayırıq. Daha tez-tez onların adını çəkirik, onlarla bağlı hansısa bir addımı atırıq. Deməli, uca Yaradan da dərdi o adama verir ki, onu tez-tez xatırlayır, onu tez-tez yada salıb mükafatlandırır. Təbii olaraq bu xatırlanma, bu mükafatlandırma mərasimi nə canlı yayıma çıxarılmış, nə də hansısa bir rəsmi fərmanla, sərəncamla elan edilmir. O Allahla bəndənin arasında olan bir gözəgörünməz tele-körpünün bağlantısından üzə çıxır. Və deməli həmin tele-körpüdən insanın varlığına, ruhuna, ürəyinə axıb gəlir tanrının istəyi, verdiyi hədiyyəsi. Bax, həmin an insanın ürəyi işığa dönür. Çünki onun bütün varlığı həmin an Allahın ov-cunun içində olur. Xoşbəxt anların isə yozumu yoxdur. Onu olduğu kimi yazmaq da hələ heç bir bəndəyə qismət olmayıb. Odur ki, mənim söylədiklərim, yazdıqlarım sən qəlbine dəyməsin. İnciməyəsən və biləsən ki, bütün hallarda sən əsl mahiyyətdəsən. Olanların şah damarındanasan. Hətta sənə yazdığım "İncimə" şeirində dediklərim də bir pıçiltı olaraq təsəlli üçün deyil, sadəcə həmin o anın bir işartısıdır. Mən yazmışam ki:

*Bura şəhər, sən də sakit və həlim,
Səsim, küyüm səni yorsa, incimə...
Kənd havalı bir damarım, bir əlim -
Bir nimçəni salıb qırsa... incimə!..*

*İstəmirəm göy titrəyən, yer əsə,
Sübh oyanıb toxunanda nəyəsə...
Qaşlarının bir tərəfi əyilsə -
Lap başına, "cin də vursa", incimə!*

*Ağarıbdı telim kimi, aqlım da,
Maraqsızdı, həyat adlı nağılım da!
Mənlə keçən bu illərin axırında -
Qazandığın kül, ya qorsa, incimə!*

*Fərəhlənmək... kədərilmək nisbidi,
Baxışlar buz, göz yaşına istidi!
Bəndənizdi, Əbülfət də ismid -
Sevdin məni? - deyib sorsa, incimə!*

Yəqin ki, bu nostalji duyğulara köklənmiş pıçiltılar öz-özlüyündə azdan-çoxdan nəyəsə dedim. Və həmin o azdan-çoxdan deyiləni də hamı olmasa da, beş-on adam dinlədi...o dinləyənin də beşi-üçü yəqin ki, qəbul etdi. Bax, bu sıralamanın yekununda bir məqam sual işarəsi kimi dayanıb göz önümdə:

Nə olsun, bütün bunlar nə üçündür?

Həqiqətən, ağıllı və məntiqli sualdı. Mən o sualı bir də olduğu kimi təkrar edirəm:

Nə olsun, bütün bunlar nə üçündür?

Sizi anlayıram və heç bir inciklik, filan ağılıma gətirmədən demək istəyirəm ki, həqiqətən sizin üçün həmin "nə olsun?" sualı mənə tuşlanan ağrının gülləsidir, mərmisidir. Və sizin təkliddə olan barmağınız o cümlənin, o mərminin hara dəyə-cəyinin fərqi deyil. Ona görə də mən heç bir izahət, şərh vermədən elə sizin sualınıza özünüze qaytarıram:

Nə olsun?

Bir ürəyin ağrıməsi, bir ruhun göynə-məsi nəyi dəyişir? Ümumiyyətlə dəyiş-mə gücündədirmi?

Bəli, bu dialoq olmadı, bu sadəcə bax, yaranmış mənzərənin anlayın və anla-mayan arasındakı nöqtəyə sancılmış bir xəncərdir. Həm kəsir, həm də "dayan!" deyir. Mən də hər ikisinin sizə xatir əməl edirəm. Könlüm, ruhum isə tanrı ilədi.

Hər dəfə yazdıqlarımı təkrar oxuyanda müəyyən hisslər yaşamaq oluram. Etiraf edirəm ki, bunun da bəlli bir səbəbi var. Belə ki, mən böyüküklü-kiçikli hər nə yazı-ramsam, bu yazdıqlarım demək olar ki, bütünlüyünü yaşayıram. Bir az da dəqiq de-səm, mən yaşadığımı yazmağa can atmışam, öyrəşmişəm və bu gün də hə-min yolla gedirəm. Nə qədər ki, yaşadığ-larım məni söz meydana tək qoymayıb, eləcə də gedəcəm. Çünki həyatda yalnız söz meydanında özümü tənha hiss etmi-rəm, yalnız bu meydana tək olmuram. Qalan hər yerdə, hər məkanda, hər mə-qamda bəzən bütünlüklə, bəzən də kə-sirle tək oluram, tənha oluram. Bu mə-qamla bağlı mənə hamıdan çox dostla-rım, başda sən olmaqla tez-tez irad bildi-rirsiz. Bunu da adıma, ünvanıma günah kimi yazırsız. Mən isə dəyişə bilmirəm, sizi dinləyirəm, haqlı sayıram, amma ne-cə deyərler, "bildiyimi babama da vermi-rəm". Ona görə də küsənlər, etiraz edən-lər təəssüflənib başlarını bulayırlar. Hətta

"sən düzələn deyilsən!" deyirlər. Mən də düzələ bilmirəm, neynim. Bu məqamda kimin nə boyda günahı var, onu da he-sablamaq gücüm yoxdu. Bircə gücüm ona çatır ki, Allahla aramdakı körpüdən boylanıb bu misraları pıçıldayım:

*İlahi, sən məni günah yaratdın,
Harda görüdümsə, o yer alışıdı...
Gözümün içində günü qaraltdın -
Söykənib durduğum daş da balışıdı...*

*Sözüm günah oldu, baxışım günah,
Əlim də günahın bir budağıdı...
Gözümdən ələnen yağışım günah -
Sinəmsə günahın sirr otağıdı...*

*Dilimə ad çəkmək, gözümə baxmaq,
Əlinə toxunmaq... göy boyda günah...
Məni günahların şişinə taxmaq -
Səvabdı o qıza, səvabdı, Allah!*

Bax, bu yerdə istər-istəməz özüm o qədər rahat sayıram ki, heç təsəvvür də edə bilməzsiz. Çünki mən nə boyda günah olduğumu açıq şəkildə az qala bağı-ra-bağıra hər kəsə deyirəm və üstəlik o bağırtının bir anında qəti şəkildə bildiri-rəm ki, bu günahın çözümünü şişə çəkil-mək, günahlar şişinə, cəzani da verəcək ünvan da məlumdu. Yalnız o cəza verə-sə, səvab qazanmış olacaq. Elə bil açıq-saçıq, bər-bəzəksiz, olduğu kimi nə var-sa onu demək, onu yazıya çevirmək, yə-qin ki, çətinliyi ilə, ağırlığı ilə yanaşı, həm də gerçəkliyi ifadə etdiyi üçün o qə-dər də asan deyil. Mən bu asan olmayan işin altına çiyin verəndə, onun daha nə-lər yaşadacağını özümü anbaan hazırla-mışam. Bu səbəbdən də fikirlərimi tərəd-düdsüz birbaşa söyləyərdəm. Hər halda görünən kənd ortadadı!..

Həyatın sıxıntılına, qarşılaşdırdığı sevinc və kədərə rəğmənm birmənalı şə-kildə qəbul etdiyim, yəni kitabını az qala axıra qədər oxuduğum bir gerçəklik var. Həmin gerçəklik də insanın xarici ilə da-xilin üst-üstə düşməsi və o daxillə xari-cin olduğu kimi ifadə edilməsidir. Qatla-şılan əziyyətlər heç bir halda bu bütövlü-yü yaralamaq, zədələmək hüququna ma-lik deyil və buna edilən cəhdlər yolveril-məzdir. Axı söhbət insana bir dəfə üçün verilən ömürdən və ürekdən gedir. Veri-lən ürəyi verdiyin kimi geri almaq müm-kün olmadığı kimi verilən ömrü də təkrar istəmək, onun təkrarının davasını etmək mümkünsüzdü...

Yazı adamlarının bir-birinə doğmalığı onların qələmini şərəfləndirən sözdən keçir.

Belə götürəndə, söz var, mövcuddur və ondan hər kəs bacarığı qədər istifadə edir. Amma bu o demək deyil ki, bütün danışanlar bir-biri ilə doğmadı, qohum-du, əqrabadı.

Lakin şairlərin, yazıçıların, ümumiyyətlə, söz adamlarının qovuşma nöqtəsi olan Söz qələmdən-qələmə, ruhdan-ruha daşıyır o istiliyi, o əlaqəni. Və nəhayət-də, ortaya məhz söz adamlarının doğma-lığı gəlib çıxır. Mənə görə bütün söz adamları bir dünyanın təmsilçiləri, bir ailənin üzvləridilər. Təbii ki, ailədə hamı cüssəliyi, boylu-buxunlu, səliqəli, sah-

manlı və hamı da eyni məntiqli, düşüncə-li olmur. Deməli, bu da, əgər yozum et-sək, məntiqlə yanaşsaq, onda göstərir ki, söhbət bir dünyada (yəni, söz adamların-dan - Ə.M.) cəm olan adamlardan gedir. Titullar da, oxucu sevgisi də, gündəmdə olmaq da, hətta oxucu məktubu almaq da məhz həmin o bir dünyanın təmsilçisi olanların sözünün qiymətidi, mükafatıdır. Ona görə də paxıllıq, xainlik, biganəlik, etinasızlıq, lap elə gizli və ya açıq qey-bətlər, qarayaxmalar, halal sözün sahibi-nə heç vaxt yapışmır. Necə deyərler, yel qayadan heç nə aparmır. Bu məqamda yadıma indi oxuyacağınız misralar dü-şür:

*Yenə ürəyimi qəm çəkir dara,
Üzüm gün batana, yolum gecəyə.
Üstümə çəkilən boyalar qara -
Sağım mənə gülür, solum gecəyə...*

*Alqış dilimdədi, dua qəlbimdə,
Min illik sevgiyə yuva - qəlbimdə!
Gözlərin görəni duya qəlbində -
Əlim sübhə açıq, qolum gecəyə!..*

*Tanıdım, vuruldum, bildim sirr səni,
Seçdim Qıblə səni, bildim Pir səni!
Yuxuma gətirir hərdən Bir səni -
Bu xətrə qoy qurban, olum gecəyə!*

Bir az da həmsöhbət olduq, bir az sözün məclisində üzbəüz oturduq. Bilmi-rəm sizə xoş gəldimi, ya yox. Amma bü-tün hallarda mən elə özümü götürüb gəl-mişdim görüşünüze. Və bu gelişimin də səbəbkarı Allahım və Sən idin. Ona görə də gəlməyə bilməzdim. Və əgər gəlmə-səydim, bunun özü də günahlarıma bir günahın da əlavəsi olacaqdı.

Doğrudur, günahın sayı və onun çəki-si əl çatıb ün yetməyən dərğahda qiymətləndirilir. Buna baxmayaraq unutmayaq olmaz ki, Allah hər yerdə, hər kəsde, hər andadır. Və mənim üçün də hər kəsde, hər yerdə və hər anda olan Allah səni də mənim hər animda var edibdir. Çünki mən Allah sözünü hər an eşidir və dinlə-yirəm. O sözün mənim qələmindəki bir yozumu da belədir:

*Eşq sonsuz, dünya gidi,
İnanc sözə söykəndim.
Ürək mənə "döz!" - dedi -
Susub, dözə söykəndim...*

*Cığırtdı, yoxsa yoldu,
Ot bitdi - gözüm doldu.
Ruhum da göz-göz oldu,
Mən bu gözə söykəndim...*

*İstəyimə yetdiyim,
Ümid hesab etdiyim.
Tüstüsünə getdiyim -
Oda, közə söykəndim...*

*Varlığın mənə həbdü,
Gözlərimə nur təpdi!
Qələm verən Söz səpdi -
Mən o sözə söykəndim!..*

Bu anda, bu yerdə zənnimcə sus-maq lazımdı... susub sözün cavabını gözləmək lazımdı! Susub söykəndiyi-miz sözün cavabını.

ADINA VƏ ANDINA SADIQ QƏHRƏMAN

Əliqismət Vətən üçün böyümüşdü

Insan dünyaya göz açarkən onu qarşıdakı həyatda nələrlə gözlədiyindən xəbərsiz olur. Eşitdiyi ilk dualar məhz ana laylasında gızlanır və şirin yuxuya bənzəyir. Bəlkə də Vətən uğrunda vuruşan, ata, ana, bacı, qardaş gözündə baxmağı bacaran, babaların ruhunu şad edən, Vətəni sevindiren igid oğulların mənəvi rahatlığıdır bu laylalar, öyüd-nəsihətlər?

Vətənin bütövləşməsi uğrunda varlığı ilə döyüşə atılanların cərgəsində olmaq Əliqismət Mükafat oğlu Yaqubluğa da nəsihət oldu. O, 1992-ci ildə Lerik rayonunun Kələxan kəndində işıqlı dünyaya göz açdı. Hələ o illərdə baş verən Qarabağ savaşından xəbərsiz idi. Axı, o hardan bilirdi ki, təcavüzkar düşmənin işğal etdiyi torpaqları azad etmək 28 ildən sonra onun qismətinə düşəcək? O, bu şanlı tarixi vəzifəni icra etməklə bahəm, çox müqəddəs, qürurverici bir ad alacaq, ucadan-ucadan zirvəyə ucalacaq. Elə bir zirvəyə ki, o taylı - bu taylı Azərbaycan bütöv və çox güclü görünəcək. Ulu fəth Şah İsmayıldan sonra bu bütövlüyə heç kəs nail ola bilməmişdi...

Dəyərli oxucu, zirvə qartalı, Qarabağın fəthi, qəlblərdə əbədi yaşar Əliqismətin həyat dastanı, onun qismətinə düşən Ömür yolu olduqca maraqlıdır. Gəlin ona həsr elədiyimiz sətirin bir qismi ilə siz də tanış olun. Fədakar eləğlumuzu, Ordumuzun şöhrətli zabiti, nəhayət, ölməz ruhu məmləkəti üzərində gözübdolaşan qəhrəmanımızı, onun Vətən üçün böyüyüb, Xilaskar olacağını siz də bilin.

Vətən Müharibəsində

torpaq, yurd, məmləkət, dövlət və onun sərhədlərinin toxunulmazlığı, suverenliyi uğrunda qəhrəmancasına vuruşmuş Əliqismət Yaqublunun atası Mükafat Yaqubov oğlunun şücaətindən iftixarla danışır:

- Əliqismət oğul övladlarının ilki idi. Onun doğum günü sevincimiz yərə-göyə sığmırdı. Böyüdü, atə-qana doldu. Həmişə səliqəli geyinər, nadinlik etməz, evimizin yaxınlığındakı uşaq bağçasının həyatında oynardı. Davalı kinolara xüsusi maraqla göstərirdi. Əliqismət bir gün mənə dedi ki, ata, mənə də taxtadan tüfəng düzəlt. Dava-dava oynayırdıq. Mən onun ciddiyətlə danışdığını görüb razı oldum. Beləliklə, onun ilk davası beləcə başladı...

Bəs sonra?.. Əliqismət öz arzusu ilə 2007-ci ildə Naxçıvanski adına Hərbi Liseyə daxil oldu. Oranı yüksək qiymətlərlə bitirib Heydər Əliyev adına Ali Hərbi Akademiyanın kursantı oldu, tədris-məşq programını yüksək səviyyədə mənimsədi. Artıq o, gələcək sənət-peşə yolunu müəyyənləşdirmişdi. Müəllimləri də ondan razı idilər, yoldaşları arasında xətir-hörmət qazanmışdı. Evə gələndə ciynində parlayan ulduzları görmək arzusunun həvəslə dilinə gətirirdi.

Beləliklə, Ali Hərbi Akademiyayı fərqlənmə ilə bitirən Əliqismət Yaqublu Təlim-Tədris Mərkəzində yeni ixtisas qazandı, hərbi biliyini daha da təkmilləşdirdi. Bilik və bacarığı ilə fərqlənən on nəfərlə birlikdə Qobustandakı hərbi hissəyə təyinat aldı. 2015-ci ildə könüllü olaraq cəbhə bölgəsində hərbi xidmətini davam

etdirir, 2016-cı ildə isə Fzuli ərazisində xidmətdə olarkən onun Əliqismət oğlu anadan olur. Beyləqanda hərbi birləşmədə ən fəal, cəsur, qorxmaz və hərbin yeniliklərini, taktika və strategiyasını bilən zabit kimi tanınır, başqalarına nümunə göstərir. Aprel döyüşlərində fəal iştirak edir, hünər, şücaət göstərir. Aprel döyüşlərindən sonra yenidən Qobustana göndərilir. 2017-ci ildə isə öz istəyi ilə yenidən cəbhə bölgəsində, - Ağcabədidə xidmətini davam etdirir. Bir il sonra XTQ-nin baş leytenantı kimi Xidmət Rəisi vəzifəsini icra etməyə göndərilir.

Adına və andına layiq qəhrəman

2020-ci ilin payızı idi. Müharibənin başlanmasına sayılı günlər qalmışdı. Əliqismət Yaqublu Lerikə gəlmişdi, ata-anası ilə, ailəsi ilə görüşdü. O, gedərkən belə dedi:

- Ata, mən müharibəyə gedirəm. Bütün şəhidlərimizin qisasını alana qədər, işğal edilmiş Vətən torpaqlarını azad edənədək vuruşmağa and içmişik. Biz işğalla barışa bilmərik. Axı, o torpaqlar bizimdir və biz son damla qanımıza qədər vuruşub onu azad etməliyik. Döyüşdə hər şey ola bilər. Ona görə də hər şeyə hazır olun. Əgər şəhid olsam, mənə kəndimimdə - babamın uyuduğu məzarlıqda, onun yanında dəfn edəsini. Sonra da zarafıla:

- Əvvəl-axır, məgər, hamımızı yeri o torpaq deyil? - dedi.

Və kişi kimi vuruşmağa, Vətəni azad etməyə, zabit andını şəərəflə yerinə yetirməyə getdi. O, müqəddəs arzusuna çatdı, düşmənin yuxusuna haram qatdı.

Əliqismət Yaqubludan yüksək rütbəli komandirlər, zabit yoldaşları, tabeliyindəki şəxsi heyət və əsgərləri bir kəşfiyyatçı kimi onun əvəzlənməz cəsarətindən, Vətənə sevgisindən, döyüşdəki şücaətindən saatlarla danışirlar. Onlar deyirlər:

- Əliqismət olduqca cəsarətli, bacarıqlı, saadətli, heç zaman qorxu hissi olmayan bir komandir və şir ürəkli, mükəmməl bir döyüşçü idi. Döyüşdə o özünü və qrupunda olan əsgərləri gözüünü qırpmadan yalnız irəliləyən düşməni məğlub edənədək üzərinə getmək həvəsində olub. Cəsur komandir, olduqca vətənpərvər, ləyaqətli insan kimi tabeliyindəki əsgərlərlə münasibətdə diqqətli idi. Döyüşdə yaralanan əsgər və zabit yoldaşlarına kömək edir, onları sanitariya qrupuna çatdırmağa çalışırdı. Kəşfiyyatçı olduğu üçün fəaliyyətini qapalı saxlardı. Həmişə deyirdi ki, kəşfiyyatçı görünmədən görmək, ölmədən dönməkdir...

Əsgərlərin xilaskarı

Çox vaxt döyüşçülər sıldırım qayalarda, çətin keçilən meşələrdə gəzirdi. Belə mürəkkəb relyefə malik ərazidə qətiyyətli həmlə etməklə düşməni sarsıdıcı zərbə vurmaq qəhrəmanlıq nümunəsi idi. Əliqismət ən çətinlərdə belə, əsgərləri uğurlu döyüşlərə, daim irəliləməyə, qələbəyə ruhlandırır. Zabit yoldaşı C. Təhməzov deyir: - "Mən döyüş zamanı yaralanmışdım. Güllə, mörmi yağmasına baxmayaraq Əliqismət Yaqublu yaralanmağımı bilcək mənə il-

kin tibbi yardım göstərdi, ciyninə alıb tibbi heyətə təhvil verdi, sonar isə döyüşü davam etdirdi. Əgər bu yardımı almasaydım indi həyatda yoxdum. Sağ qalmağım üçün qardaşım Əliqismətə borcluyam".

Döyüşlər zamanı əsgərlərdən biri ağır yaralanır. Bunu gören Əliqismət onun köməyinə çatır. Görür ki, mörmi qəlpəsi onun əzalarını dağıdıb, bərk çaxır axır. O tez yaralıya aqriksici vurur, qanaxmanı dayandırmaq üçün sıxıcıdan (jutdan) istifadə edir. Əsgər deyir:

- Komandir, mən ölüürəm?..
- Qorxma, yaran çox da dərin deyil, sən yaşayacaqsan.

Əsgər ümitsiz halda:

- Komandir, mən gedirəm. Heyif ki, gözəl Şuşanı görə bilmədim... deyir - və gözlərini əbədi olaraq yumur...

Əliqismət onun başını dizi üstə qoyaraq yanğı ilə deyir:

- Xoş sənə halına, sən bizim hamımızın arzuladığı yerə gəldin, - şəhid oldun...

Ağbulu kəndinin həndəvərində döyüş gedir. Xəbər gəlmişdi ki, bölməyə silah-sursat çatdırmaq lazımdır. Əliqismət Yaqublu fikirləşmədən sursat dolu maşınlara bələdçilik etməyi qərara alır. Hamı bilirdi ki, o, bir XTQ-nin zabiti, həm də kəşfiyyatçı kimi Qarabağın işğala məruz qalmış ərazilərinə yaxşı bələddir. (Məhz buna görə də Əliqismətə "bələdçi Əli" deyirdilər.) Sursat yüklənmiş maşınlar təyin olunmuş yerə tez çatdırılmalı, o, sürücülərə kəmərlərini bağlamaq barədə göstəriş verir. Lakin kəmərlər üzərindəki kəmərlər hələ ermənilərdə idi. Baş leytenant Əliqismət Yaqublu tez mövqə tutmağı əmr edir və taktiki həmlə ilə kəmərləri götürür. Sonra rəhbərliyə məlumat verir: - Komandir, narahat olmayın, az qüvvə ilə kəmərləri aldım, silah-sursatı da döyüşün heyətə çatdırıdım.

Bu əhvalatı komandir çox vaxt məzəli surətdə danışır və azğın düşməni mükəmməl planla məğlub edən kəşfiyyatçı komandir yoldaşını ehtiramla xatırlayır...

Atanın xəritə qeydləri

Əliqismət Yaqublunun atası Mükafat müəllim Lerikdə Dövlət Rəsm Qalereyasının direktoru. Ordumuz hər dəfə yeni yaşayış məntəqələrinə girib, şəhər, qəsəbə və kəndləri, yüksəklikləri azad etdikcə oda həmin yerləri stolunun üstündəki xəritədə qeyd edir və sancaq vurur. Artıq Şuşaya çatmağa sanılı günlər qal-

mışdır. Noyabrın əvvəllərində Şuşaya hücum başlanmışdı. Ayın 5-də XTQ-nin cəsur igidləri artıq Şuşanın girişində idilər. Ermənilər cəsur Xüsusi Təyinatlılarla üz-üzə gəlməkdən çəkinirdilər. Ona görə də əsasən uzaq vuran silahlardan istifadə edirdilər. Əlbəyaxa həmlədə Əliqisməti tanımaq olmurdu. O, həm vuruşur, həm də yaralılara kömək edirdi. Bir çox sağ qalan yaralı əsgəri, zabitini Əliqismət xilas etmişdi. Bəzən özünü unudaraq, güllədən, mörmi qəlpəsindən qorxmadan strateji nöqtəyə can atırdı. Verilən tapşırığı, işğaldan azad olunmalı kəndi, şəhəri, öz canı bahasına belə, almağa can atırdı. Amma döyüş rəhbərliyi mükəmməl həyata keçirir, məqsədinə nail olurdu. Hər dəfə yeni ərazilər ermənilərdən alınanda atası Mükafatla danışır, "Ata, narahat olma, növbəti hədəfimiz Şuşadır" - deyirdi. "Oğul, girdiyinizi evlərdə heç nəyə əl vurmayın, düşməni partladıcı qoya bilər". Əliqismət isə: - "Ata, ermənilər heç buna macal da tapmırlar, hər şeylərini qoyub qaçırırlar."

Azərbaycan Ordusunun Xüsusi Təyinatlı Qüvvələri Murodağ yüksəkliyi, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı rayonlarını qət edərək, Laçının Güləbirt kəndinə çatmış, oradan Şuşa ərazisinə keçərək Daşaltıya qədər 40 gün piyada yol getmişdilər. Və ordumuzun bütün bu döyüş yolu Mükafat müəllimin stolunun üstündəki Azərbaycan xəritəsində qırmızı sancaqlarla bəzənmişdi...

"...Sizə Şuşadan zəng edəcəm..."

Noyabrın 1-də atasına zəng edən Əliqismət qısa danışır: "- Ata, salamatlıqdır, narahat olma. Ola bilsin ki, bir-neçə gün zəng edə bilmədim. Set olmayacaq. Bir də, İnşəAllah, sizə Şuşadan zəng edəcəyəm. Sağlığla qalın, - deyir." ... Son telefon zəngi və atanın ömürlük yaddaşına hopan, məhruban, sevimli öladının vida södəsi...

Daşaltıya hücum başlayır. Ordumuzun bu qədər irəliləyib uğur qazanması erməni silahlarını dəli etmişdi. Bu, onların məğlubiyəti demək idi. Ordumuzdan hayif almaq üçün bütün silahlardan bizim mövqələrimizə fasiləsiz olaraq atəş açır, namərdcəsinə əsgərlərimizin mövqələrini bombardman edirdilər. Aydınlar ki, 30 ildən bəri Qarabağda sənə, müdafiə tunelləri, dəmir-beton sədlər tikən, mövqələrini müxtəlif növlü dağıdıcı silahlarla dolduran ermənilər insanlığa sığmayan vəhşiliklər edir, hara gəldi mörmi, güllə, raket atırdılar. Söz yox ki, düşmənin atdığı mermilər öz qurbanlarını da tapırdı. Düşməni ağır zərbə endirərək Daşaltıya alan ordumuz, Şuşaya həmləyə başlayanda, noyabr ayının 5-də axşamcağı, saat 16-17 radələrində artilleriyadan atılan mörmi Əliqismətin yaxınlığında partlayır... Onu qəhvəyə çatdırırsalar da, artıq gec idi, Vətən üçün döyünən ürəyi susmuş, ruhu isə şəhid qardaşlarının ruhuna qovuşmuş, məkanı cənnət olmuşdur. Baş leytenant Əliqismət Yaqublu əlində silah döyüşərək, öz canını Vətənə qurban vermişdi. Vətənə tuşlanan düşməni mermilərini öz sinəsi ilə qarşılımışdı. Mələk simalı, cənnət vüsəlli Əliqismət Yaqublu bizim ellərin karvanını du-

man və qaranlıqlar içindən aparıb işıqlı sabaha çıxaran bir sarvan oldu. Onun gözlərində, sözlərində günəşin qüdrəti, baharın həyat ətri vardı.

Vətən qəhrəmanı övladı Əliqismətə layiq olduğu qiyməti verdi: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə "Azərbaycan Bayrağı ordeni", "Vətən uğrunda", "Şuşanın işğaldan azad olunmasına görə" medalları Qələbənin rəmzətək övladı Əliqismətin sinəsində parlayır.

ƏBƏDİYYƏT ELÇİSİ

Qarabağı əsarətdən azad etmək sənə qismət oldu, Əliqismət!

Səni döyüşdən-döyüşə, qələbədən-qələbəyə aparən qüvvə Vətən sevgisi idi.

Sənin qüdrətini, ləyaqətini çatdırdığı yerə düşmənin xəyalı da çatmaz.

Böyük Qələbə, Vətənə məhəbbət, sonsuz iftixarımız həmişə səninlə bir yerdə olacaq, Sənin zabit şəərəfin zaman keçsə də solmayacaq!

Sən şəhid övladlarının baxışlarında, onların qan yaddaşında həmişə bizimlə olacaqsan.

Pərvanələr yanacaqqlarını bilib-özəlilərini oda atırlar. Sənin də ömrün pərvanə ömrüdür.

Xarı bülbül sənin nəfəsinlə atırlandı, qürrələndi, sevincə bələndi. Üzünü azan səsi gələn minarələrə tutdu.

Bu bizim haqq savaşımız idi, sən də haqlı olduğun üçün qalib oldun, Zəfər çaldın.

Hamı sizdən öyrənəcək, Mübarizinin mübarizə dərsini, Polad tək əyilməzliyini, yenilməzliyini...

Azərbaycan qəhrəmanı, döyüş aslanı Əliqismət Yaqublu, qardaşımoglu!..

Mən bir yazar olaraq, yurdumuza canımı fəda etmiş, XTQ-nin idarəetmə zabitini, Kimya Xidmət Rəisi, ŞƏHİD baş leytenant Əliqismət Yaqublunu ƏBƏDİYYƏT ELÇİSİ adlandırdım. Çünki, şəhidlər əbədi olaraq, elə bir zirvəyə qalxıblar ki, onları yalnız belə adlandırmaya olar: - ƏBƏDİYYƏT ELÇİSİ... Vətənin, Qarabağın nicatı da belə ucalıqlardan keçdi və şəhid oğullarını ƏBƏDİYYƏT ELÇİSİ göndərdi...

Vətən duyğusu o qədər güclü, əzəmətlidir ki, heç bir duyğuya bənzəməz. Vətən, dedə, baba əmanətidir, varlığımızdır. Vətən xalqın azadlığıdır, müstəqilliyidir. Torpağı, dağı, daşdı qoruyanda, yad nəzərdən himf edəndə dönüb Vətən olur.

Əliqismət, Sən Vətəndə yaşadın, Vətəndən güc aldın, onu sevə-sevə ucaldın, düşməndən bac aldın.

Əliqismət, Sən zəfər qazandı. Qəhrəmanlıq dastanı yazdın, özmini, sorağını bütün cahən eşitdi. İndi uyuduğun torpaq Sənə beşikdir! - Sən, - Vətənsən...

Vətən sənə minnətdardır hər zaman, adın yaşayacaq, - ölməz Qəhrəman!

Səninlə qürur duyur Mükafat atan. Anan, qardaşların, səni sevən həyat yoldaşın, ölçüsüz kədəre bələndən cüt balalarının...

Rahat yat, Şəhidim... Sən qisas aldın. Qisas da alındı... Qarabağ azaddır. Qarabağ Azərbaycandır! Şuşada Ruhunuza Xarı bulbul fatihə oxuyur, - Əbədi Ruhunuza şanlı fatihə...

İdris Şükürlü

Orxan Saffari

Qafqazın himni - Dolya Vorovskaya

Son dövrlər müəyyən ultrabənövşəyi müasir kəsim tərəfindən ciddi yanaşılmasada, "oyuy, Şopen başqadır" tonundan ciddi qəbul edilməsə də, dünyanın ən ciddi musiqilərdən biri də "Dolya Vorovskaya"-dır. Ciddi deyirəm, əgər ki, bir adam Dolyanın enerjisini, ruhunu hiss etmirsə, o auranı duya bilmirsə, açığı, mən həmin adamın musiqi duyumuna da, zövqünə də şübhə edirəm. Çox yaqın ki, bu musiqiyə sırf kriminal aləmin təbliğinə, cinayət ruhu verdiyinə görə münasibət heç də yaxşı olmur, amma sənət, sırf musiqi baxımından yanaşsaq, Dolya heç də Şopenin musiqilərindən geri qalmır.

Dediklərim əsla kriminal aləmin təbliği, ona rəğbət kimi çıxmasın, amma Dolya musiqisini aşağı görmək, sırf ya da kriminal əməllər düşür deyə guya ciddiyyə almamaq, ən yaxşı halda naşılıqdır. Bir sözlə, musiqi duyumu olan, ciddi musiqi anlayışı olan hər kəs Dolyaya ən azından hörmət etməyə məcburdur.

Burda əsas məsələlərdən biri də tarix məsələsidir. Qafqazda daha dəqiq Gürcüstanda yaranmış bu musiqini xüsusi ilə ermənilər özünükləşdirməyə çalışmış da yox deyildir.

-Türmələrin, Qafqazın himni- Dolya Vorovskaya...

Ona görə Qafqazın himni deyirəm ki, bu coğrafiyaya aid bu musiqi burdakı hadisələri ehtiva edir, mahiyyətini açıq.

Uzun müddət bu musiqinin müəllifinin kim olması bərsində gedən söhbətlərə görə ermənilər özünükləşdirmək də istəyib. Xüsusi ilə də Dolyanın məşhur ifaçılarından olan erməni əsilli bakılı Bokanın oxuduğuna görə. Amma dediyim kimi, tarixi birbaşa olaraq Gürcüstan aiddir.

İlk dəfə gürcü rejissor Levan Xotivarinin "Bənddə əhvalat" filmində səslənib. Mahnının bəstəkarı isə Bidzina Kvernadzedir. Amma ermənilərin özünükləşdirmə siyasətinə görə də bir az da bu fakt gizlədilib. Sonradan bütün SSSR-də, daha dəqiq, həbsxana divarlarında oğru taleyi yaşayanların dilində əzbərə çevrilən bu musiqini biz daha çox Aydınçikin, Eyyub Yaqubovun, Rəmişin ifasında eşitdik, sevдик. Hətta məhz bunlara görə Dolyanın bizə məxsus olduğu söhbətləri də yayılırdı. Hətta indiyə qədər də Aydınçikə aid olduğunu bilənlər var. Amma Aydınçik sadəcə, özünə məxsus əlavələr eləmiş, ağır ritmini bir qədər oynağa salmışdır. Günə bu gün də toylarda belə səslənən bu musiqi o vaxtlarda daha çox toylarda səslənirdi. Ermənilərin özünükləşdirmə istəyinin bir sübutu da Bokanın verdiyi bir müsahibəsində açıq-aşkar "gizləni".

O, müsahibəsində deyir ki, xüsusi ilə özünün populyarlaşmasında "Dolya Vorovskaya"-nın böyük rolu olub. 70-ci illərdə, Daşkənddə ziyafətlərdən birində Boka "Dolya Vorovskaya"-nı oxuyub və bu zaman məclisdə iştirak edən qonaqlardan biri gizlicə onun səsinə yazıb: "Bir neçə gündən sonra Daşkənddə hamı avtomobilində "Dolya vorovskaya"-ya qulaq asırdı. Mahni bütün Özbəkistana yayılmışdı. O ziyafətdə səsimi yazmasalar belə, başqa birində mütləq yazacaqdılar. Bundan sonra müxtəlif məclislərdə iştirak etməyimə baxmayaraq, çoxluq "Dolya vorovskaya"-nı sifariş edirdi".

Bizim Dolya ifaçımız, Aydınçik isə öz müsahibəsində belə deyib;

- "Dolya Vorovskaya"-nın ilk dəfə Atarik adlı türkmən müğənnisindən eşitmişəm. "1976-cı ildə gənc yaşlarımda Türkmənistanın Krasnovodsk şəhərinə getmişdim. "Karan" və başqa mah-

naların müəllifi Atarik adlı türkmən balası var idi. Mən "Dolya Vorovskaya"-nı birinci dəfə Krasnovodskda onun ifasında eşitmişəm. Dəqiq bilirəm ki, bu mahnının müəllifi Atarikdir. Eşitdim, xoşuma gəldi, "zapis" elədim. Daha sonra da mahnını Bakıda ifa etdim, gözlənilmədən tanındım. Mahni mənim ifamda daha çox bəyənilirdi, daha çox qəbul olundu. Şayiələr gəzməyə başladı ki, guya "Dolya vorovskaya" mənimdir".

Hələ 70-ci illərdən bu musiqinin müqəddəsliyini qorumağa çalışan çayıl oğlanların üstündə cinayətlər belə törədib. Ümumiyyətlə, bu musiqinin elə bir enerjisi var ki, haqqındakı söhbətlər də bitib-tükənmək bilmir. Ona görə nə bu musiqini, nə də heç MDB oğrularına qeyri-ciddi yanaşmaq olmaz. Ola bilər ki, düşüncələrimiz bu yol olmasın, fikirlərimiz bu yoldan uzaq olsun, amma bu da bir yoldu, gedilməliydi, gedilir.

İlk ifaçısı, aktyor Georgiy Şavquladze, elə film çəkilişləri zamanı, "Dolya"-nı ifa edərkən dünyasını dəyişib- belə deyilir. Bu, müəyyən mənfi aura yaradıb filmin ətrafında. Bu musiqinin ideologiyası uğrunda ölənlər azdırmı? İfaçılardan Vladimir Vıotski də bilirik.

Ömrü "varanoklarda", dörd divarda keçən, kriminal ideologiyasının adamları üçün bu musiqi elə həm də layladır.

Nədənə, elə bilirəm ki, Dolyaya qulaq asan hər kəsin içindən ani olaraq cinayət etmək, "varanokda" getmək, bir az da dərinə gedib "karsa" düşmək istəyi olur. Dolya elə bir musiqidir ki, uşağı da, qocanı da hüznəndirir, aurasını dəyişə bilir. Düşüncədən asılı olmayaraq Dolyaya sırf sənət baxımından yanaşmaq mütləqdır. Təbii ki, Dənizkənarı parkda gitarə ilə "beş yaşından türmələrə düşəndə" oxuyanların Dolyasından getmir söhbət.

Həmsöhbətimiz şair Elkin Kərimlidir.

-Elkin, uzun illər sonra kitabın dərc olundu. Amma bu haqda nə informasiyaya rast gəldik, nə də hər hansı bir təqdimata. Bu kitab elə dostlar üçün idi?

-Kitab təqdimatları bir növ bizim toylara oxşayır. "Mən sənəin toyuna gəldim, sən mənim toyuma gəlməlisən" prinsipi. Nəzər salsanız, görürsünüz ki, təqdimatlarda oxucudan çox qələm əhli var. Zəttən o oxucular da bir müddət sonra şair-yazıçı olur. Yəni, kitab təqdimatı kimi bir arzum-istəyim olmayıb. Mənim hər bir şeirim, elə, oxucularım üçün bir təqdimatdır.

-Bəlkə kitabına əminsizliyin vardı?
-Əksinə əminəm ki, kitabımı əldə eləyən hər bir insan, ən yaxın dostlarım belə, bunu dostluq, tanışlıq xatirinə etmə-

satırsan, həmə o, günü on manata işləyən vətəndaşa.

-Dostlarının çoxu deyəsən meyxanaçılarıdır.

-Dostlarımı hansısa mühtdən olduğuna görə seçmərəm. Və də düşünmərəm ki, bu adamla dostluq eləyim, birdən sabah işim düşsə. Hətta bir az populyarlıq qazanan dost-tanışlarımdan uzaq düşürəm, o mənada ki, çalışıram həmə dostum, tanışım məni axtarsın, mənə yazsın. Axtarıb yazırsa da, o olur əsl dost!

Boşluqda özümü tapdım

-4 ildir mühafizədə çalışırsan. Mühafizəçi-şair obrazı qərribə görünür. Daha doğrusu öyrəşilməmiş bir obraz.

-Dörd yox, səkkiz ildir ki, mühafizə sistemindəyəm. Əslində, insanın özü

"Kitab təqdimatları toylara oxşayır"

yiblər. Məsəlçün, bir təqdimat etmiş olsaydım, kimsə(lər) bunu özünə mənəvi borc hesab eləyə bilərdi. Ki, şair mənim kitab təqdimatıma gəlib, mən də gedim, Ki, şair mənim kitabımı alıb mən də alım.

Ki, neçə vaxtdır şeirlərini oxuyuram, rəy yazıram, indi getməsəm olmaz, almasam olmaz kimilərindən.

Ədəbi mühtdə ağlaşma qurublar

-Tez-tez ədəbi mühtdə yazarların dolanışıqla bağlı şikayətlərinə rast gəlirik. Bəzənsə dəstək istəklərinə. Səndə bu hal görürmür. Deyəsən, halından çox məmnunsun.

- Hə, ağlaşma qurublar. "Kişi ağlamaz" ifadəsini bu yerdə deyiblər e, göz-dən yaş axıtmaq mənasında yox. Sən yazar adamsan, savadlı adamsan, başın işləyir ki, yazır-yaradırsan da. Sən özün özünü dolandıra bilmirsənsə, deyirsən e, belə ölkə olmaz, yaşayış olmaz, işsizlik, nə bilim filan-filan şeylər, halına acıdığı xalqından, vətəndaşından nə umursan ki? Sən bu savadla yaşaya bilmirsənsə o neynəsin? O nətər dolansın? Hələ bir az da o xalqın sənə verdiyi populyarlıqdan istifadə eləyib beş manata satmalı olduğun kitabı on manata

özünü tapmağa da xeyli boş vaxtı olmalıdır.

Belə ki, şeir yazmaq qabiliyyətimi, elə, mühafizədə işləyərkən kəşf etmişəm. Bir boş, işləməyən obyektin birində işə başladığım günlərdə, elə, o boşluqda özümü tapdım.

-Sən günləri sayırsan, günlər səni sayırsan. Bəlkə günlərin başını buraxasan? Əsas odu, aylar, illər adamı sayırsan. Günlərki ayların, illərin içindədir.

- "Mən günləri sayıram, bu günlər məni saymır" Aylar, illər bir az böyük adamları, mən bunu adam yerinə qoydum, saydım, gör ki, bu da məni saymadı! (Bu günlər məni saymır)

-Yaşamaq ən böyük intihardır?
-Bəzən hə, bir ipi boynuna keçirib yaşayırsan...

-Kimisə unutmacağı ən böyük qürur bilmək...

- Unutmaq - Qürur yox, peşmançılıqdır. Qürur - kimisə sevməkdir.

-Bir ara Ayb-yə üzv olmaq istəyirdin. Bu işin axırı nə oldu?

- Hə, elə bir istək var.

-Ayb-yə üzvlük bir yaradıcı adama nə verib, nəyi ala bilər?

-Əlavə bir stimula verə bilər. Belə ki, uzun zamandır az-az yazıram, bəlkə də, AYB-ə üzv olmaq, yaradıcılığım daha da məsuliyyətlə yanaşmağıma səbəb olacaq. Belə.

- Hansı şeirin olur ki, sənəin özünü andırır. O şeirə tez-tez sığınırısan, qəlbində zümzümə edirsən.

-Bir yox, bir neçə şeirim var. Ən çox da bəzi misralar var ki, hərdən-hərdən işlədirəm, tam da məni andırır.

*Hayat imtahanından yəne sınıfdə qaldım,
Sınıflərə böldülər, sınıf-sınıf qocaldım.
Gözü çıxırsın həyatın yaşamağa qoymadı,
Gözüylə yedi məni, yəne gözü doymadı!*

Söhbətləşdi:
Emin Piri

BMT: Bayden və Putinin bu bəyanatını alqışlayırıq!

BMT Baş katibi Rusiya və ABŞ prezidentlərinin strateji stabilliklə bağlı birgə bəyanatını alqışlayır.

Bu sözləri BMT Baş katibinin rəsmi nümayəndəsi Stefan Dujarrik deyib. "Baş katib xüsusən, nüvə savaşının qazanılmayacağı və əsla başlanılmaması ilə bağlı prinsiplərin təsdiqlənməsi hadisəsini alqışlayır", - deyə diplomat bildirib.

Qeyd edək ki, Vladimir Putin və Co Bayden

dünən Cenevrədə bir araya gəlib.

Görüşün sonunda tərəflər beynəlxalq səviyədə strateji sabitliklə bağlı danışıqların aparılması barədə ortaq bəyanat veriblər.

MEHRİBAN

"Təhsil kreditləri ali təhsildə mühüm dəyişikliklərə gətirib çıxaracaq"

Ötən gün Təhsil naziri Emin Əmrullayev xüsusi karantin rejimi dövründə Azərbaycan Respublikasının ərazisində fəaliyyət göstərən təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin təşkilinə dair əlavə tədbirlər üzrə brifinq keçirib. Nazir brifinqdə bir çox məsələlərə aydınlıq gətirib. Distant təhsillə bağlı fikirlərini bölüşən E.Əmrullayev bildirib ki, hazırda məqsəd distant təhsilə keçid deyil, bu, sadəcə indiki dövrdə ən optimal variantdır. Onun sözlərinə görə, uzun müddətli tətillə elan etməkdənsə, distant təhsil, teledərslər daha uyğundur: "Üzvləşdiyimiz vəziyyətdə iki məqam var, çətin olsa da, buna öyrəşməliyik. Distant təhsil coğrafiyası dəfələrlə çoxalıb, tam istədiyimiz yerdə olmasaq da, irəliyə doğru addım atırıq. Heç bir təhsilin olmamağındansa distant təhsil ən yaxşıdır, bununla müəllimlərdə də müəyyən bacarıqlar yaranır".

Nazir bildirib ki, özəl təhsil müəssisələri, məktəb və liseylər təhsil haqqının ödənişi ilə bağlı özü qərar verir: "Ali təhsil müəssisələrində tətillə müddəti kompensasiya ediləcək. Prosesin ortasında bunu qiymətləndirmək çətinidir. Növbəti həftələrdə yaqın yoluxma daha çox arta bilər. Bu proses bitdikdən sonra, hətta bu ilin sonuna qədər də çəki bilər".

E.Əmrullayev bildirib ki, pandemiyanın nəticəsinin aradan qaldırılması daha uzunmüddətli olacaq: "Təhsil sahəsində də postpandemiya dövrü üçün müəyyən fəaliyyət olmalıdır".

"Azərbaycanda təhsil haqları 900-7000 manata qədər dəyişir"- deyən nazir bildirib ki, Təhsil Tələbə Kredit Fondunun yaradılması nəticəsində növbəti tədris ilindən daha çox tələbənin ali təhsil almaşına imkan yaranacaq. E.Əmrullayev sözlərinə görə, Təhsil Tələbə Kredit Fondu öz hesabına təhsil alan tələbələrə ehtiyaclarını ödəyəcək. Nazir bildirib ki, tələbələr gələn ildən Fondun imkanlarından yararlanı bilərlər.

Nazir bildirib ki, kreditlər verildəndə ilkin mərhələdə giriş balları nəzərə alınacaq: "Yüksək nəticə göstərilməsi ilk şərt olacaq. Güzəşlərin edilməsi də nəzərdə tutulacaq. Bu kredit kommersiya məqsədi daşımır. Gələcəkdə müxtəlif mənbələrdən Fondun maliyyəsi artırıla bilər. Hər hansı səbəbdən götürülən kredit geri qaytarıla bilmədikdə tələbəyə möhlət hüququ da verilməyəcək. Kredit məbləği birbaşa tələbəyə deyil, ali təhsil aldığı müəssisəyə verilməyəcək".

E.Əmrullayev sözlərinə görə, ələcəkdə Fondun maliyyəsi daha da artırıla bilər: "Uzunmüddətli kredit olacaq, tələbə təhsili bitirdəndən təxminən 20 il ərzində kreditini hissə-hissə ödəyəcək. Bu və ya digər səbəbdən ödəmə bilmədiyi, hərbiyə olduğu, işləmədiyi və digər hallarda kiçik müddətli möhlət hüququ da verilməyəcək. Təhsil Tələbə Kredit Fondundan həm dövlət, həm də özəl təhsil müəssisəsində təhsil alan tələbə istifadə edə bilər".

Nicat Novruzovlu

İdman zallarından istifadə qaydaları açıqlandı

Səhiyyə Nazirliyi idman zallarından istifadə qaydalarını açıqlayıb. Nazirlikdən Adalet.az-a verilən məlumata görə, zalda gedən şəxslər koronavirusla bağlı bəzi tələblərə əməl etməlidirlər.

İdman zalına giriş və çıxış zamanı əllər sabun və su ilə yuyulmalıdır. Alətlərə toxunduqdan sonra əlləri antiseptik məhlulla təmizləmək tələb olunur. Zalda istifadə üçün şəxsi əşyalar (dəsmal və s.) götürmək, içəridə ən azı 2 metr sosial məsafə saxlamaq lazımdır. İdman edərkən üzə toxunmaq olmaz. Zalda məşq edən şəxslər üzünün yerə və ya alətə toxunmadığına əmin olmalıdır.

Həmçinin paltar dəyişmə otağında uzun müddət qalmaq, xəstəlik (qızdırma, öskürək, nəfəs darlığı, baş ağrısı, halsızlıq, ishal və s.) əlamətləri olanların idman zallarına getməməsi tövsiyə olunur.

Bu kino ki var...

Azərbaycan dilinin ifadə imkanları rus dilinin imkanlarından heç də geri qalmır, səslənmə baxımından da həmçinin. Fəqət, rusların dublyaj elədiyi hər hansı xarici filmə tamaşa eləyəndə adama elə gəlir ki, elə rus dilində çəkilib. Azərbaycanda indi dublyaj edilən filmlərə baxanda isə şəxsən mənə də dublyajın səviyyəsi o dərəcədə qıvcıq yaradır ki, ekrandakı görüntülər o qıvcığın içində itib-batır və öz əhəmiyyətini tam itirir, kanalı dəyişib, filmin ardına baxmıram...

Təbii ki, burada söhbət diktör mətnindən yox, əsl dublyajdan gedir və "əsl dublyaj" deyilən şey əslində, filmin ilkin səsləndirilməsinə bərabər bir işdir. Yəni, bu iş ciddi hazırlıq getməlidir, uyğun aktyor seçimi olmalıdır, səs sahibi özünü tərcüməçi kimi yox, ən azı dublyor kimi hiss etməlidir, hələ ifaçı kimi demirik.

İndi çəkilən bəzi "əldə-qayırma" teleseriallardan fərqli olaraq əsl kino praktikasında film əvvəl çəkilir, sonra səsi yazılır. Keçmiş SSRİ dövründə bütün kinostudiyalarda, o cümlədən "Azərbaycanfilm"də də çəkilişlər rus dilində aparılırdı, ilk variant da rus dilində səsləndirilirdi, sonra isə milli dilə dublyaj edilirdi. Məsələyə hələ təkə bu tərəfdən yanaşanda, Azərbaycan kinosunun necə böyük bir dublyaj təcrübəsinə malik olduğu üzə çıxır. Bəziləri deyər bilirlər ki, "səsyazma zamanı hər bir aktyor öz rolunu səsləndirirdi və bu da onun üçün elə bir problem deyildi". Bəs onda Səməndər Rzaev Aleksandr Kalyagini ("İstintaq"), Şahmar Ələkbərov Mixay Volontiri ("Tütək səsi"), Həsənağa Salayev Ələddin Abbasovu ("Dəli Kür"), Yusif Vəliyev Adil İsgəndərovu ("Axırıncı aşırım") necə səsləndirirdi?

Səslərin və diksiyanın emosional təsiri filmin bədii və estetik təsir gücünü səciyyələndirən cəhətlərdir. Səs və diksiya rolun xarakterindən tutmuş, aktyorun konfigurasiyasına qədər hər şeyi tamamlamalıdır. Misal üçün deyək ki, Kərbəlayi İsmayıl obrazını ("Axırıncı aşırım") Yusif Vəliyev yox, yüksək tezlikli səsə malik və diksiyasında qüsur olan başqa bir aktyor səsləndirəydi, onda nəinki həmin obraz, hətta bütün film bədii dəyərini itirmiş olardı...

Əgər ötən əsrin 70-ci illərində "Azərbaycanfilm"də dublyaj edilmiş filmlərdən bir-ikisini yada salsaq, onlarla müqayisədə indiki dublyaj işinin nə qədər miskin görkəmdə olduğunu nəzərə çarpar. Şübhəsiz ki, Az.TV-nin arxivində "Müqəddəs Lukanın qayıtması", "Azadlıq" və s. filmlərin dublyaj variantları indi də saxlanılır.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz və qeyd etmədiyimiz çoxlu sayda cəhətləri nəzərə alaraq tam əminliklə hesab edə bilərik ki, Azərbaycanda çox güclü dublyaj mək-

təbi olub. Bəs hara yoxa çıxıb o məktəb, nə gəlib onun başına?

Hesab edirik ki, suala cavab tapmaqdan ötrü əvvəlcə dublyajı şərtləndirən cəhətləri yada salmaq lazımdır.

Dublyajın ilk şərti odur ki, dublyor kino aktyoru olmalıdır. Belə ki, teatr aktyorlarının əksəriyyətinə xas olan xarakterik bir cəhət var ki, onlar səhnədə yüksək tonda danışmağa vərmiş eləyiblər. Çünki səhnənin qaydasına görə, tamaşaçı aktyorun pıçıldısını da eşitməlidir. Bu da onlarda vərmiş halını alır və teatr aktyoru dublyaj zamanı mikrofon qarşısında da səhnədəki kimi danışır.

İkincisi, dublyorların sayı ən yaxşı halda personajların sayı qədər, ən pis halda isə əsas personajların sayı qədər olmalıdır.

Üçüncüsü, dublyorun ampuası personajın xarakteri ilə, səs təmbri və tezliyi, diksiyası, improvizasiya qabiliyyəti əsas ifaçı ilə maksimum yaxınlıq təşkil etməlidir. Məsələn, bir anlıq təsəvvür edək ki, İbrahim Tatlısesi Pərviz Bağirov, yaxud Georgi Vitsini Yusif Vəliyev dublyaj edir. Hər iki halda dublyajın necə gülcünc alınacağını təsəvvür etmək çətin deyil.

Dördüncüsü, proses zamanı nitqlə bərabər personajın çıxardığı başqa səslər də (ağlamaq, gülmək, ah çəkmək, imilti və s.) dublyaj ediləməli, qalan bütün səslər (musiqi, gurultu, fon səsləri və s. səs effektləri) orijinalda olduğu kimi saxlanılmalıdır.

Beşinci, dublyor öz sözlərini əzbərləməlidir,

yazılı mətn isə onun qarşısına yalnız yaddaş kimi qoyulmalıdır.

Altıncısı, mətnin tərcüməsi kalka yolu ilə yox, filmin janrına uyğun ədəbi-danışq dilində aparılmalı, bundan sonra son variant (lent variantı) işlənməlidir. Məsələn, yazılışda bir cür, nitqdə ayrı cür deyilən sözlər (Moskva-Maskva, kompromis-kampramis, avtomobil-avtamabil və s.), söz sonluqları (gəlmişsiniz-gəlmisiz və s.) və s. qaydaya salınmalıdır.

Çünki kino həyatın bədiiləşdirilmiş bir parçasıdır, həyatda isə heç kəs kitab dilində danışmır.

Və sair... Dublyajın texniki tərəfinə gəlincə, xatırlatmaq istərdik ki, son illərdə dublyaj işi texniki baxımdan xeyli asanlaşmış və ucuzlaşmışdır. Belə ki, videotexnika meydana çıxana qədər kinonun səsi kadrlara paralel gedən səs çığına yazılırdı, sonra lent xüsusi laboratoriyada uzun bir prosedura keçib, hazır olurdu. Səsi dəyişdirməkdən (dublyaj etməkdən) ötrü lent mütləq dəyişməli idi. Bu isə çox çətin və üzücü iş idi. Kino lenti də çox qiymətli material idi. 10-12 dəqiqəlik bir barabanın 80-100 rubl (bir aylıq əmək haqqı qədər!) qiyməti var idi və fiziki baxımdan da çox yer tuturdu. 90 dəqiqəlik bir filmin təxminən 30-40 kq "ağırlyğı" olurdu.

İndi isə bu iş kompüterləşdirilib.

Deməli, belə çıxır ki, texniki baxımdan elə də böyük problem yoxdur.

Bəs onda nə baş verib? Niyə dublyaj işi bizdə bu qədər səviyyəsizdir? Bizə elə gəlir ki, problem haqqında nəticə çıxarmaqdan ötrü heç də dublyaj studiyalarını gəzib, kimlərsə sorğu-suala tutmağa lüzum yoxdur. Yəni üzə çıxan məhsul özlüyündə çox suallara cavab verir.

Əvvəla, səs sahiblərinin nitqindən hiss olunur ki, dublyaj hazırlıqsız həyata keçirilir, yəni dublyorlar mətni kağızdan oxuyurlar və nitq onların içindən gəlir. Kağızdan oxunan nitq isə təbii ki, içdən gələn nitqin effektini verə bilməz.

İkincisi, dublyorların əksəriyyəti heç bir kino təcrübəsi olmayan teatr aktyorlarıdır ki, bu da dublyaja yuxarıda qeyd etdiyimiz nöqsanı gətirir.

Üçüncüsü, dublyajlarda lazımi sayda aktyor iştirak etmir. İyirmi-otuz personajı vur-tut iki-üç dublyor səsləndirir ki, nəticədə dublyaj diktör mətnindən yuxarı səviyyəyə qalxa bilmir. Lakin peşəkar kino aktyorlarının hər biri lazım gələndə istənilən sayda personajın öhdəsindən gələ bilərlər. Bir dəfə AzTV-də hind filminə baxırdım. Dublyajda iştirak edən Ramiz Məlikov üç-dörd personajı səsləndirirdi və replikalar arasında elə ustalıqla manevar edirdi, adama elə gəlirdi ki, üç-dörd aktyor danışıq. Və yaxud Eldəniz Rəsulovun iştirak etdiyi dublyaj olunmuş filmə baxanda səsi tamaşaçını o an cəlb edir. Amma çox təəssüf ki, indi bu cür aktyorlarımızı barmaqla saymaq olur...

Televiziyaaların nəzdində son vaxtlar yaradılmış dublyaj studiyalarının da işini qonaətbəxş hesab etmək çətinidir. Onların məhsullarını uzaqbaşı bədi tərcümə adlandırmaq olar. Həzərə almaq lazımdır ki, hansısa görüntünün nəzərdən qaçması hər vaxt ola bilər, fəqət, səs effektinin (nitq, musiqi, gurultu və başqa akustik hadisələrin) diqqətdən yayınması nadir hallarda baş verir.

Yəni, tamaşaçı adətən görüntü qüsurlarından daha tez səs qüsurlarına "tutur". Kobud şəkildə desək, gözü aldatmaq olar, amma qulağı aldatmaq çətinidir. Məhz buna görə də dublyaj qüsurlu gözəl görüntünün üzərinə kölgə salır.

Bir cəhəti də xatırlatmaq yerinə düşər. Son vaxtlar dublyaj edilən filmlərin azərbaycanca mətnindən asanlıqla hiss olunur ki, bu tərcümələrin müəllifləri kinodramaturq yox, adi tərcüməçilərdir. Bizcə, filmləri kinodramaturqlar tərcümə etsələr, dublyaj daha keyfiyyətli alınar.

Çünki kino dilinin incəliklərini onlar daha yaxşı bilərlər.

Nəhayət, bütün sahələrdə olduğu kimi, sözügedən sahədə də maliyyə probleminin olması və bütün nöqsanların bu problem ucbatından meydana çıxması mümkün olan haldır. Lakin beş-on nəfər peşəkar insan bir yerə yığılıb güclü bir dublyaj studiyası yaratsa, şübhəsiz ki, qısa bir vaxt ərzində dublyaj bazarında hakim mövqə tuta bilərlər. Çünki, keyfiyyətli mal heç vaxt yerdə qalmır.

Mahmud Qacar

Kömək - şəxsi həyat təcrübəmə əsasən mənə görə ən çətin, ziddiyyətli bir məvhum. Yalnız pak ürək, təmiz vicdan süzgəcindən keçirdikdən sonra bu sözün, bu mənanın ən dəqiq cavabını tapmaq, vermək olar. Təqdim etdiyim bu qısa jurnalist qeydlərim də çoxmənalı həmin sözün qiyməti və mahiyyəti barədədir. Əlli il öncə qələmimə, fəaliyyətimə işıq tutan şeirim də həmin sözün mənə axtarışının bir poetik cavabıdır mənə.

*Öyünər təz sözlə, bu pak nəfiylə,
Yol tapmaz qəlbinə nə kin, nə hiylə;
Yalnız el-obanın məhəbbətiylə
Ömrünü günəştək yaşar jurnalist.*

*Dolaşar vətənin dolaylarını,
Özünə dost seçər dağ çaylarını;
İti qələmiylə fakt laylarını
Bir geoloq kimi "qazar" jurnalist...*

Atam Böyük Vətən müharibəsində hər iki ayağının pəncə hissəsini itirmişdi. Tək oğul idim. Atam ağır xəstə idi. Buna baxmayaraq Füzuli rayon HK-na hərbi xidmətdən saxlanılmaq barədə nə xahiş ərizəsi yazdım, nə də istənilən pulu (şirinlik adlandırdıqları rüşvəti) onlara verdim. Əsgər getdiyimi isə ata-anam yalnız yola düşdüyüm vaxt bildilər. Doğrudur, hərbi xidmətimin ilk günlərində həmin haqsızlığı, atamın xəstə olmasını, ali məktəbə daxil olmaq arzuma çatmadığımı düşünərək şeirlərimdə öz əksini tapan kədərli hisslər keçirsəm də, sonralar "kişilik məktəbi"ni keçərək əlaçı əsgər, kurs bitirib ehtiyata buraxılan zabit kimi Ukrayna torpağından geri döndəndə seçimimdə yanlışlığımı sübut etmişdim.

Zaman bunu sonralar da təsdiqlədi. Belə ki, ADU-da təhsil illərimdə əlaçı tələbə və fəal ictimaiyyətçi kimi təqaüd alsam da, ailə vəziyyətimizin ağırlığına görə, buna icazə verilməsə də, axşamlar işlədiyim üçün (ehtiyatda olan zabit kimi hərbi dərslərdən azad edilmişdim və soyuducu cihazlar hazırlayan zavodda və toxuculuq kombinatında axşamlar gözetçi işləmək üçün mənə silah etibar edilmişdi) auditoriyada mühazirə zamanı yuxulu anları hiss edən çox hörmətli rəhmətlik professorumuz Xəlil Əlimirzəyevin yumurlu gur, lakin mülayim səsi qulaqlarıma həkk olub:

- Qızlar, gülüşməyin. Bəs tez-tez universitet qəzetində odlu sevgi şeirləriylə çıxış eləyəndə bilmirdiniz universitet qızları onu oğurlayacaq? Yəqin ki, oğurlayıblar - sinifqomunuz bütün gecə svidaniyada olub, buna görə bir az yuxulayırsınız.

1976-cı ildə ali məktəbi əla qiymətlərlə bitirib rayonumuzda çıxan

Məmməd Araz şeiri köməyim oldu

"Araz" qəzeti redaksiyasına təyinat almışdım. Köməyin ilk növbədə böyük xeyirxahlıq, mənəvi dayaq olduğu qədər də yeni böyük məsuliyyət olduğunu həmin günlərdə duydum. Universiteti bitirərkən jurnalistika fakültəsinin məşhur dekanı, milli mətbuatımızın o vaxtlar canlı klassiki rəhmətlik pr. Şirməmməd Hüseynov və milli mətbuatımızın inkişafında, yeni jurnalist nəslinin yetişdirilməsində xüsusi xidmətləri olan müəllimlərimizdən biri, sevimli qrup rəhbərimiz rəhmətlik pr. Nəriman Zeynalov o zamankı rayon rəhbərliyinə zəng edərək təhsildəki uğurlarımı bildirmiş, mənə qayğı ilə yanaşılmasını xahiş etmişdilər. Bu etimadı doğrultmaq üçün gəncliyimə xas coşğun bir həvəslə sevib seçdiyim jurnalist peşəsində axtarışlar aparmağa, yeni söz deməyə, həyatda və sənətdə öz yerimi tapmağa, düzgün karyera qurmağa tələsirdim.

Bir axşam "Bakı-Horadiz-Noruşen" sənişin qatırı ilə rayonumuza qayıdardım. Qatarda xəbər tutdum ki, fəaliyyətimi qiymətləndirərək rayon rəhbərliyi tərəfindən mənə vəd edilən o qədər də arzusunda olmadığım bir vəzifəyə şəxsi partiya uçot və rəqəmdə "xaraktercə çox mülayim" olduğum üçün necə dəyərlər güclü arxası olan başqa birisini təyin ediblər. Bu vəziyyət bir neçə dəfəydi ki, təkrar olunurdu. (Doğrudur, sonralar "vicdanlarının səsinə eşidərək" 1-ci katibin şəxsi zəmanəti ilə RPK-ya təlimatçı vəzifəsinə təyin etsələr də, artıq gec idi - o zamankı quruluş, partiyaya olan o məhəbbət, o inam daha qəlbimi tərk etmişdi.)

O gecə çox sarsılmışdım. Qatarda daxilən qatardan bərk silkələne-silkələne qayıdardım rayona. Ömrümün həmin təlatümlü anında əvvəzolunmaz sevimli şairimiz Məmməd Arazın yeni oxuduğum, hafizəmə həkk olunan dövrün bir çox ifrat eybəcərliklərinə qarşı həssas şair üreynində güclü nifrət partlayışının əks-sədası olan məşhur "Haqqın yoxdur, haqqın var" unikal şeiri keçirdiyim acı hisslərimi ifadə etmək üçün köməyimə çatacaq bir gün sonra - 12 dekabr 1984-cü il tarixdə "Araz" qəzetində dərc edilən aşağıdakı şeirim yaranmasına səbəb oldu.

Eşitdiyimə görə, Məmməd Araz poeziya ümmanından güc alan ağrı və etiraz dolu bu lirik, könül pıçıldım öz ünvanını doğru taparaq işlə təmin olunmağım xüsusi təsir göstərmişdi. Qəzet, kitab variantından sonra şeirə bəzi əlavələr edilmişdir.

Qazancın bu oldu ki...

*Qazancın bu oldu ki,
Mülayim oldu adın
Məmməd Araz*

*Şair,
dərdin yalan tanış gəldi.
Hər bir sözün dərmanımıdır,
Gərəyimdür - danış gəlsin!..
"Nə yaxşı ki, məndən ötdü
Sənə dəydi" - deyənlərdir,
Ömrü boyu
haram tikə yeyənlərdir;
iştəhası*

*itiləşən, eyiyənlərdir
Sənə mülayim deyənlər.
Günbəgün çoxalan bu azlar -
"Bu kəndirsiz kəndirbazlar"
hədlərini çox aşırırlar,
Köməkləşib yaxşılara
təkləməyə çalışırlar.
Kim bilir hansı şərəfsiz,
Kim bilir hansı fərsizdir...
Təkcə onu bilirəm ki,
Belələri
təlatümlü üreynindən
xəbərsizdir...*

*Belələri
adı mülayim olanın
Ruhundakı şaxtılardan,
saxaxılardan xəbərsizdir;
Qəlbindəki
bizə bizdən yaxın olan
"uzaxılardan" xəbərsizdir...
Tarix boyu
Bütün mərdlər, məsləklilər
Tez inanan, kövrək olub -
Nə vaxtdan buna şəkk olub?!
Sən dünyaya gəlmisən
Zamanın hər ağrısını
Qəlbində daşımağa.
Hamıdan çox haqqın var,
Haqqın var Məmməd Araz,
Haqqın var yaşamağa!*

*"Haqq sözün işığında
ərşə bülənd olandan",
Üreynlə, ruhunla
Sən Cavidlə, Cavadla,
Müşfiqlə qoşa oldun -
Azərbaycan şeirinin
Səməndər quşu oldun.
İdrak ümmanlarında
Su yarmağı bacardın;
Titrək karandaşınla
"Xətai qılıncını
Suvarmağı" bacardın.
Qələminlə səslədin
namərdliyin, pisliyin
Kökünü qaşımağa.
Zaman da sübut etdi -
"Haqqın var Məmməd*

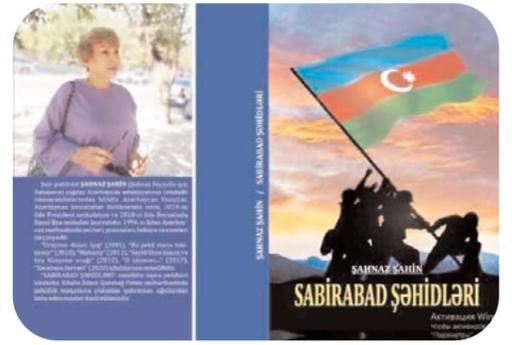
*Araz,
Haqqın var yaşamağa!"*

*Alovlu şeirlərin
"atalıydı min ildə".
Sən dindən - "Nəsiminin
inadı da dirildi..."
Belə Arazlaşmanı
hardan tapım mən indi?
Vətənin: "Oğlum!" - dedi
Köç etdin, mamır oldun
daşa, qayaya, dağa -
Məzarda rahat uyu,
Yerin cənnət a şair -
Haqqın var Məmməd Araz,
Haqqın var yaşamağa!*

Qürurumuz yenidən özümüze qayıdan Böyük Zəfər günündə üreymizdə sonsuz bir istək də baş qaldırılmışdı. Qüdrətli poeziyasındakı şimşək güclü ədəbi çağırışlarının, yanğılı hayqırıtlarının necə eşidildiyini, "Qoca vulkanın necə püskürdüyünü", Vətənimizin bugünkü ərazi bütövlüyünü, 44 gündə əldə etdiyimiz möhtəşəm tarixi qələbəmizi kaş görəydi. Kaş bu böyük qələbə sevincini yaşayaydı Məmməd Araz!

Bakı. 08.12.2020

"Sabirabad şəhidləri"

44 günlük müharibənin sevincinin xalqımıza bəxş etdiyi qüruru yaşamaqla paralel olaraq biz bu savaşa vətən naminə verdiyimiz şəhidlərin də acısını üreymizdə daşdıq və daşıyırdıq. Bəllidir ki, şəhidlərin yeri tanrı dərğahı ilə yanaşı, həm də ürəklərdi, köüllərdi. Bu mənada Azərbaycanın bütün şəhidləri doğulduğu ünvandan asılı olmayaraq hər birimiz üçün əzizdir.

Oxucularımızın imzasını yaxşı tanıdığı şair-publisist Şahnaz Şahin doğulduğu bölgənin şəhidləri barəsində böyük ürəklə, sevgi və fəxarət hissi ilə yanaşı, könül sıztılı ilə növbəti kitabını qələmə alıb. Kitab "Sabirabad şəhidləri" adlanır. Ayrı-ayrı essələrdən, hekayələrdən ibarət olan bu kitabda müəllif özünün Sabirabad şəhidləri barəsində bir yazıçı, bir şair, bir ana göynərtisi ilə duyğularını sözlə çeviribdir. Mükəmməl şəkildə hazırlanmış bu kitab artıq öz oxucularını gözləyir.

Müəllifin sayca 7-ci kitabı olan Sabirabad şəhidləri digər kitablarından ona görə fərqlənir ki, burada o həm də Qələbəmizə, onun qəhrəmanlarına sevgisini konkret isimlərlə, ünvanlarla ifadə edibdir və bildirib ki, bugünkü növrəq üçün, bu gün yaşadığımız Zəfər qüruru üçün şəhidlərimizə minnətdarıq.

Həmkarımızı növbəti kitabı münasibətilə təbrik edir, şəhidlərimizə də Allahdan rəhmət diləyirik.

Əbülfət MƏDƏTOĞLU

Şəhid haqqında kitab nəşr olundu

Şair Faiq Hüseynbəylinin yeni nəşr olunmuş "Arzuların Şehidi" adlı kitabı Cəlilabad rayonunun Alar kəndində anadan olmuş Vətən Müharibəsi şəhidi Əkbər Azər oğlu Hüseynli haqqındadır.

Ailənin yeganə oğul övladı olan Əkbər Hüseynli təhsilini yarımçıq qoyaraq hərbi xidmətə getmiş, Murov ətrafındakı döyüşlərdə iştirak etmiş və şəhid olmuşdur. Oxuculara Faiq Hüseynbəylinin poeması ilə birlikdə şəhid Əkbər haqqında Vəfa Mürsəlgızı, Arzu Göytürk, Gülnarə İsrəfil, Şakir Xanbəyliyev, Əlirza Həsərat, İltimas Səməmi, Elşad Barat, Tamara Nadirova, İlham Cəsur, İqbal Nəhmət, Xəlil Mahmud, Bilal Alarlı, Ənvər Məsud, Allahşükür Ağa, Bəhriz Xəlil və digər şairlərin yazdığı şeirlər, həmçinin müxtəlif müəlliflərin kimlik yazıları təqdim olunur. Kitabın ön sözünün müəllifi və redaktoru filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Bilal Alarlıdır.

Emin

Dost hədiyyəsi şirin olar. Özü də Odlar Yurdu Azərbaycanımızın ən qədim və əbədi güşəsi olan, Şorqin Qapısı sayılan Naxçıvan ellərindən gələn hədiyyə.

Bu hədiyyə bizə dağlar qoynunda yerləşən Şahbuz rayonundakı məşhur "Toğluqayanın Məmməd Araza məktubu"nu, şəhid anasının "Saxla qəlbini buz tək" təsəllisini, "Zamanıma, nakam dostlarıma və özümə elegiya"sını, şanlı ordumuza "Vur, əsgərim, haqq sənin, həqiqət də sənindir" çağırışını, "Bir kərə yüksələn bayraq bir daha enməz" inamı ilə söylənən "Bayrağımı uca qaldır, ana vətən" sədəsini çatdırır.

Qələm dostumuz, şair Xanəli Kərimlinin "Qanun" nəşriyyatında işıq üzü görün, anadan olunmasının 70 illik yubileyinə həsr olunmuş "Tanrı müjdəsi" şeirlər və poemalar kitabı bizlərdə bu rəngarəng fikirləri yaratdı.

70 illik yubileyini qeyd etdiyimiz, "Tanrı müjdəsi" ilə qəlbimizə sevinc gətirən Xanəli Kərimlini geniş oxucu kütləsinə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin "Nuhçıxandan

Ömrünü saf və müqəddəs müəllimlik peşəsinə həsr edən, orta məktəb şagirdlərinə və ali təhsil müəssisələrinin tələbələrinə həyat dərsi keçən, qəlbindən süzülüb gələn hissələrini sözə, şeirə çevirən, elinin-obasının müdrik adamı sayılan Xanəli Kərimlinin hər şeirində özünə-məxsus mənalar var. Bu şeirlər oxucularının gözləri önündə canlı tablolarla dönür, onları düşündürür, düzlüyə, insanlığa hörmətə, el-obaya, ana torpağa məhəbbət hissələri aşılayır.

**"Səadət hər kəsin öz əlindədir" -
Deyən qələmdaşım, bəlkə də, haqdır.
Ancaq qismətində yoxsa səadət,
Dağa-daşa düşmək, vallah, nahaqdır.**

Cismani ömür şərəfli və şərəfsiz olur, ölüm də beləcə. Şəhidlik-taleyli az-az adama qıydığı dəyərli ölüm zirvəsidir. Şəhid məzarları yurdun qeyrət rəmzi, xalqın baş uralıdır. Şair Xanəli Kərimli öz yaradıcılığında bu müdrik fikirləri əsas tutaraq Şəhidlik mövzusunda milli ordunun kapitanı şəhid Ceyhun Orucəliyevin öziz xatirəsinə həsr etdiyi "Şəhidlik nəğməsi", şəhid

**Elmə yamaq olar nadan həmişə,
Çətinliyə düşmək düşər təşvişə.**

**Hər gecə özün çək öz hesabını,
Bir kimsə döyməsin səhər qapını.**

**Xoşbəxt o adamdır, ona vətəndə
Qəbir qismət olur, həm də kəfən də.**

**Haqdan gələn söz mənəm,
Haqqı görün göz mənəm,
Nartək dənələnsəm də,
Haqq əylisə, dözmənəm.**

"Tanrı müjdəsi" kitabının "Daha yollar bağlanıbdı taleyinin qapısı tək" bölməsində şairin son illərində yazdığı şeirlər toplanıbdır. Bu şeirlər şairin etiraf etdiyi kimi:

**Quş öz balasını yemləyən kimi,
Mən də yemləyirəm şeirlərimi, -**

deməsindən aydın olur ki, şair sözlərinə həmişə diqqət yetirir, təzə təzə çiçəklər kimi etir

vanın əziz xatirəsinə "Təsəlli", qələmdaş dostu, şair Vaqif Məmmədovun ruhuna "Sən demə", yazıçı, filoloq alim Rafiq Babayev üçün "Ruhu şad olsun", milli ordunun kapitanı şəhid Ceyhun Orucəliyevə ithaf etdiyi "Hələ inanmırlar...", məslək dostu, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Sabir Bəşirovun unudulmaz xatirəsinə "Dağ çayı", dünyasını vaxtsız dəyişmiş görkəmli dilçi, AMEA-nın müxbir üzvü Adil Bağirov haqqında "Əmanət" şeirləri oxucuda bir doğmalığa və bu doğmalığadan doğan kövrəklik doğurur.

"Vur əsgərim, haqq sənin, həqiqət də sənindir" şeiri şanlı ordumuzun 28 illik ətəratə son qoymasını 44 gün ərzində düşməne sarsıdıcı zərbələr vurmamasını, qələbə çalmasını təənnüm edir :

1. otuz ildir millətin səbri belə sovrulur.
2. İndi zaman dəmidir, indi günəş doğulur
3. Vur, çatlasın, əsgərim, düşmənin qan yaddaşı!
4. Ucağın enməzliyə Vətənin məğrur başı!

XANƏLİ KƏRİMLİNİN "TANRI MÜJDƏSİ"

Naxçıvana" adlı kitabındakı "Xanəli Kərimli şeirinin imkanları" məqaləsindən gətirdiyimiz fikirlə təqdim edirik: "Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış nümayəndəsi Xanəli Kərimli çox-cəhətli yaradıcılıq fəaliyyətinə malikdir. O, ədəbiyyatşünaslıq işi ilə də, bədii yaradıcılıqla da məşğul olur. Bununla belə Xanəli Kərimli şeir yaradıcılığında həssaslıq və vətəndaşlıq mövqeyi ön sırada dayanır. Həyata insanlara həssas münasibətlər Xanəli Kərimlinin şeirlərinə dərin lirizm gətirir. Belə məqamlarda Xanəlinin şeirlərində təbiət dil açıb danışır, ürək nəğmə oxuyur. Xanəli Kərimli həssas, nəcib, ülvə duyğuları şeirin dili ilə həvaləndirir. Şeirlərindən baxanda şairin özü də mənəvi saflığı, halallığı, pak duyğuları ilə əsərlərində istifadə etdiyi həssas düşüncələrinin məcmusu vəhdəti kimi görünür. Bütün məqamlarda Xanəli Kərimlinin şeirləri ilə şəxsiyyəti, daha çox da zəngin mənəvi ailəni biri-birini tamamlayır". 1998-ci ildə "Ay işığında" adlı kitabını nəşr etdirən Xanəli Kərimli ötən illər ərzində oxucularına müxtəlif janrlarda onlarla kitab bəxş etmişdir. Hər kitabın da, öz ətri, öz nəfəsi, öz tərəvəti olmuşdur və bu kitablar, oxucular tərəfindən yüksək səviyyədə qarşılanmışdır. "Tanrı müjdəsi" şairin zərgər dəqiqliyi ilə yazdığı, gözəl tərtibatçı kitablarındandır. Kitab "Taleyin öz yolu, öz ünvanı var" (Seçmə şeirlər), "Türkə ağı demək olmaz" (Türkiyə eskizləri), "Sən elə yaşa ki..." (İkiliklər və dördlülklər) və "Daha yollar bağlanıbdı, taleyimin qapısı tək" (Son illərin şeirləri) lirik poemalar bölmələrindən ibarətdir.

"Tanrı müjdəsi" kitabındakı ilk şeir "Toğruqayanın Məmməd Araza məktubu" adlanır. Xalq şairinin çox səmimi və kövrək təsir bağışlayan:

**Gecikmişən, Məmməd Araz,
Yəqin dağlar küsüb mənədən,-**

şah misralarına cavab olaraq şairin doğulduğu Şahbuz rayonundakı məşhur Toğruqayanın dili ilə elin-obanın məhəbbətini təcəssüm etdirir:

**İndi mənim səbrim yaman daralıb,
Gözüm kökü həsrətindən saralıb.
Yollarımı boran alıb, qar alıb,
Qalmayıbdı nə şənliyim, nə nazım,
Gəl görüşək, mənim Məmməd Arazım.**

**İllər boyu yollarına baxmışam,
Xıstın-xıstın ürəyimi yaxmışam,
Gah da olub şimsək kimi çaxmışam,
Bundan belə nə düşünüm, nə yazım...
Gəl görüşək, mənim Məmməd Arazım...**

anasına yazdığı "Saxla qəlbini buz tək" şeirləri 20 Yanvar şəhidlərinə ünvanladığı "Ağrı" lirik poeması "Tanrı müjdəsi" kitabında yer alıbdır.

**Sən, ey bu Vətənin şəhid övladı!
Qanunla yağruluq Vətən torpağı.
Ölümü öldürən ölməzliyinə
Nəğmələr oxuyur Vətən bayrağı.**

**...O Vətən uğrunda şəhid oldun ki,
Sənə can vermədi doğma canından.
Sən, ey bu Vətənin şəhid övladı,
Qanın mayalanıb şəhid qanından.**

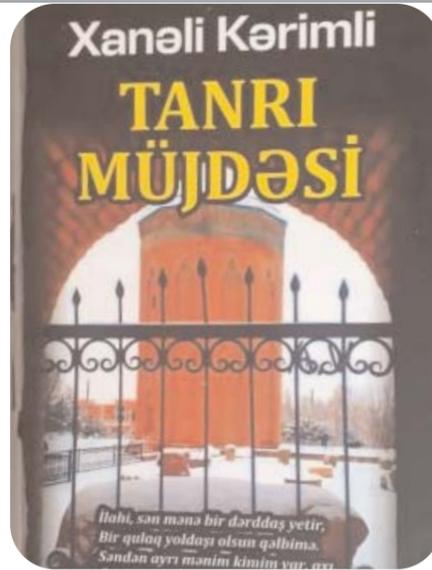
"24 mart 2000-ci il Türk xalqları tarixinin qızıl səhifələrindən biri kimi xatırlanacaq. Çünki həmin gün qarşda Türkiyənin Samsun şəhərində 8-ci türk dövlət və topluslarının ənənəvi dostluq, qardaşlıq və iş birliyi qurultayı öz işinə başladı. Qurultaya Azərbaycandan dəvət olunmuş nümayəndə heyətinin tərkibində mən də vardım." Bu fikirlərini Xanəli Kərimli "Tanrı müjdəsi" kitabının "Türkə ağı demək olmaz" bölməsindəki "Nə mutluluq" şeirinin əvvəllərində qeyd etmişdir.

Türkün qədim eli, Atatürkün güvənc yeri olan Samsunda İsvəçrədən, Belçikadan, Kosovadan, Çeçenistandan gələn soydaşlarla, qazax, özbək, qırğız, türkmən bir yerdədirlər. Ən qururverici an isə :

**"Azərbaycan!" deyiləndə salon coşur imman kimi,
Alqış, alqış sədasıyla vəsf edilir bir şən kimi.
Uç yüz otuz milyonluq bir sırada mən də varam,
Onunçün də bu gündə də dənəndimdən baxtıyaram.
Bu birliyin hərarəti sığışmayır Yera, Göyə,
Qürur ilə hayqırırıq:
"Nə mutluluq türkəm deyə"!..
"Nə mutluluq türkəm deyə"!..**

Kitabdakı "Mərmərə dənizi", "İstanbulda düşüncələr", "Ağrıdağı", "Van gölü", "Qara dəniz" kimi şeirlərdə böyük, məğrur Türkiyəyə məhəbbət, sevgi təənnüm olunmuşdur.

Xanəli Kərimlinin yaradıcılığına və qələmi-nə xas olan ikiliklər və dördlülklər "Sən elə yaşa ki..." bölməsində toplanmışdır. Az sözlə böyük fikirlər ifadə etmək və fikirlərin aforizmə çevrilməsi bütün qələm sahiblərinə nəsib olmur. Yaxşı haldır ki, şeirin bu formasından Xanəli Kərimli çox məharətlə istifadə edir. Onun ikiliklərində hər ikilik özü ayrılıqda müstəqil bir şeir rolunu oynayır, konkret fikrin, mətləbin ifadəsinə xidmət edir. Haqlı olaraq, Xanəli Kərimli yaradıcılığında diqqət cəlb edən, onun yaradıcılığında yenilik kimi qiymətləndirilən "İkiliklər" bu gün oxucu rəğbətini qazanmışdır.

saçmalarına çalışır. Elə ona görə də son illərin şeirləri öz mövzu dairələri, axıcılıqları, poetik səslənmələri ilə diqqəti cəlb edirlər. "Əvvəli də sirdir, sonu da sirdir", "İşiğa can atıb ürəyim hər an", "Qəribə adamlar, qəribə adamlar", "Bir də çətin gələ ələ bu dünya", "Sən gözəl üz gördün, gözəl ürək yox" kimi şeirlərin adından da göründüyü kimi çox poetik, düşündürücü və əsl poeziya nümunələridir.

Bu şeirlərdə düzlük, təmizlik, üz gözəlliyi yox, ürək gözəlliyi, əxlaqı mənliliyi, saflıq oxucuya aşılanır :

**Duyar gözəlliyin gözəlliyini,
Könlü gözəlliyə dustaq olanlar.
Öpüb gözəlliyi qoyar göz üstə
Təmiz ürəklilər, təmiz qanlılar.**

**Üzü gözəllərdən uzaq ol, uzaq,
Qəlbə gözəllərin dur səcdəsinə.
Aldanma qəmzəli göz yaşlarına,
Vurul təmiz eşqim möcüzəsinə.**

"Tanrı müjdəsi" kitabındakı eyni adlı şeir şairin dünyasını vaxtsız dəyişən dostlarının xatirəsinə həsr olunmuşdur.

**...Dostlar durna qatırı tək
verib qanad-qanada
üzləri suluykən
köçdürlər bu dünyadan.
Bu qəfil köç karvanıyla
mat qoydu bəndəsini
əzəmətli yarıdan.**

Ruhuyla yaddaşlara köçən əvəzsiz ana, isticadlı və ləyaqətli alim Fərqanə xanım Kazımo-

"Tanrı müjdəsi" kitabında Xanəli Kərimlinin "Ağrı", "Bütövlük", "İnam", "Təbii", "Bayrağımı uca qaldır, Ana Vətən" adlı lirik poemaları yer almışdır. Bu poemalarda "20 Yanvar" dərzi: Bakının şəhidlər xiyabanında bir məşəlin harayı, 28May-istiqlal günü yurdumuzun toy-busət dəmi. Bir kərə yüksələn bayrağın bir daha enməzliyi şair qəlbə şair qələmiylə ilhamla təənnüm olmuşdur.

Biz inanırıq ki, ömrünün müdrikləşən 70-ci baharında "Tanrı müjdəsi" kitabı ilə oxucularının görüşünə gəlmiş qələm dostumuz Xanəli Kərimlinin bu nəğməli söz bukəti də oxucular tərəfindən rəğbətlə qarşılanacaqdır.

**Akif İmanlı
filologiya elmlər doktoru, professor
Naxçıvan MR-nın əməkdar müəllimi**

**İbrahim Yusifoğlu
Şair-publisist, Prezident mükafatçısı
Azərbaycan Respublikasının
qabaqcıl təhsil işçisi**

**Mənə birçə gilə göz yaş
bədsi...**

**Göylərin üzünü aldı aldı buludlar,
Qəlbimi ürəpdən külək də ədsi.
Mənim səndə xeyli əmanətəm var,
Qaytarsan... bir gilə göz yaş bədsi.**

**Bitdin bənövşətək yolumun üstə,
Yaydın yaylığımı qolumun üstə,
Yığdım dərdlərimi solumun üstə,
Ağrılar çoxaldı kədsi, səbrimi
Mənə birçə gilə göz yaş bədsi.**

**Vətənin obasını, elin, sevməmiş,
Günəşin, yağışın, yelin sevməmiş,
Ananın şipsirin dilin sevmişəm,
Zirvənin qartalı, sərt başı bədsi**

**Bəxtimə nə düşüb Tanrıdan gəlir,
Sevincim, kədərime tanrıdan gəlir
Bütün istəklərim "barı"dan gəlir,
Həyat nə verdisə bir üzü tərsdi
Mənə birçə gilə göz yaş bədsi.**

**Bir gün göz yaşıyla yuyulacağam,
Üç qarış torpaqda uyuyacağam.
Bir parça saf daşla duyulacağam,
Tanrının verdiyi göz yaş bədsi,
Mənə birçə gilə göz yaş bədsi.**

(əvvəlki ötən sayımızda)

Daha bir şeirində öz şeirinə müraciətlə yazır:

*Mənim varlığımıza az qalır daha,
Mənim yoxluğumu var eylə şeirim.*

Məncə şairin nigarançılığına elə də ehtiyac yoxdur. Onun yazdığı "Ehtiyac", "Hanı bu xalqın yaddaşı", "Şeirimin kölə olma", "Sizin şairiniz ola bilmədim", "Dünya məni yola sal", "Şairləri susan xalqın" və başqa şeirləri onun cismanı ömründən sonra da unudulmayacaq, gələcək nəsillər içində öz himəyadarlarını -qədərbilən oxucularını arayacaq, tapacaq.

zım Araz harayımız son təkine çatıb yerin", "Başımın çəni Araz, saçımın dəni Araz, Əsrin qulağı kardır, Eşitmir məni Araz", "Könlüm ağlayırdı işiq boyunca, İşiq ağlayırdı Araz boyunca, Araz ağlayırdı sərhəd boyunca", "Vətən ki, birləşməyib, Bu dünya mənim deyil", "Dünyanın ən ağır, acı dərini Təbrizim, Mərəndim göndərdi mənə" deyən şairin ürək ağrıları, ruhi sarsıntılarını duymamaq mümkün deyildir.

Şairin "Sizin şairiniz ola bilmədim" şeirində oxuyuruq:

*O taylı bu taylı Azərbaycanın
Bu dərdi ürəkdən çəkməyənləri,
Bu yurda ən azı bir oğul verib,
Ən azı bir ağac əkməyənləri,*

"Musa Ələkbərli" monoqrafiyası səh.150)

*Ay Musa, çəkdiyin bəlkə hədədi,
Ya hər şey dünyada gəldi-gedədi.
On ildən artıqdı Qarabağ dərdi
Məni içəridən sökülür yazıram.*

Bu sətirlər Musanın "Yazıram" adlı şeirindəndir.

Ona "bəxtəvər" göndərənlərin cavabında "Bir ömür aldığım ləzzəti, kamı, Həyat gözlerimdən tökülür yazıram" deyən şair yaralı ilhamından, ağlayan, sızlayan dərindən, ürəyini oyan fikirlərdən sanki şikayət edir. (Yenə orada)

Musanın "Həkimlə söhbət" şeiri çəkdiyi Vətən dərini daha təbii, daha inandırıcı ifadəsi,

şeirindəki aşağıdakı sətirlərə diqqət yetirək:

*Yuvasından perik düşən elim var,
Bu ocaqda kösöylənən əlim var.
Bu dünyada bir şərəfli ölüm var,
Qarabağdı, Qarabağdı, Qarabağ.*

Bu şeir 20 il bundan əvvəl yazılmışdı. Şairin bu çağırışını ordumuzda xidmət edən qəhrəman oğullarımız ötən il doğrultdu, Qarabağı mənfur yağılardan təmizlədi.

Musanın bu mövzuda yazdığı ən yadda qalan şeirlərdən biri də "ATƏT-in həmsədri dəyişdi yənə" adlanır. Musa bu şeiri ilə ATƏT-in öz missiyasına xilaf çıxmasına, birtərəfli mövqeyinə,

*Gözümdən, könlümdən yağın dolu var,
Yurdun Təbrizləşən neçə qolu var?
-Torpağı gedənin bircə yolu var
Yaşayb ölmək yox, ölüb yaşamaq!*

Vətən müharibəsində üç mindən artıq igidlərimiz şairin bu misralarının əyani ifadəsinə çevrildilər.

Torpaqlarımızı mənfur yağılardan xilas etdilər. Ölüb yaşadılar.

Bu zəfər ünvanlı şəhidlərə də Musanın ürəkdağlayan şeiri çap olundu.

*Öyün, qürur yerimizdi,
Sənin tökülən qanın.
Torpağını xilas etdi,
Torpağa dönən canın.*

"Hanı bu xalqın yaddaşı"

Ömründən kəsib şeirlərinə calayan bütün qələm adamlarının taleyində, həyatında olduğu kimi. Böyük Məmməd Arazın bu misraları bütün şairlər üçün nümunə deyilmi?!

*Birindən soruşdum şairəmmi mən,
Dedi: Ölməmişəm deyə bilmərəm!*

Tanrının söylədiklərinə qulaq tutan, ürək yandıran şairlərin məncə bu yöndə qorxusu yoxdur.

Musa Ələkbərli yaradıcılığına ayrıca monoqrafiya həsr edən şair-tədqiqatçı Sona Xəyalın fikirlərinə üz tutmaq istəyirəm. Sona xanım Musanın Vətən, millət və torpaq təəssübkeşliyi haqqında yazır:

"Vətən, torpaq, millət təəssübkeşliyi ilkdən, qandan gəlir. Onu sonradan yaratmaq mümkün deyil. Hər bir şair içində bu duyğunu hiss edəndə öz şair "məni"ni anlayanda məhəbbətini vərəqlərə köçürür.

Hər şairin yaradıcılığında Vətən sevgisi, yurd sevgisi, millət sevgisi var. Musa Ələkbərlinin elə ilk qələm təcrübələrindən bu sevgi onunla birgə yaşamışdır sanki...

Musa Ələkbərlinin Vətən və vətəndaşlıq mövzusunda tərennüm şeirlərində kökündən, soyundan gələn daxili bir qürur hissi yaşanır.

Sevinci kükrəyir daşır. Amma o, həmişə tərennüm edən bir şair deyildir. Bu şeirlərin paralelində ... Təbriz həsrəti, Araz dərdi durur.

Onun "Bir saatlıq yol", "Araz bayatıları", "Araz ağlayırdı sərhəd boyunca", "Mənim deyil" və s. şeirlərində bir gərginlik yaşanır, dərd-kədər boy göstərir. Ərşə qalxan nalə, qulaqları batıran acı bir feryada yüksəlir:

*Bir saatlıq yoldu burdan Təbrizə,
Ömürdən bahadır bir saat bizə.
...Bir həsrət içində bir yurd boğulur
Hanı Şah İsmayıl, yurdun ər oğlu.
Gələ, köhləninin belinə yata,
Bir xalqı oyada bircə saata.*

Şairin Sona Xəyalın təqdimatında irdələnən misralarında "Bi-

*Sizin şairiniz ola bilmədim,
Sizin şairiniz olmaq çətindi!*

Ötən əsrin doxsanıncı illərində xalqımızın özgürlük, azadlıq mübarizəsinə şeiri, qələmiylə qoşulan şairin yaradıcılığında ciddi bir dönüş baş verir, mövzularına üsyankar bir ruh hakim kəsilir. O, "Hanı bu xalqın yaddaşı?" feryadı ilə hayqırır:

*Kimin belə müsibəti,
Kimin belə milləti var?
Qan gölündə üzdü Bakım
Mənim oldu "Qanlı yanvar"
Ey yağya qardaş deyən
İndi yerə, göyə yalvar...
Səngidimi qəzəb səli,
Qurudumu o göz yaşdı?
Hanı bu xalqın yaddaşı?!*

Bu şeirin son bəndi daha təsirli, daha ağır səsələnir:

*...Sən də belə bir anasan
Mən də belə bir oğulam.
Gərək sən elə yanasan,
Gərək mən bir də doğulam.
Doğulam dindirəm daşı -
Daşa dönmüş ürəkləri...
Susdurdumu səni bu qan?
Bir cavab ver, Azərbaycan,
Hanı bu xalqın yaddaşı?!*

Şairin bu yöndə, bu mövzuda yazılan onlarla şeirlərində; "Açılmaz", "Üsyandı", "Gözümdə ağlayan bulud", "Qərənfil", "Bacırma", "Oxu, Zeynəbim, oxu", "Ağlama şəhidlərə", "Şəhidlər xiyabanında", "Hanı sizə rəhmət deyir", "Olurmu", "Ayır", "Gördü", "Getsin doxsanıncı il" və s. xalqın, Vətənin çəkdiyi ağır dərnləri, "Oxu, susmaq ölümdən daha betərdi oxu" müraciəti ilə bu dərnlərin aradan qaldırılması yolları, döyüş və mübarizə əzmi poetik düşüncə tərzini təqdim olunur.

Musa Ələkbərlinin son iyirmi ildə "Azərbaycan" jurnalında dərc olunan şeirlərində də Qarabağ dərdi, millətin dözülməz ağrı-acıları, köçkünlərin acınacaqlı gūzarını, torpaq həsrəti, yurd ağrısı vətənpərvərlik duyğularını ilə süslənmiş misralarla oxuculara təqdim olunur" (Sona Xəyal

onun səmimiyyətinin poetik anlamı kimi çox maraqlı görünür.

Qanı qatılan şairə aspirin məsləhət görəndə həkim, ona açıq havada çox olmağı, dizdəki duzları yox etmək üçün yüyürməyi, bir az da dərd-qəmdən uzaqlaşmaq, gözəllikdən zövq almağı tapşırır. Həkimə şairin cavabı canlı obrazlarla, tutarlı deyimlərlə yadda qalır:

*Yaş ötüb, ay həkim, bu sirr deyildir,
Daha pərvanələr oduma gəlmiş.
Qan necə durulsun? Düz on beş ildir,
Ürəkdən gülməyim yadıma gəlmiş.*

*Torpaq əsirlikdə, millət dərbədə,
Bu dərdin məğzi aç indi, həkim.
Mənim aspirinim Şuşa, Kəlbəcər
Zəngilan, Qubadlı, Laçın, həkim.*

*Necoldu Füzuli, Cəbrayıl, Ağdam,
Mən harda arayım Göyçəni harda?
Vallah, içincən göynəyir adam,
Yaxşı ki, donmayıb qanım damarda.*

Ümumiyyətlə Qarabağ dərdi, əsirlikdə qalan torpaqlarımız, öz doğma yurdundan köçkün düşmüş soydaşlarımız Musa Ələkbərli yaradıcılığından qırmızı bir xətt kimi keçir, onun bu mövzuda yazdığı şeirləri, eyni zamanda xalqımızın bənzərsiz, milli qəhrəmanı Mübariz İbrahimova həsr etdiyi "Mübarizlik dərəsi" poemasını həyəcənsiz, daxili sarsıntı keçirmədən oxumaq olmur.

Şairin "Qarabağdı, Qarabağ"

demək olar ki, bu yöndə gücsüzlüyünə, yalandan baş qatmasına üsyən edirdi.

Şeirdə belə bəndlər vardı:

*Ağzına baxırıq biz solun, sağın,
Halalca haqqımız minnətdən keçir.
Əsir torpaqları unudurmağın
Ən ağrısız yolu ATƏT-dən keçir.*

Yox, unutdura bilmədiklər, dünyanın bir çox ölkələri buna canı-dildən cəhd etsə də, birtərəfli qaydada işğalçı ermənilərə göz yumsa da, haqq qazandıрмаq istəsə də, bu mümkün olmadı. Musa illərcə qabaq bu şeirini şair öncəgörməsi ilə tamamlamışdı:

*Nə dərin quyuya atılıb bu daş,
ATƏT-in həmsədri dəyişdi yənə.
Allahın yanına çıxsaq da qardaş,
Bu yolun son ucu döyüşdü yənə!*

Bəli, bu yolun son ucu döyüş oldu. Ötən ilin oktyabr ayında döyüşün qızgın çağlarında Musanın "Ədəbiyyat" qəzetində dərc olunan Qələbə inamı şeirlərində də, Ordumuz, onun müzəffər ali baş komandanı İlham Əliyev cənablarının dili ilə deyilən sətirlərdə də ATƏT-in uğursuz fəaliyyəti diqqətə çatdırılırdı:

*Düşməni çıxırsın Qarabağdan
Onun ayrı yolu yoxdu.
Tutulubdur hər tərəfi,
Sağı yoxdu, solu yoxdu.
Korlasa da havamızız,
Havadarsız qalıb yağı,*

*Biz almışıq, alacağıq
Qarabağı.
Bütövlüyü qayıdacaq
Bu torpağın!!!
Haqq bizdədir,
Güc bizdədir,
Boş nağullar, bitdi daha
ATƏT-in həmsədrləri
Tarixin boz arxivinə
getdi daha!*

Musa Ələkbərli 1988-ci ildə ermənilərlə ixtilaf təzə başlayan da, torpaqlarımız işğal olunmamış yazdığı "Yaşamaq" şeirində əsil milli təəssübkeş, əsil vətənpərvər şair kimi böy göstərirdi:

*Namusu, şərəfisən
Bu gün Azərbaycanın.
Şəhidim, şanlı şəhidim,
Zəfər ünvanlı şəhidim.*

Musa Ələkbərlinin şəhidlərə həsr etdiyi onlarla xarakterik şeiri var ki, onların hər biri haqqında ayrıca söhbət açmaq yerinə düşərdi. Ancaq bir qəzet məqaləsində əlbəttə, bu mümkün olmayan məsələdir.

Onun "Qanlı Yanvar" şəhidlərinə yazdığı bir şeirdən iki misralı nümunə götürmək istəyirəm.

*Bu boyda göz yaşdı axan millətin
Bəs niyə ikinci Xəzəri yoxdur?!*

Məhz bu cür şeirlər xalqın milli kimliyini özünə qaytarır, gen yaddaşını oyadır, onun tarixi qəhrəmanlığına, söykökünə işiq salır. Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, Musa Ələkbərlinin yazdığı şeirlər, çəkdiyi çəbalar təqdirəlayiqdir!

Musa Ələkbərlinin zəfər sevincini vəsf edən, Şuşa uralığına təzədən qovuşmağımızın öyün-cünü, qürurunu üreyəyatımlı misralarla əks etdirən "Şuşa sevinci" şeirindən gətirdiyim bəndlərlə bu yazımı tamamlamaq istəyirəm:

*Yerdən də, göydən də istənilib gəlib,
Xarılbülül ilə süslənib gəlib.
Xalqın göz yaşında islanıb gəlib
Necə möhtəşəmdi Şuşa sevinci!*

*...Nə dərdin, nə də ki, məlalın olsun,
Bütövlük şöhrətin, cəlalın olsun.
Ana südü kimi halalın olsun,
Xalqım, yaşadıqca yaşa sevinci!*

Onun bir şair kimi bu möhtəşəm sevincə yolunda nələr çəkdiyi, necə ağır sarsıntılar keçirdiyi çoxsaylı şeirlərində öz poetik əksini tapmış, ürəklərdə, könlüldə dərin iz buraxmışdır. Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, Musa Ələkbərlinin Vətən, torpaq yolunda çəkdiyi çəbalar, yazdığı şeirlər torpağını, Vətəninə dəli bir vuruşunluqla sevən əsil şairin, əsil vətənpərvərin ürək, könül çırpıntılarıdır.

Rauf Vəliyev

NATIQ MƏMMƏDLİNİN YENİ HEKAYƏLƏRİ

Natiq Məmmədli "Qəhrəmanım sənən" yeni hekayələr kitabına kiçik bir müqəddimə yazıb. Oxuyuruq: "Qəhrəmanlar təkcə müharibələrdə etmişdir. Adi həyatlarını əsasən elə səssiz, elə təvazökar qəhrəmanlar var ki, bəlkə də hər gün yanımızdan ötür keçirlər, amma biz onların fərqi varmırıq. Heç özlərinin də öz hünərindən xəbərləri olmur. Onların qəhrəmanlığı qəfil bir anın içərisinə sığmaən, ömür boyu davam edən şücaətdir". Bu, bir yazıçının şəxsi qənaətləridir və qəhrəman deyəndə o, öz oxucularını nəzərdə tutur, amma əslində, burada yazıçının ədəbi qəhrəman haqqında düşüncələri də əks olunub. Və Natiqin hekayələrində təsvir olunan obrazlara diqqət yetirsək, onlar doğrudan da adi həyatda əsasən, heç bir fəvqəladə hərəkət və rəftarı ilə seçilməyən, amma çoxlarına müəssər olmayan müsbət, qürur doğuran xasiyyətləri ilə diqqəti cəlb edirlər.

Deyə bilərsiniz ki, bu tipli qəhrəman seçimi nəsrimizdə təzə deyil, çünki altmış-yedmişinci illərdə sovet ədəbiyyatının "müsbət qəhrəmanlar" silsiləsini adi, "boyaların qatışığı"nda təsvir olunan obrazlar əvəz etməyə başladı.

Ümumiyyətlə, bədii ədəbiyyatda qəhrəman problemi artıq birmənalı, əkcins təsəvvürləri xəyal etməkdədir. Əsas budur ki, yazıçının təqdim etdiyi obrazlar müəyyən həyat həqiqətini inandırıcı şəkildə əks etdirsin. Natiq Məmmədlinin hekayələrində biz adi həyatın qəhrəmanları ilə rastlaşırıq və onların həyatı, günümüzün reallıqlarını nə dərəcədə əks etdirdiyinin fərqi varırıq. Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, Natiq Məmmədli artıq bir romanın və bir neçə povest müəllifidir, amma şəxsən mən onun hekayə janrında daha uğurlu görürəm.

Son illərin nəsr nümunələri

İçərisində hekayənin kəmiyyətə üstünlüyü göz qabağındadır. Səbəbi heç də o deyil ki, roman və povest yazmaq uzun vaxt aparır, amma hekayə yazmağa nə var ki? Təbii ki, bu fikirlə razılaşmaq olmaz. Hekayə əslində, çətin janrdır, burada xarakterik bir və bir neçə yadda qalan obraz yaratma-lısan, süjet xətti, hadisələrin bu süjet ətrafında inkişafı, mövzunun yığcam bir nəsr

nümunəsində öz bədii həlləni tapması, bədii dilin elə ilk cümlədən başlayaraq oxucunu öz arxasınca aparması, bütün bunlar bir hekayə daxilində cəm olmalıdır. Mən Azərbaycan ədəbiyyatından onlarla nümunə göstərə bilərəm, ancaq buna ehtiyac duymuram.

Söhbət Natiq Məmmədlinin hekayələrindən gedir. Natiqin bundan əvvəlki kitabına ön söz yazan Xalq yazıçısı Anarın bir fikrinə istinad edərəm: "Natiqin qələminin bitkinliyinin əsas səbəblərindən biri və mənəcə, ən başlıcası, yazardan xüsusi istedad tələb olunan prinsipə əməl etməsidir. Müəllif susmaq lazım gələndə özü danışmır, mətləbi ifadə etmək imtiyazını obrazların özünə verir, hadisələrin bədii detallarını dirildir".

Natiq Məmmədlinin "Qəhrəmanım sənən" kitabındakı

ilk hekayədən başlamaq istəyirəm. "Sevgi məbədinə qətl"- bu hekayədə Natiq qara-jın içindəki bir avtomobildə dem qazından boğulub ölənlər sevgililərinin tələyindən söz açır. Onların (kişinin və qadının) sevgi tarixi vərəqlənmiş, sadəcə, bu ölüm ətrafında düşüncələrdən söz açılır. Onlar (Kişi və Qadın) bir-birinə elə sarılıblar ki, ayırmaq belə mümkün olmur, "onlar meyit-dən çox sevgi heykəlinə oxşayırlar". Əlbəttə, bu hadisə çox-larını heyrləndirir, ancaq hekayənin sonluğunun yarımkriminal şəkildə başa çatması hələ heç nə demək deyil. Çox-ları üçün etik cəhətdən biabır-çı hadisə hesab olunsada, bu "sevgi heykəli" əslində, iki insanın faciəli talelərinin sonluğudur.

Məlum olur ki, anasının təkidilə sevmədiyi bir qızla evlə-nən Kişi "kəndirləşmək" boönduruğundan xilas olmağa çalışır, anasının xatirinə evlənsədə, xoşbəxt ola bilmir. Sevdidiyi bir qadınla yaşayır və nəticədə, belə bir hadisə baş verir. Ölüm isə "onları iş başında, kimsəyə bölüşmədikləri duy-ğularının pərvazlandığı meqamında namərdcəsinə yaxalayıbmiş.

Çox məzmunlu bir ölüm olub. Nə evli kişiye, nə ərli qadına yaraşan, dilə-dişçə adamı hörmətsiz edən bir ölüm. Bəlkə də belə yaxşıdır. Sevdidiyinin qolları arasında, əbədi məhəbbətin ən ləziz meqamında ölümdən xəbərsiz öləsən. Bəlkə xoşbəxtlik belə olur".

Natiq Məmmədli ən yaxşı hekayələrində təsvir etdiyi obrazların və hadisələrin psixoloji meqamlarını da unutmur, yəni bir az dərinə gedir, o dərində səbəb axtarır. Niyə bu hadisə baş verir sualına bizi inandırmağa çalışır. O, gerçəkliyə, real həyata istinad edir. Söhbət ayrı-ayrı fərdlərin tələyindən gedirsə, onların başlarına gələn əhvalatları cə-

miyyət həyatı üçün nə dərəcədə səciyyəvi olduğunu da müəyyənləşdirə bilir. Əlan-ların, riyakarlığın hökm sürdü-yü bir mühitdə insan öz təbiili-yini, təmizliyini hiş etmək üçün klouna çevrilir və belələr da bundan sonra başlayır. Qeyri əxlaqi mühitdə kloun ki-şi deyil. Təmiz, saf bir uşaq üçün isə kloun əsl insan təmsalindədir. "Mən də kloun olmaq istəyirəm"- uşaq bu dəfə bərkəndə dedi. ("Kloun"). Lə-yaqətsizliyin hökm sürdü-yü mühitdə bu ləyaqətin qiymət-ləndirilməsi də müşğülə çevri-lə bilər. Əgər sən öz şərəf və ləyaqətini müdafiə etmək istə-yirsənsə, ömür buna nəzər salsa hardan keçmişən, harda maneələrlə üzleşmişən, harda şərəf və ləyaqətini qoruyub bil-mişən? Yoxsa, uzun müddət tərəddüd mənəşində sıxılıb "ləyaqətini necə qiymətlən-dirmək" barədə fikirlərə qər-q olmazsan "ləyaqətinə qiymət qoymaq meqamı yetiş-mişdi. Tək qalmaq, sakit guşə-yə çəkilib hər şeyi dərindən götür-qoy etmək istəyirdi. Cilo-gemirən əsəbindən dırnaq ucu boyda belə əsər-ələmət qalmamışdı, əvəzində isə belini ikiqat bükəcək yük qoöl-müşdü". Adı Cəsarət olan bu insan xeyli müddət öz ləyaqəti barədə düşüncələrə dalır. O yerde ki, insan ləyaqətini pul-la, var-dövlətlə, qiymətli əşya ilə hesablaşmaq meqamı gəlir, o zaman ləyaqət ölür ("Ləya-qət dusturu"). Müəllifin ifadə etmək istədiyi fikir də, zən-nimcə, elə bundan ibarətdir. Natiq Məmmədli cəmiyyətin

elə problemlərinə toxunur ki, o problemlərin çoxu bizə tanışdır, amma müəllifin yanaşma təzi özünəməxsus təsir bağışlayır. Onun bir çox hekayələrində təsvir olunan obrazlar xarakter səviyyəsinə yüksəlir. Onun bu səyi "Arzuların qəni-mi" hekayəsində daha bariz nəzərə çarpır. Hekayənin qəhrəmanı həyatını, yaşayış təzi-ni qabaqcadan planlaşdıran və cansızlığı ömür lu keçən bir insandır. "Hər şeyi ayına, ilinə, gününə qədər dəqiqliklə" hesablanan bu insan orta məktəbi qızıl medalla bitirmək, universitetə qəbul olunmaq, aspiranturaya giriş gözləmədən alim olmaq, otuz beş əşya kimi üç monoqrafiya, iki dərslik, beş proqram, yüz neçə dənə elmi meqalə yazmaq, sonra ərə getmək, sonra yenə elmi işə başlayıb professor olmaq. Bir insanın hə-

yatının bütün mənə və mahiyyəti bu qabaqcadan planlaşdırılmış sxem üzrə davam edir. İlk baxışda bu ömür lu heç bir etiraz doğurmur, ancaq həmin ömür lunu mənəli, faydalı, xeyirli işlər x, bəsit və cansızlı anlar müşayiət edir. Bu zaman kiminsə haqqı tapdalanır, kim isə o adama görə irəli keçə bilmir. Budur nəticə: "Elə o zaman anladım ki, ən böyük faciə sən x, sənə ardıca getməkdə. Bu, birbaşa dərin-dib-siz uçuruma kəllə vurmağa bənzəyir, özü də gözü açıq, özü də bilə-bilə. Sən 45 yaşında professor olanda, sənədən sonra gələnlər o yeri tutmaq üçün azından 50 il gözləməli olacaqdı. Xasiyyətinə belə-dəm, tutduğunu ölüncəyədək buraxan deyilsən. Hamı sənə ölməyini gözləyəcək, özü də səbirsizliklə, dişləri dodaqlarını doğraya-doğraya".

Obrazın zahiri ələmətlərindən

daha çox, onun daxili dünyasının cizgilərini, insani xarakterinin əkcinsliyini, yaxud təzadlı meqamlarını nəzərə çarpdırmaq təbii ki, ustalığ, məharət tələb edir. "Balaca məmurun təbriki" hekayəsində doğrudan da balaca bir məmurun portreti ilə tanış oluruq: "Həsənqulu həyatın xırdalıqlarına o qədər vərmiş eləmişdi ki, heç vaxt böyük yerlərdən yapışmazdı. Nə vaxtsa ürəyində baş qaldırılmış ortabab arzularını da xırdalayıb, balacalaşdırmışdı. Həyatını xırdalıqlarla

dolduran uca yaradanına həmişə şükür eləyən Həsənqulu bütün bunları Tanrının lütfü hesab edirdi və boöndan hündürə tullanmağı haçansa ağ-lından keçirmədiyinə görə elə xoşbəxt idi ki.. Arzuları kimi özü də bəpbalaca qalmışdı, xırdaca gözləri, yığcam əlləri, qoşanağara çubuğundan bekaraca uzun ayaqları vardı. Uşaq olanda deyirdilər ki, "əşi, uşaqdı da, yekələndə dü-zələcək", illər bir-birinin üstünə qalaqlandısa da Həsənqulu yekələndə. Əslində böyüdü, amma hamı kimi yox, xırdaca, azacıq".

Çox gözəl xarakteristikadır

və bədii portret yaratmaq cəhdinin ən uğurlu nümunəsidir. Diqqət yetirin: müəllif arzuları qədər özü də balaca, iddiasız olan bir insanın portretini yaratmışdır. Dərhal fikirləşsən ki, bu Həsənqulu ilə bağlı nə hadisə təsvir edilsə, bu portreti praktiki cəhətdən tamamlayacaq. Belə də olur, Həsənqulu, müdirinə telefonla mesaj göndərir, amma məlum olur ki, "məktub göndərilməyib". Hüseyinqulu "qapının kəndərində üzü üstə ərə yığıldı, bir az xırıldayıb, elə oradaca qaldı". Çexovun məşhur "Məmurun ölümü" novellasını xatırladıq bu süjet.

Natiq Məmmədlinin bir hekayəçi kimi bir uğurlu cəhətini qeyd etmək istəyirəm. O, hekayənin sonunu gözlənilməz hadisə və situasiyalarla bitirməyi sevir. Buna deyirlər hekayənin novella çaları. Ancaq hər gözlənilməz sonluq novella yaratmır. Gözlənilməz sonluq üçün bütün əzi boö müəyyən bir situasiya formalaşır. Yəni bu situasiya sonda gözlənilməz hadisəyə çevrilir. "Balaca məmurun təbriki" hekayəsi sırf novella cəciyyəsi daşıyır.

Natiq Məmmədli artıq bir nasir kimi formalaşmış, bunu tam əminliklə söyləyə bilərəm. Hərçənd ki, onun "Qəhrəmanım sənən" kitabında bəzi hekayələr var ki, onun adını çəkdiyim və çək-mədiyim ("Bəkketə salam", "Molerin öldürüldüyü gün", "Babamın ordenləri" "Korun gördüyü gələcək") hekayələri ilə müqayisədə nisbətən seçilə bilmirlər ("Sarı dana", "Dolma" və s.). Amma bu da təbiidir, qələmin düz yoldan sapındığı da olur. Axtarışlarını davam etdirsin.

Nigahsız övlad sahibi olan müğənniyə evlilik təklifi: "Əsl ailə..."

Karate üzrə dünya çempionu, polkovnik Füzuli Musayev bir neçə il öncə mətbuata belə bir açıqlama vermişdi: Bir şeyi deyə bilərəm. Öz ailəmi çox sevirəm! Mənim qızım, oğlum və nəvəm var və mən onlarla fəxr edirəm. Səhv eləmək insanlara xas cəhətdir və heç kim mövzuda danışmamışam. Bu əhvalat mənim həyatımın ən böyük səhvidir. Bəli. Bu mənim ən böyük səhvidir. Kimsə məqsədyönlü şəkildə KİV-də bu məsələni dayandırmır. Ancaq mən özüm bu aylar ərzində heç vaxt bu mövzuda danışmamışam və gələcəkdə də danışmaq niyyətim yoxdur. Sizdən də xahiş edirəm ki, bu məsələni çox diqqətdə saxlamayasınız. Hazırda məni narahat edən yeganə məsələ ailəm və uşaqlarıdır. Yenə deyirəm - bu mənim ən böyük səhvidir.

Bunu etiraf etməkdən qorxurdum... Amma siz hər şeyi elə təqdim etdiniz ki, məni çıxılmaz vəziyyətdə qoydunuz, heç şərh vermək şansı da buraxmadınız... Və mən bu kiçik açıq söhbətdən qorxmuram... Bu həyatımda hansısa

anlaşılmaz bir hissə idi... Sadəcə səhv. Bəzi insanlar irəli getmək üçün mənim səhvimdən, mənim adımdan istifadə etdilər. Onları heç kim dayandırmırdı, yalnız irəli gedirdilər. Və onda mən anladım ki, bu mənim həyatımda görmək istədiyim şey deyil. Düşünürəm ki, bu əhvalat tez unudulacaq. Axı əldə etdiklərim asan olmayıb. İstəmirəm ki, bir səhvim uzun illər çəkdiyim zəhmətin üzərindən xətt çəksin".

Müğənni Ayan Füzuli Musayevin onunla bağlı səsləndirdiyi fi-

kirlərə münasibət bildirilmişdi: "Ayan necə səhvdir ki, o, 30 illik arvadını atıb, 7 il mənimlə yaşayıb. Üstəgəl ondan övlad da dünyaya gətirmişəm"

Uzun sözün qıssası, belə bir mövzudan sonra Ayan xanımın bir müddət depressiyaya düşdüyü də deyildi. Amma artıq o günlər geridə qalıb. Adalat.az xəbər verir ki, müğənninin yeni açıqlaması hamını marağa salıb. Deyilənə görə, müğənni Ayan Babakişiyevaya evlilik təklifi edilib. İfaçı isə bu barədə "Söz Baz" verilişində danışdı:

"Evliliyə ciddi yanaşdığım üçün təklifi qəbul etmədim. Çox istəyirəm ki, xoşbəxt ailəyə sahib olum. Bu mənim saf, ən böyük arzularımdan biridir. Əsl ailə olsun".

Qeyd edək ki, polkovnik Füzuli Musayev və A.Babakişiyevanın qeyri-rəsmi nikahından bir qız övladı var.

Əntiqə Rəşid

İzləyiciləri "Göyçək Fatimə"ni göyçək hesab etmədi: Uğursuz dəyişim...

Şou -biznesdə "Göyçək Fatimə" adı ilə tanınmış "Rəqqasə Fatimə Fətəliyeva" hər zaman geyim, makiyaj seçimi ilə həmkarlarından fərqlənib. Göyçək rəqqasədən yeni xəbər var.

Adalat.az xəbər verir ki, Fatimə göyçəkliyini sosial şəbəkədə sərgiləyib. O, "Instagram" hesabında yeni foto və videolarını paylaşdı. Saçlarının rəngində dəyişiklik edən rəqqasə izləyicilərinin marağına səbəb olub. Hətta onun yeni görünüşünü gören izləyicilərin bəziləri Fatiməni tanımaqda çətinlik çəkiblər. Onun son zamanlardakı görünüşünü izləyiciləri bəyənməyib. Onun əvvəllər daha gözəl olduğunu qeyd ediblər.

Qeyd edək ki, Fatimə Fətəliyeva rəqqasəlikdən əlavə el şənlikləri keçirilməsi üçün "xına evi"nə də sahibdir.

Əntiqə

Mahir Emreli: "Heç vaxt bu sistemlə oynamamışdım"

"Komandaya uyğunlaşmaq baxımından bu oyun mənim üçün çox vacib idi. Əlbəttə, vurduğum qollara görə məmnunam, amma ən vacibi yeni komandanın oyun tərzini öyrənməkdir".

Qol.az xəbər verir ki, bu sözləri Polşanın "Legiya" klubunda çıxış edən millimizin üzvü Mahir Emreli deyib.

24 yaşlı hücumçu ötən gün Avstriyanın "Bisşofşofen" klubu ilə yoxlama matçında "Legiya"da debüt edib və 3 qol vurub. Görüşdən sonra klubun rəsmi saytına açıqlama verən Emreli "Legiya"nın sabiq komandası "Qarabağ"dan fərqli oyun sxiemi ilə çıxış etdiyini bildirib:

"Qol vurmaq mənim işimdir. Çünki hücumçuyam. Bu effektivliyi davam etdirmək istəyirəm. Növbəti məşq və matçlarla maraqlanıram. Diqqətimi buna cəmləmək istəyirəm.

Heç vaxt bu cür sistemlə oynamamışdım. "Qarabağ"da 6 il ərzində 4-3-3 taktikası ilə oynamışam. Komandanın matçını seyr etmək başqa, meydanda bunu etmək başqa bir şeydir.

"Legiya"nın topla oynamağı və daha çox hücum etməyi sevdiyini gördüm. Məşqçimiz mənə necə davranmalı olduğumu izah edir".

Xatırladaq ki, "Bisşofşofen"ə 5 cavabsız qolla qalib gəldikləri matçda 60 dəqiqə meydanda olan Mahir 6, 22 və 36-cı dəqiqələrdə fərqlənib.

Əbülfət Mədətoğlu və Şamxal Şəbiyev dostları **Fariz Məhərrəmov**

Nənəsinin vəfatından kədərli olduğunu bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

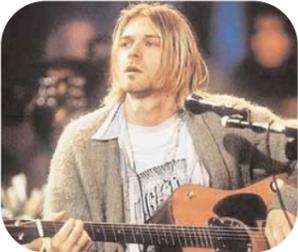
Əbülfət Mədətoğlu dostu **İsmayıl Ələkbərova** emisi

Bəylər Bəhmən oğlunun vəfatından kədərli olduğunu bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Mayıl və İsmayıl Ələkbərovlar **Süleyman Nəsibova** oğlu, baş leytenant

Elməddin Nəsibovun şəhid olmasından kədərli olduğunu bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Ölüblər, amma hələ də milyonlar qazanırlar

Uzun illərdir, ya ölümi görünür, ya həqiqətən də ölürlər, ya da biz doğru bilmirik. Bəzi insanların hətta ölümlərindən sonra biz im xəyal belə edə bilməyəcəyimiz pullar qazanması maraqlı və təəccüblü deyilməz?

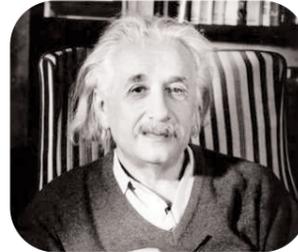
Bəlkə də, ölümdən sadəcə bir neçə il keçdiyi ilə əlaqədar olaraq, "ən çox qazanan ölümlər" siyahısının ilk pilləsində Kurt Cobain (Kurt Kobeyn) yer alır.

İkinci pillədə, ölümündən uzun illər keçməsinə baxmayaraq, milyonlar qazandıqı davam etdirən Elvis Presleydir. Kurt Cobainin oktyabr 2005-2006-cı illər arasında əldə etdiyi gəlir əlli milyon dollar olub. Yəni, əfsanəvi Elvisdən səkkiz milyon daha artıq. Elvisin illik qazancı 42 milyon dollardır

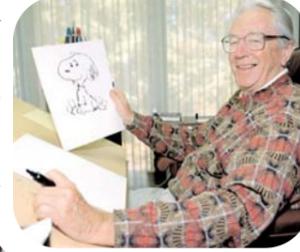
və ölü üçün heç də aşağı gəlir deyil. Bu pullar hələ də satışda olan albomları və malların gəlirləri sayəsində əldə olunur.

Rejissor Charles Shulz da şanslı ölümlərdəndir. "Peanuts"un banisi, yaratdığı Charlie Brown, Snoopy və Schroder seriyaları ilə ölümündən sonra da ildə 35 milyon qazanmağa davam edir.

Bəli, ölümündən sonra belə, bu qədər milyonlara sahib olan bu şəxslər bəşər tarixində öz varidatları ilə birlikdə gözəl əsərlər də qoyub gediblər.

Eminquey

Ondan dərhal sonra ildə 24 milyon dollarla Beatles solisti John Lennon gəlir.

Nisbilik nəzəriyyəsini isbat edən Albert Eynşteyn isə 20 milyonluq gəliri ilə beşinci pillədə yer alır.

UEFA-dan milli komandalara xəbərdarlıq

UEFA Avro-2020-nin iştirakçıları olan milli komandalara xəbərdarlıq edib.

Qol.az-ın məlumatına görə, federasiyalara edilən müraciətdə Avropa çempionatının qaydalarına riayət edilməli və turnirin sponsorlarına hörmətlə yanaşmaq lazım olduğu xatırlanıb.

Bu xəbərdarlığa səbəb bir neçə gün əvvəl Portuqaliya millisinin kapitanı Kriştiano Ronaldo və Fransa yığmasının yarımmüdafiəçisi Pol Poqbanın mətbuat konfransındakı hərəkətləridir. Sözügedən oyunçular masının üzərindəki Avro-2020-nin sponsoru olan içkiləri kənara qoyublar. Bundan sonra isə bir neçə futbol-

çusu eyni hərəkəti təkrarlayıb. Turnirin direktoru Martin Kallen isə bununla bağlı açıqlamasında federasiyalara cəza verilə biləcəyini deyib: "Turnirdə iştirak edən federasiyalar qaydaları imzalayıblar. UEFA heç vaxt futbolçuları birbaşa cəzalandırmaz.

Bunu daima turnirdə iştirak edən ölkələrin yerli federasiyaları vasitəsilə edirik. UEFA komandalara sponsorların turnirin təşkili və futbolun inkişafı üçün nə qədər vacib olduğunu xatırladı".

Təsisçi və baş məsləhətçi:
Aqil ABBAS
Baş redaktor:
İradə TUNCAY

Qəzet "Ədalət" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnmiş və "Son dakika" MMC Nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilmişdir.

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

KAPİTAL Bankın 1 saylı Nəsimi rayon filialı.
kod: 200112 h/vh
Müxbir hesab: 0137010001994
S.W.I.F.T. Bik: AIBAZ 2xhesab N:
3807001941100451111 VOEN: 1300456161
İndeks:0107 Qeydiyyat nömrəsi 100

Ünvan: Bakı AZ1073 Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "AZƏRBAYCAN" nəşriyyatı, 6-cı mərtəbə.
Telefon: 538-05-50, 538-51-31, 534-55-98 Faks: 539-80-26
adaletqezeti@rambler.ru
adaletqezeti@mail.ru, adaletqezeti@box.az

Tiraj: 2000
Sifariş: 107
Çapa imzalanmışdır:
18.06.2021

